ANUL XXVII
3
(1 133)
Simbătă
21 ianuarie
1984
8 pagini
4 lei

Proletari din toate țările, uniți-vă !

Luceafărul

Săptămînal editat de Uniunea Scriitorilor din Republica Socialistă România

UNIREA — VISAREA ȘI ÎMPLINIREA CEA MARE A ISTORIEI NOASTRE

Unire — Unitate

Una dintre operele cele mai durabile și mai semnificative în toate manifestările noastre de muncă și creație, unirea de la a cărei înfăptuire sărbătorim 125 de ani își are imaginea sa la zi mai mult decît simbolică, pe cît de reală și de statornică, pe atît de înaltă, simțită și văzută cu ochii unei întregi țări. Este unitatea, această uriașa construcție morală și nu mai puțin politică și socială, în interesul întregii noastre istorii și pe filiera celor mai înaintați gînditori și luptători ai cauzei libertății și demnității noastre. Această unitate în dreptul căreia ideea de unire are o permanentă justificare și se configurează în timp ca un act de o exemplară dreptate națională. Unirea și unitatea, așadar, iată o adevărată emblemă a sufletului nostru românesc. Ele ne și explică azi și fac parte de neinlocuit din tabloul vast al înfăptuirilor contemporane, țin logic de ctitoria acestui timp ca și de numele pe care această epocă îl poartă. Ea a fost visarea cea mai trează — unirea, unitatea noastră de acum o continuă și o încărește.

In viața și munca fiecărui popor sînt momente esențiale care-i definesc în cel mai înalt grad sufletul și pun în evidență însăși condiția sa. Se relevă atunci trăsături care-i alcătuiesc imaginea și modul său de a vedea lumea, cu o acută conștiință a apartenenței la umanitatea pe care și el o construiește și i se dedică total. Este acesta și exemplul poporului român care, în istoria sa milenară, a trecut prin decisive momente ale definirii personalității sale, făcîndu-și din idealurile de libertate și unitate națională un crez esențial. El și-a slujit acest crez cu o fidelitate fără margini și cu toată puterea ființei sale. Unirea de la 1859 pe care o sărbătorim acum face parte din fibra și trăinicia de epopee a acestui crez. Se puneau atunci bazele istoriei noastre moderne : Moldova și Muntenia se uneau în granițele lor etnice și după rostirea aceleiași limbi. Limba română guverna în spirit și avea să-și dezvăluie comorile ei cele mai alese. Mari cărturari ai țării au lucrat cu o energie tulburătoare în acest sens și, ceea ce poporul, prin voința lui, înfăptuise, literatura, cultura și arta aveau să întregească printr-o desăvîrșită angajare creatoare. Valorile clasice ale spiritualității românești au avut în actul unirii piatra lor de reazim și unghiul cel mai fertil al împlinirii. Revoluția de la 1848 acumulase în țările române energii de spirit și viziuni care proiectau la orizont unirea ca pe un mod propriu de a exista și ca pe o datorie unică pe care generațiile de atunci aveau s-o înfăptuiască din perspectiva și pentru trebuința altor [illegible] înnoiri care aveau să survină și să dea poporului român o fizionomie distinctă, atît de [illegible] semnificativă în toate manifestările [illegible], atît pe plan istoric, moral și politic, cît și social. De la actul unirii petrecut acum 125 de ani și pînă la unitatea de azi este o îngemănare de epoci care ne dă sentimentul unei [illegible]. Sufletul poporului luminează [illegible] celei mai așezate tradiții — unirea — și poartă pecetea unității în tot ce gîndește [illegible] azi, sub semnul progresului și [illegible]. Grandoarea acestei opere stă în [illegible] său relief economic și social și se sprijină pe gîndirea înaintată și pe activitatea practică neîntreruptă a ctitorului de azi, secretarul general al partidului, președintele țării, tovarășul Nicolae Ceaușescu. Printr-o fericită coincidență istorică, ziua sa de naștere se află alături [illegible] și, mai mult decît simbolic, [illegible] ne semnifică însuși destinul. Trăim [illegible] dreaptă a înaintașilor și ne facem datoria față de noi, într-un prezent care [illegible] de concret și de complex, totodată, că [illegible] pot distinge clar și dimensiunile [illegible] viitorului și întreaga noastră devenire [illegible] semnul unei noi calități în toate domeniile de activitate.

Luceafărul

Eugen Popa : „Inscripție pe drapel"

TRASEELE UNIRII : 1859 — 1918

Contribuția istoricilor

Ca depozitari ai conștiinței de neam, istoricii au dat cei dintîi expresie acelui sentiment colectiv de unitate care a făcut ca în secolul naționalităților românii să poată folosi împrejurările în direcția unui program național coerent. Cei dintîi, scoțînd din „adîncul uitării" faptele memorabile, ei au făcut din conștiința difuză a romanității un factor defensiv în raport cu agresiunile din afară și unul coagulant sub unghiul solidarității interne. „Am rămas români, va spune N. Iorga, fiindcă n-am putut uita amintirea Romei". Și s-a întîmplat așa, pe de o parte fiindcă „bădica Traian" a fost evocat mereu în popor la fiece nouă schimbare de crug calendaristic, aproape două milenii, iar pe de altă parte pentru că în ultimele secole cărturarii, istoricii mai cu seamă, au înțeles să facă din această amintire obstinată a originii romane un mijloc de resurecție a mîndriei de neam, pregătind astfel unificarea politică ce avea să fie realizată în secolul XIX. Este mai ales meritul istoriografiei de a fi răspîndit ideea — curentă la Cantemir — că „acest neam nu trebuie să piară", căci „îl păzește un trecut și îl cheamă un viitor". Funcția defensivă a trecutului și asumarea lui ideală ca garanție de viitor cea mai înaltă a poporului se degajă din textele istoricilor, mai ales din acelea subscrise de eruditul ardeleni din epoca luminilor și de cărturarii ce au ilustrat epoca resurecției românești. Trecutul readus în memorie nu era deci pentru istorici „cauzași" doar un depozit de fapte semnificative, ci și un străjer la poarta devenirii colective, un garant al demnității acesteia. Evocînd istoria patriei sale, definită în chip ideal ca spațiu al vorbitorilor de limbă română, Kogălniceanu privea durata în tridimensionalitatea ei, înțelegînd să pună prezentul în ecuație cu trecutul și viitorul, atribuindu-i așadar o atitudine în același timp retrospectivă și prospectivă. Unirea politică era pentru Kogălniceanu cea mai însemnată dintre „dorințele partidei naționale", o adevărată „cheie de boltă" a întregului edificiu statal modern, edificiu pe care epoca lui era chemată să-l înalțe, unul la temelia căruia se aflau atîtea sacrificii anonime și a cărui desăvîrșire va pretinde încă atîtea altele. Ideea unei restituții a Daciei de odinioară în sinteza diplomației europene, oricît de motivată istoricește și oricît de scumpă la începutul secolului XIX, era deocamdată iluzorie și Kogălniceanu însuși va ajunge curînd la înțelepciunea unei restrîngeri a programului în raport cu realitățile geopolitice. Între *Dacia literară* (1840) și *Steaoa Dunării* (1855) se si-

Al. Zub

Continuare în pag. a 3-a

Graiul și Unirea

TÎNĂR ÎN AGORA

Graiul și obiceiurile au ținut trează relația frățească dintre românii de pe cuprinsul întregii noastre țări, chiar și atunci cînd era împărțită după bunul plac al altora. Mijlocul acesta de comunicare a realizat un tot unitar asupra celor ce-și boceau, în același fel, pe cei plecați fără întoarcere, sau asupra celor ce-și strigau durerea și amorul prin doine neasemuit de frumoase. O luptă aprigă, pe lîngă cea armată, a fost și lupta cu cuvîntul. Părinții și dascălii de neam n-au uitat o clipă să-și învețe odraslele tocmai acestei limbi, prin care se educau [illegible], fiindcă să e născut română și trebuie să moară română. O pildă grăitoare, în acest sens, ne-o relevă Andrei Mureșanu prin versurile : „Priviți, mărețe umbre, Mihai, Ștefan, Corvine, / Româna națiune, ai voștri strănepoți, / Cu brațele armate, cu focul vostru-n vine, / «Viață-n libertate ori moarte !» strigă toți. / Pre voi vă nimiciră a pizmei răutate / Și oarba

Dumitru Udrea

Continuare în pag. a 5-a

În ianuarie

În ianuarie, despre zăpezi povestind,
Nu pot să spun că într-un clopot de nori,
Nu se așază și-un rîu sau se face de-argint,
Cum și umerii parcă se fac mai sonori,

Sau că în visarea aceasta și dulce și trează,
În care felii tai lumina și o cuprinzi,
Nu se desferecă bine și se colorează
Arborii ca și cum s-ar lovi de oglinzi,

Ori că de pe rîul acesta și-n sus, și la vale,
Nu se coboară cu tunete parcă sau nu țin sfat,
Niște munți care au aripi la tălpi și cu zale,
Cap de bour c-un vultur pe ochi instelat,

Sau că din aerul acesta și blînd și de-acasă
Nu ne mai facem zidire sau nu mai sîntem întregi,
Despre zăpezi și zăpezi ca un lan care-apasă,
În ianuarie cînd poți să și seceri și să culegi.

În ianuarie, ianuarie-un foșnet în alb prin poiene,
În ianuarie, ianuarie-un fagure-adînc, cel mai cald,
Cînd cu miere vin albe albine și-n gene
Un codru și mai înalt.

A. I. Zăinescu

Simbol al unității naționale

Poate că într-o dimineață de iarnă, din întinderi împăcate și albe, din liniștea pămîntului inveșmîntat în zăpadă, gîndul lui Mihai Eminescu și-a închegat geniala sa materialitate : „Ceea ce voiesc românii să aibe e libertatea spiritului și conștiinței lor în deplinul înțeles al cuvîntului. Și fiindcă spirit și limbă sînt aproape identice, iar limba și naționalitatea asemenea, se vede ușor că românul se vrea pe sine, își vrea naționalitatea, dar aceasta o vrea pe deplin !"

Formarea statului național unitar român nu poate fi înțeleasă nici măcar în parte ca un dar, făcut neamului românesc din încrederea și simpatia lumii civilizate, nici ca o alcătuire întîmplătoare, răsărită din nebăgarea de seamă a dușmanilor. România, întregită în hotarele ei de astăzi, trebuie înțeleasă ca o existență comună statornică, avînd temeiuri profunde și neclintite în orizontul pămîntului strămoșesc, în firea poporului român și în trăinicia lui neclintită, în legăturile lui sufletești întărite prin unitatea de grai, prin aceleași credințe, aceleași datini și obiceiuri, în asemănarea nedesmințită a întocmirilor și așezămintelor moștenite din bătrîni și, mai presus de toate, în puterea morală a conștiinței naționale, fără de care ar fi nesigure și șubrede toate celelalte temeiuri. Astăzi, cînd unitatea națională se află în deplina ei afirmare, e bine să ne reamintim că sînt doar șaizeci și cinci de ani de cînd i s-a așezat „legal" temelia că visul strămoșilor noștri e departe de a se fi împlinit. „În națiunea română zace sămînța bogată a unui popor pe care îl așteaptă un viitor frumos și mare dacă însușirile sale de căpetenie se vor desvolta cum se cuvine" prevestea, încă la 1834, istoricul transilvănean

Nicolae Velea

Continuare în pag. a 7-a

În spiritul epocii

Îmi revine din cînd în cînd în minte imaginea unei moderne uzine bucureștene cu un imens parcaj în față. În urmă cu vreo cincisprezece ani, cînd s-a construit uzina — parcajul, cu numai trei, patru mașini arăta dezolant. Unul dintre edilii sectorului, trecînd pe-acolo, a căzut pe gînduri. Parcă-ar fi un maidan pavat. Oricum, treaba asta nu ne avantajează. Și a dispus : spargeți pavajul pe ici, pe colo, și trageți niște ronduri de flori. Despre uzina în cauză am scris în mai multe rînduri, vreau să spun că o știu, aici mi-am căutat eroii reportajelor, oameni tineri, în formare. În pauza de lucru, cîte unii dintre ei ieșeau în parcaj — pe „maidanul pavat" să joace fotbal. După cum se vede însă, pînă și parcajele sînt supuse transformărilor. Numărul mașinilor sporind de la un an la altul, rondurile de flori au dispărut unul cîte unul (a trebuit să se obțină semnături pentru dispariția fiecăruia...) — iar în urmă cu trei ani parcajul s-a extins, aproape s-a dublat. Acum, necesitățile — nevoia de spațiu — crescînd, multe mașini se înșiruie în lungul străzii. Din obiect de lux, mașina tinde să devină și la noi obiect de folosință îndelungată — ce e, la urma-urmei o mașină, fier și tablă, zicea un muncitor, după ce mult trudise pînă să se vadă la volan, dacă îi pui ulei, dacă îi pui benzină trebuie să meargă, că, o fi de capul ei ? Da, știu, e plină lumea de mașini, superproducție de mașini, da, știu, nu mai încap mașinile pe străzi și autostrăzi — însă mai știu și altceva, urmărind datele realității noastre, mai știu că familiarizarea muncitorului român, a omului de rînd cum ne mai încăpățînăm să-i spunem — cu obiectul de lux, cu mașina, semnifică un salt în existența individului și a societății. Cu mari eforturi, cu numeroase poticneli, mereu cu încredere (arma noastră cea mai eficace în bătăliile pașnice pe care le purtăm) am reușit, într-un timp relativ scurt, o modernizare a țării și a vieții. S-au construit și reconstruit orașe, nu cred să fi rămas o singură așezare urbană în afara transformărilor edilitare, acum se insistă pe sistematizarea satelor, peisajul industrial s-a extins în toate zonele, iar puterea economică dobîndită în ultimii ani, marea experiență tehnică ne-au îngăduit lansarea în lucrări monumentale, printre care Canalul Dunăre-Marea Neagră, metroul bucureștean, hidrocentrale, platforme marine... Este o perioadă de avînt dramatic, marcată de multă muncă, realizări remarcabile — pentru țara noastră fără precedent — și-n același timp de neajunsuri, restricții, severe economii. Poate că este un moment hotărîtor în dezvoltarea României socialiste. Poate că ce a fost mai greu este pe cale de a fi depășit. Scriitorul este interesat să afle ce se petrece cu omul constructor, cel care duce greul, căruia îi datorăm modernizarea, ce urmări are asupra lui tocmai această modernizare ?! De acord, omul nostru constructor [illegible], apoi, cînd îi dă mîna, urcă la volan și vede lumea cu ochi și optimism pe [illegible]. E un salt de ordin material. Este și un cîștig spiritual ? Cu ce este el mai bun, mai luminat, mai interesant decît înaintașul său din peisajul patriarhal care de voie, de nevoie, se știa, ori se voia departe de tehnică și nu se visa la volan ? Au apărut parcajele, s-au dublat, pînă și trotuarele țin de parcaje. Zeci de mii de bucureșteni circulă zilnic pe sub pămînt. Sute de mii de oameni se mută în fiecare an în case noi. Viața a milioane de oameni cunoaște, în limitele posibilităților noastre de azi, binefaceri ale progresului și civilizației. Scriitorul își caută eroii printre oamenii aceștia, printre contemporanii săi. Din realitate, el vor trece într-o realitate-esență, și vor deveni oameni-esență, personaje, eroi de literatură. Trecerea aceasta, atît de anevoioasă, această naștere artistică (după cum se exprima un coleg) însoțită întotdeauna de dureri — se face în funcție de talentul și puterile fiecărui scriitor. În discuție rămîne omul de azi, contemporanul de pe schele, de la volan, din uzină, din piață, de pe tractor, cel care seamănă și culege, cel de pe scenă și de pe băncile școlilor — cum se prezintă el ? în ce fel, prin felul de a munci și de a gîndi influențează arta și literatura ? Noi, scriitori, fiecare în parte, ne trăim viața — dar și receptăm viața altora, o realitate care ne influențează, în cele din urmă ne face cronicarii ei. Ignorarea acestei realități, poleirea — prin termenele aduse conjuncturilor — înnegrirea, prin scormonirea în zgură fabricarea pe o cale sau alta, cel mai adesea prin încercarea de a prezenta faptul de conjunctură drept esența — pot anula și talent și efort, asigurînd doar ridicolul. Numai cercetarea omului contemporan, în punctele sale de forță — și-n egală măsură în cele nevralgice, ne poate favoriza, talentul fiind presupus, reușită și viabilitate artistică.

Ne aflăm, cred, în situația fericită, cînd scriitorii nu se mai pot „descurca" fără contemporanii constructori, după cum nici aceștia fără

Nicolae Țic

Continuare în pag. a 5-a

În lumina adevărului istoric

În România socialistă a luat naștere un nou univers teoretic, acela al dezvoltărilor științifice noi, care îmbogățesc ideologia clasei muncitoare, cît și o nouă realitate istorică, aceea a modului construirii socialismului în patria noastră — realitate calitativ deosebită de tot ce s-a înfăptuit pînă acum în practica umană. Factorul fundamental al acestei realități istorice noi îl constituie acțiunea conștientă a tuturor oamenilor muncii din țara noastră, a căror unitate este cimentată de afirmarea misiunii istorice și concepției revoluționare a clasei muncitoare, de creșterea rolului de forță politică conducătoare a partidului, de calitatea conducerii profund științifice a societății noastre, în al cărei centru de lumină se situează gîndirea revoluționar-creatoare a tovarășului Nicolae Ceaușescu.

Tezaurul acestui univers teoretic, care își are temeliile în analiza profundă a dialecticii dezvoltării societății umane, cuprinde între coordonatele sale esențiale și pe aceea a necesității cunoașterii istoriei — a istoriei care, privită în lumina înțelesurilor ei mari și nepieritoare, ne demonstrează că trecutul poporului și al patriei noastre încorporează munca, lupta și jertfele strămoșilor noștri, stăpîni dintotdeauna ai acestei vetre multimilenare unitare, în formă de pîine sau de soare ; că acest trecut ilustrează lupta dîrză a maselor largi și exponenților acestora pentru libertate, unitate, progres și mai multă dreptate socială ; că el relevă aspirația dintotdeauna a poporului nostru de a trăi liber într-o țară independentă și suverană ; că acest trecut înfățișează totodată contribuțiile însemnate ale spiritualității românești la dezvoltarea civilizației umane.

Sînt demne de a fi memorate, în acest sens, cuvintele tovarășului Nicolae Ceaușescu : **„Oare cum s-ar simți un popor care nu și-ar cunoaște trecutul, nu și-ar cunoaște istoria, nu ar prețui și nu ar cinsti această istorie ? Nu ar fi ca un copil care nu își cunoaște părinții și se simte străin în lume ? Fără nici o îndoială că așa ar fi ! Iată de ce avem datoria să cunoaștem, să studiem trecutul de luptă al poporului nostru. Avem un trecut cu care ne putem mîndri. În condițiile grele, poporul nostru și-a păstrat**

Dr. Emil Poenaru

Continuare în pag. a 5-a

Triumful eroului

Cine examinează, fie și în fugă, istoria literaturilor e repede convins că umanitatea prozei influențează hotărît umanitatea reală. Și, în adevăr, în plin romantism, pe cind apăruse „Jocelyn" cei care se gîndeau să se retragă în păduri și pe munți, dezabuzați de societate, nu erau puțini. „Bunul sălbatic" rousseauist provocase mai înainte un cult al naturii virgine. „Werther" al lui Goethe adusese în Germania un val de sinucideri. Pe Don Quijote îl stăpînea pasiunea vieții după romanțurile cavalerești. Emma Bovary, consumatoare și ea de romane, ar fi voit să trăiască la fel ca în literatură. Nu există, cred, putință de tăgadă că romanele „Mesei rotunde" n-ar fi modificat optica despre viață a celor care le citeau. Cît privește pe greci este probabil că mulți tineri doreau să trăiască precum Ahile.

Această fascinație a literaturii, concentrată în erou, nu se poate pune la îndoială. Și totuși a explica viața prin literatură e pînă la punct o viziune estetică rudimentară. Căci, în definitiv, ce vrea să zică a lua drept „model" un erou literar, respectînd în biografia noastră [illegible] datele canonice fixate de scriitor ? Pe Don Quijote o astfel de tiranie a modelului îl împingea la confuziuni caraghioase, între care aceea a războiului cu morile de vînt e între cele neglijabile. Pe Emma Bovary modelul o făcea să mediteze la suicid și să treacă iute la fapte. Junii, slabi de înger, din vremea lui Goethe își luau viața după „model" ; alții, cine știe pe unde, se orientau după cîte un erou deceptionist și psihologicește slab. De aci decurge o elementară observație care este aceasta : repetiția literaturii prin viață nu este recoman-

Artur Silvestri

Continuare în pag. a 7-a

ISTORIE ROMÂNEASCĂ

24 IANUARIE 1859

24 IANUARIE 1984

De la ideal la faptă

„Ideea unității române înainte de a fi propăvăduită de scriitorii români ai veacului acestuia de deșteptare, au fost în inima căpitanilor și a domnilor viteji și în neobosita muncă și străduință a țăranului" — scria în 1855 Alecu Russo, în „România literară". Perspectiva scriitorului cuprinde prezența ideii de unire temporal și social, conturînd o imagine a liniilor ei convergente. „Într-un cuvînt, cu cît vom desluși mai bine șirul faptelor românești de la început, cu atîta mai tare ne vom încredința că ai noștri s-au luptat pentru ideea unității mai înainte chiar de a fi unica idee fecundă și adevărat sublimă în literatură. Ostașii mari ai Moldovei și ai Țării Românești încearcă unitatea politică prin putere, poporul prin sunetul buciumului ce răzbate peste codri și peste dealuri : hronicarii, stîlpii literaturii, ațîță unitatea morală prin aducerea aminte a legăturii limbii și a sîngelui, și unii domni prin școale [illegible] deschise tot neamului". Idee atît de [illegible] pe la jumătatea veacului, încît, într-un [illegible] din 1848 al lui Costache Negri, se prefigurează unirea tuturor românilor, etapă cu etapă, după o scurtă trecere în revistă a momentelor de culme ale istoriei naționale și a marilor chipuri de voievozi : „Trăiască Moldova ! Trăiască Valahia ! Dar învrednicească-ne Dumnezeu să putem striga într-o zi „Trăiască România unită !". Atunci [illegible] soarele luminei va pătrunde și va îmbrățișa adîncul întuneric în care zacem ; atunci numai vom fi ceea ce trebuie să fim, [illegible] unei singure și puternice moșii".

Texte literare, politice, istorice, memoriile, corespondență din acest „veac al deșteptării", atestă prezența obsesivă [illegible] mai limpede și mai pregnantă, a ideii de unitate politică a țărilor române în gîndirea intelectualilor epocii. Programul „Daciei literare" la 1840, formulează exigența unității culturale. Generația de intelectuali a revoluției de la 1848 își pune întreaga energie în slujba idealului unei Românii moderne, cu conștiința clară că [illegible] stau la temelia acestei vechi aspirații. Chemarea la unire, pe care o lansează C. A. Rosetti la 12 iunie 1848 în „Pruncul român" este un element esențial în apelul sub [illegible] libertății". În toate scrierile epocii intelectualii români exprimă cu patosul unei credințe absolute o stare de spirit revoluționară, [illegible] îndrăzneț, o mentalitate europeană modernă, o încredere [illegible] patrii renăscute prin [illegible]. Într-un articol fulminant, polemic din 20 ianuarie 1859 Dimitrie Bolintineanu răspunde [illegible] lilor și prudenței [illegible] : „Fiți siguri, domnilor, nația ce voiește unirea prin alegerea domnului Alexandru Ion I va ști să facă toate sacrificiile spre a o dobîndi. Fiți siguri că decretele acestei nații prin reprezentanții săi, se vor pune în lucrare și vor fi respectate de străini ; fiți siguri că ceea ce a făcut astă dată această nație va rămîne făcut și bun pentru totdeauna (...) Ideile viitorului au învins ideile trecutului. Viața, puterea, voința, sînt ale viitorului, sînt ale nației". Această epocă romantică, tumultoasă, cu mari destine românești, cu incandescența pură a ideilor și a credinței, ele singure capabile să proiecteze și să mențină edificiul României viitoare, această epocă a unei Românii foarte tinere palpită fascinant în paginile de literatură, în discursuri, în manifeste sau în paginile de reflecție. Sînt pagini de viziune politică și istorică, de un romantism încrezător, dar nu naiv, produse de un spirit înzestrat cu perspectiva largă : „Istoria românilor ne arată că unirea a fost totdeauna țelul cel mai dorit al lor ; de la descălicătoare și pînă astăzi ea a germinat nu numai în spiritul bărbaților acelora care au îndrăznit a cugeta glorie și mărire pentru poporul român, dar chiar în spiritele acelora care nu s-au suit cu gîndul decît pînă la conservarea nației. Ori de cîte ori viitorul a surîs României, fiii ei nu au lipsit a aspira către unire". (Ion Ghica).

Sentimentul istoriei care se face în acel moment, conștiința clipei cruciale, a succesiunii etapelor, se manifestă cu strălucire în scrierile lui Nicolae Bălcescu. Cu zece ani înaintea profesiunii de credință a lui Kogălniceanu, în **Mersul revoluției la români,** Bălcescu trece în revistă premierele istorice ale revoluției naționale pe care o prevede ca evoluție logică precedată de revoluția democratică de la 1821 și de cea socială de la 1848, revoluție a cărei deviză va fi „dreptate, frăție, unitate". („România viitoare", Paris, 1850).

Programul în 14 puncte care face profesiunea de credință din februarie 1860 a lui Mihail Kogălniceanu arată luciditatea acestui romantism, spirit limpede asociat cu sentimentul patriotic cel mai elevat. Un spirit constructiv, capabil să elaboreze teoretic modernizarea României, politic, legislativ, administrativ și intelectual, dintr-o perspectivă cu adevărat europeană, cu simțul timpului și cu înțelegerea momentului de început al unei noi epoci.

Există, în a doua jumătate a secolului trecut, la scriitorii români, sentimentul tinereții, acordat cu acela al așezării temeliilor noului stat, sentimentul viitorului căruia i se jertfesc cu dăruire nedrămuită, dar și sentimentul unei generații solidare, fenomen încă neîntîlnit în istoria românească. Ei au, cu toții, simțămîntul demnității naționale și pe acela al responsabilității, pe acela al unei renașteri care nu mai poate fi oprită. Scrie Mihail Kogălniceanu : „După secoli de despotism și de ingiosire națională și socială, toate clasele poporului român se întrunesc în Adunările-mume, în 1857 ! Frăția românească renaște ! Pe aceleași bănci și pentru același mare scop : formarea statului român, se întrunesc într-o strîngere de mînă, domni, boieri și săteni. Atunce n-am mai avut a scrie istorie : **am făcut istorie !**" Și în aceeași „Prefață" la „Cronicele României", scriitorul și omul de acțiune rezumă succint înfăptuirile românești din epoca 1848—1861, cu orgoliul îndreptățit al participării la istorie, al solidarității unei strălucite generații de intelectuali și oameni politici cărora li se datorează România modernă, cei care au lucrat pentru „unirea țărilor, plină și întreagă" și pentru „dreptul absolut de a-și preface guvernul și legile dinlăuntru după trebuințele și interesele sale, fără cel mai mic amestec și intervențiune dinafară !".

Sultana Craia

(Citatele au fost reproduse după antologia lui Virgiliu Ene, **Unirea principatelor române oglindită în literatură,** Editura „Junimea", 1979).

Diplomația unui poet

Tînărul care privește astăzi harta României consideră că este firesc ca ea să arate așa cum arată. Dar România în aproximativ alcătuirea de astăzi este o realitate politică ce numără abia șaizeci și cinci de ani. Firescul actualei situații este o piedică în receptarea și înțelegerea unui trecut nefiresc, în care românii trăiau împărțiți în mai multe state, iar harta țării arăta cu totul altfel.

Mentalitatea contemporană este foarte deosebită de mentalitatea celor care au realizat prima unire a țărilor românești din 1859 și apoi pe cea mai mare din 1918. Este și aceasta o piedică care trebuie înlăturată cu atît mai mult cu cît a fost amplificată de un abuz propagandistic care a golit evenimentele de sevă, faptele de sensul lor plenar. Reduse la liniile simplificatoare ale manualului marile împrejurări prin care au trecut românii în ultimele secole își pot pierde reala lor amplitudine coborînd de pe soclul pe care-l merită. N. Iorga socotea vinovat de această devitalizare șablonardă a istoriei „un anumit partid", care crease o legendă istorică utilă scopurilor sale propagandistice : „**Partidul liberal,** scria N. Iorga în 1940, **care era așa de puternic, a voit să aibă o bază în trecut, și atunci baza aceasta era următoarea : trecutul, afară de Ștefan cel mare și de Mihai Viteazul, n-ar fi fost decît o biată sălbăticie românească. Țară mică, popor puțin numeros, care s-a strecurat cum a putut : cultura de odinioară nu interesează : în secolul al XIX-lea s-a născut poporul român. 1821, Tudor Vladimirescu, 1848, 1859. Unirea Principatelor, 1866 aducerea dinastiei străine, 1877, războiul pentru independență, pe urmă încoronarea regelui Carol și deosebitele veniri la putere ale partidului liberal".** Deși în trecere, N. Iorga face aici procesul deposedării unui popor de o bună parte a trecutului lui istoric prin accentele excesive puse pe o anume perioadă și mai ales pe evenimente menite să ilustreze îndreptățirea unei poziții de partid. **„Dar România nu datorează de la 1848 și n-au făcut-o reprezentanții de atunci ai unui curent nou venit, chiar dacă ei erau oameni de convingerile și noblețea lui Nicolae Bălcescu",** scrie N. Iorga pledînd pentru o viziune integrală și profundă a istoriei românilor pe care, în anul morții sale, o și rescria dintr-un punct de vedere modern, compatibil cu optica și metoda materialismului dialectic, dar ignorat încă de partizanii acestuia. **(Îndreptări noi în concepția epocii contemporane, București, 1940).** [illegible]

[illegible] pentru ca problema [illegible] lor românești să fie o problemă europeană [illegible] create, iar misiunea lui Vasile Alecsandri se situează la cota cea mai înaltă de interes a [illegible] pului. Adversarii cei mai [illegible] ai Unirii principatelor erau Imperiul Otoman și Imperiul austriac. Anglia și Rusia [illegible] tă erau rezervate. Singurul partizan [illegible] fiind Franța imperială a lui Napoleon al III-lea. Misiunea diplomatică a lui Vasile Alecsandri nu era dintre cele mai ușoare, chiar dacă în amintirile asupra demersurilor sale diplomatice el nu ține să apese pe dramatismul întîmplărilor. Fapt este că idilicul scriitor a fost cel care a decis în cabinetele europene, grație și a unei conjuncturi europene favorabile, soarta recunoașterii Unirii. Paginile pe care le închină Alecsandri însărcinării sale politice au scrise la aproape zece ani de la petrecerea faptelor și sînt o mustrare adresată contemporanilor care au uitat binele făcut României de Franța lui Napoleon al III-lea. Cum Principatele Unite intraseră după aceea în sfera de interese a Prusiei și cum războiul franco-german bătea la ușă **Suvenirile mele de la 1859,** cum își intitulase scriitorul diplomat paginile întîlnirilor sale cu Napoleon al III-lea, n-au apărut la vreme, ci mai tîrziu în 1877—1879. În scrisoarea din 1868 în care poetul propune **Convorbirilor literare** apariția **Suvenirelor din 1859,** Alecsandri dă în vileag și motivul lor : „**De cîtva timp politica românilor, (adică a guvernului actual) pare a avea tendința de a se bismărcui și de a lucra** POUR LE ROI DE PRUSSE. **Fie ! oamenii de stat ce se găsesc astăzi la cîrmă au ideile lor bune sau rele. Și nu voiesc a-mi da osteneală de a le analiza. Un lucru însă mă supără : simptomul vederat de nerecunoștință al românilor către Împăratul Napoleon, căruia ei sînt datori cu tot ce au și tot ce sînt".** Într-adevăr în **Extract din istoria misiilor mele politice,** titlul sub care au apărut cu întîrziere **Suvenirele de la 1859,** figura centrală este Napoleon al III-lea și bunăvoința pe care a arătat-o Principatelor în momentul Unirii lor. Literatură este de căutat mai puțin în aceste pagini, unde sînt totuși cîteva fizionomii interesante, scopul lui Alecsandri fiind să depună mărturie asupra rolului jucat de reprezentanții puterilor europene în cazul omologării însemnatului act politic românesc de la 1859.

Deci, Vasile Alecsandri pornește către occident purtînd în buzunar scrisorile fostului colonel Alexandru Ioan Cuza, fără a ști dacă ele au sau nu forța de acreditare. Mai sigur era că cel care trebuia să le asigure această forță era el, poetul, transformat peste noapte în diplomat. N-a fost o metamorfoză neînsemnată. Anunțat de contele Walewski că va fi primit de împărat peste două săptămîni, Vasile Alecsandri se pregătește de o lungă așteptare, dar este chemat chiar a doua zi. Chestiunea principatelor era arzătoare la curtea lui Napoleon al III-lea care-și făcuse din susținerea lor una din țintele principale ale politicii sale externe. Discuția este extrem de binevoitoare și, fapt grăitor, are în vedere starea armatei române, prin amintirea căreia, la momentul oportun, Napoleon al III-lea spera să țină în șah pe unul din marii săi rivali politici : statul austriac. Poetul este un diplomat abil, știe cînd să fie de o decentă umilință, cînd să flateze, cînd să fie îndrăzneț. [illegible] **„nu mă pot opri a ride la ideea că eu trec în ochii românilor de revoluționar".** [illegible]

M. Ungheanu

Continuare în pag. a 7-a

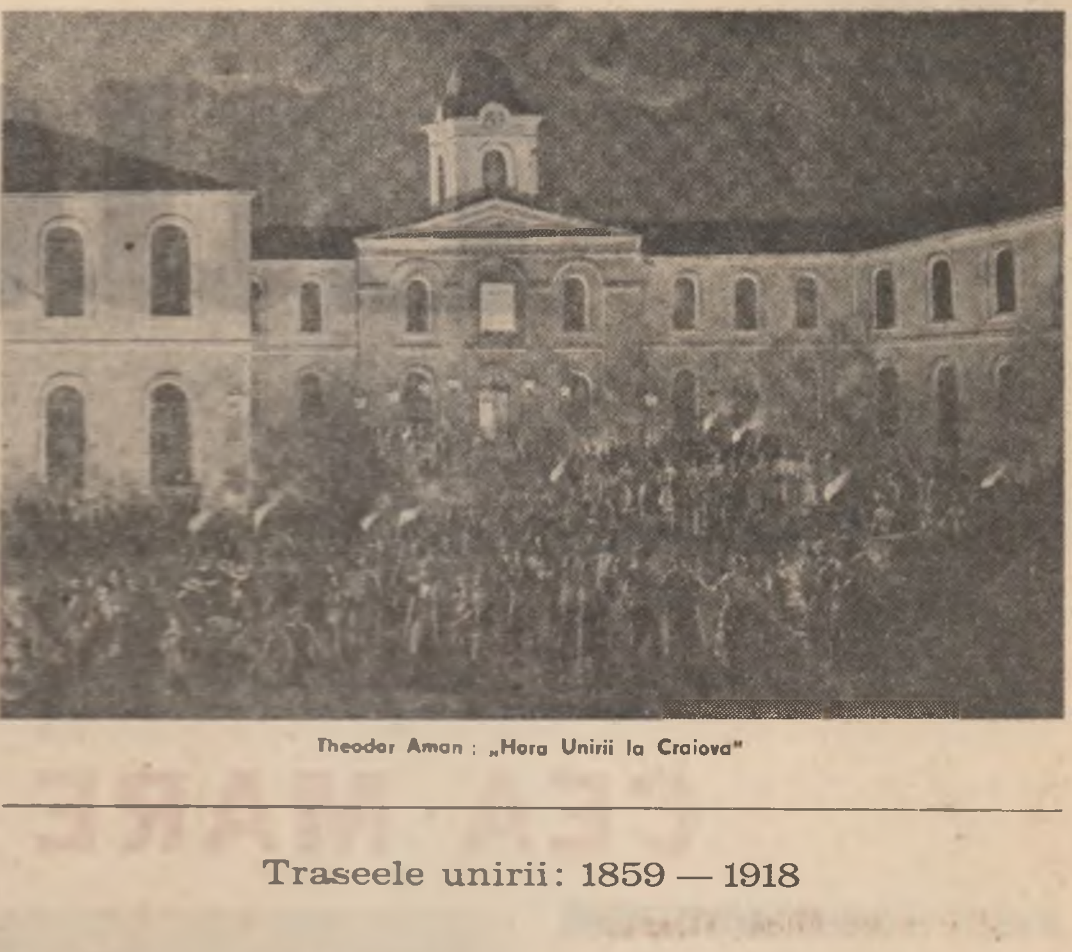

Theodor Aman : „Hora Unirii la Craiova"

Traseele unirii: 1859 — 1918

„Hai să dăm mînă cu mînă" (II)

Ecourile interne și externe ale Unirii au fost remarcabile. Maghiarii și sașii din a treia provincie istorică românească, Transilvania, au apreciat la justa valoare însemnătatea evenimentului. Un ziar de limbă germană din Brașov scria : „De 300 de ani poporul român n-a fost așa de fericit". Iar o gazetă maghiară din Cluj nota că Unirea este „o demonstrație care face cinste poporului român, o victorie [illegible]". [illegible] Într-o discuție purtată cu soția împăratului Napoleon al III-lea (care îi spunea, spre cinstea ei, că „Principatele vor Unirea. Aceasta este voința națională"), ambasadorul a afirmat cu îngrijorare pentru ceea ce întrezărea că se va întîmpla mai tîrziu : „Doamnă, [illegible] independența și pentru a ajunge acolo au votat pentru Unirea". Iar consulul britanic la Iași, Henry Churchill, îi informa în scris pe contele Malmesbury că domnitorul român este înzestrat cu multă judecată și prudență, iar după cît se pare își înțelege pe deplin situația. În admirabila lucrare „Spre unitatea statală a poporului român", istoricul Vasile Netea acordă aceeași [illegible] lui Cuza față de Transilvania, ca și unor mărturii și evenimente complementare. Unul dintre agenții lui Kossuth, colonelul polonez Zlinski, îi scria acestuia : „Nu vă încredeți în Cuza, el are ochii îndreptați asupra Transilvaniei și Banatului. Recent, el a declarat din nou în fața consulului francez Victor Place și a consulului italian Strambio că el ca prinț român nu va renunța niciodată la Transilvania." Pe cît de mare ca poet, pe atît de iscusit politician, Alecsandri îi arăta pe hartă lui Napoleon al III-lea, în audiența din 25 februarie 1859, teritoriile noului stat creat, precum și acela ale Banatului și Transilvaniei, spunîndu-i : „Vedeți, Sire, cît e de întinsă adevărata Românie și ce regat important ar constitui cu ale sale 9 000 000 de români dacă providența ar realiza visul și aspirările lor ?" Iar celălalt ministru de externe al lui Cuza, munteanul Dumitru Brătianu, îi spunea cu fermitate contelui italian Cavour, prim-ministru al Regatului Sardiniei și, mai apoi, al Italiei unificate, susținător și al Unirii noastre : „Românii de peste Carpați vor să se unească cu noi : noi le-am promis tot sprijinul nostru ; ar fi o trădare dacă i-am ceda Ungariei ; dreptul istoric, invocat de Ungaria, e ridicol." Firește, se pot scrie foarte multe pagini despre toate acestea. Toate declarațiile și mărturiile însă, indiferent de sursa și de limba în care au fost rostite sau scrise, converg către aceleași adevăruri pe care românii le-au trăit pe viu și le-au gravat în inimi pentru eternitate : Unirea de la 1859 a fost voința întregii națiuni, a fost rodul aspirațiilor și luptelor de veacuri ale poporului român, a reprezentat o verigă esențială pe calea marilor împliniri viitoare : Independența națională, cucerită prin lupte grele la 1877—1878, și Unirea cea Mare și Veșnică de la 1918. Iar întruchiparea acestei verigi a fost Alexandru Ioan Cuza, consemnat de cronologia politică a țării și a istoriei universale drept întîiul șef de stat al României moderne. În timpul guvernării sale de numai șapte ani au fost realizate fapte de o însemnătate fără precedent, ceea ce și explică iubirea nemărginită pe care i-o purta adevăratul făuritor de istorie, poporul : consolidarea internă și externă a statului, reforma și modernizarea instituțiilor principale, formarea primului Guvern unitar și deschiderea la București a întîiului Parlament al României, făurirea armatei române moderne, împroprietărirea țăranilor (au primit atunci pămînt peste 500 de mii de familii !), secularizarea averilor mînăstirești (moșii ce reuneau peste 25 la sută din suprafața țării) reformele juridice și introducerea sistemului unitar de măsuri și greutăți, legea pensiilor, înființarea Primăriei orașului București (întîiul primar fiind ales Barbu Vlădoianu) funcționarea primei agenții diplomatice recunoscute a României (cea de la Belgrad) și constituirea Ministerului Afacerilor Străine, crearea primelor consilii de igienă și salubritate publică la Iași și București, o nouă emisiune de mărci poștale, înființarea Camerelor de comerț, o nouă lege a presei, nașterea la București, în 17 mai 1862, a primei Asociații sportive din România și multe altele. În domeniul culturii, domnia lui Cuza a fost tot atît de rodnică : la 7 noiembrie 1860 se inaugurează, în prezența sa, Universitatea din Iași, iar la 18 mai 1864 se dă decretul domnesc privind înființarea aceleia din București, începuturile Academiei române se datorează tot spiritului său luminat, apoi să nu uităm crearea în 1863 a „Junimii", înființarea Bibliotecilor centrale din București și Iași, întemeierea în capitală a Societății „Ateneul Român", înființarea mai multor școli de arte frumoase și pinacoteci, prima reprezentație a piesei „Hamlet" în România, în 1861, crearea și tipărirea unor opere de seamă, reprezentative pentru noua civilizație scrisă a țării etc. Sigiliul inconfundabil al lui Cuza s-a făcut simțit, direct sau indirect, în toate acestea. El a personificat nu numai ideea Unirii, ci și pe aceea a Renașterii patriei, împlinind ceea ce invoca printr-un vibrant patetism Kogălniceanu, în zilele de ianuarie 1859 : „Prin înălțarea ta pe tronul lui Ștefan cel Mare, s-a înălțat însăși naționalitatea română... Alegîndu-te pe tine Domn am voit să arătăm lumii ceea ce toată țara dorește : la legi noi, om nou. O, Doamne ! Mare și frumoasă îți este misia. Constituția ne însemnează o epocă nouă și măria ta ești chemat să o deschizi. Fii, dar, omul epocii ; fă ca legea să înlocuiască arbitrarul ; fă ca legea să fie tare, iar tu, Măria ta, ca Domn, fii bun, fii blînd ; fii bun mai ales cu aceia pentru care mai toți domnii trecuți au fost nepăsători sau răi (...) Fii simplu, Măria Ta, fii domn cetățean ; Urechea ta e pururea deschisă la adevăr și închisă la minciună și la lingușire. Porți un frumos și scump nume, numele lui Alexandru cel Bun. Să trăiești dar mulți ani ca și dînsul ; să domnești ca și dînsul". Vodă Cuza a fost detronat de „monstruoasa coaliție". S-a stins din viață în exil, bolnav de dorul țării lui. Dar i-a rămas marea Operă, ca și numele bun printre generații și generații de români care îi cinstesc cu venerație lucrarea.

Aniversînd astăzi 125 de ani de la Unirea Principatelor, eveniment ce a marcat făurirea statului român modern, cinstim de fapt întreaga istorie națională, cu infinitele ei jertfe și pătimiri, cu lupta aprigă a milioanelor de înaintași pentru reintronarea drepturilor naturale ale poporului român. Căci unirea de atunci nu este un eveniment izolat și nu poate fi înțeles de sine stătător, decît numai într-o permanentă raportare la ceea ce a fost înainte și la tot ce avea să se mai întîmple mai apoi pe drumul deschis de ea. Este un flux neîntrerupt al mîndriei naționale, din viitoarea căruia destinul i-a ales și propulsat în galeria votivă a letopisețelor pe marii tribuni ai existenței noastre. Prin dubla alegere a lui Cuza, în scaunul voievodal al patriei nu s-a urcat un Domn, ci un ideal. Ideal care este purtat astăzi cu strălucire, mai departe, și mai departe, de către un alt protagonist al galeriei de aur despre care vorbeam : președintele Nicolae Ceaușescu. Iubitor de țară și de datini, el menține cele mai de seamă virtuți și triumfuri ale înaintemergătorilor săi, fiind investit de istorie și popor cu menirea sacră de a le veghea în totalitate. Și dacă astăzi noi celebrăm Unirea în deplina demnitate a numelui de Român, scriind istoria așa cum a fost, aceasta se datorează în primul rînd lui. Întreaga țară este acum o gigantică Horă a Unirii, de la Putna și Biharea pînă la Adamclisi și Carei, de la [illegible] lul Mitropoliei bucureștene și Miercurea Ciuc pînă la Țebea și Lugoj, de la Lunca D[illegible] și a Cogîlnicului pînă la cele ale Oltului, [illegible] Mureșului, Siretului spre Marea cea Mare. Sărbătoarea este cu adevărat națională și [illegible] ținută de acel elan propri[illegible] latinității noastre, fiind pătrunsă de hotărîrea întregului [illegible] de a prețui fala strămoșilor prin [illegible] măsură : Muncă, Frăție, Apărare !

Corneliu Vadim Tudor

Unirea înainte de unire. Răsunet brașovean (I)

VREMURI DE CRONICĂ

În Scheii Brașovului, în ținutul montan de la cotitura Carpaților s-a concentrat un tezaur documentar menit să explice în conținut fapte de istorie care au animat sentimentul unității poporului nostru. Favorizat de poziția geografică, avantajat de potențialul economic și întreținut prin focarul viu cultural, Brașovul a înscris „talpă și palmă" istoria milenară a poporului în pagini de cronică. Este destul să amintim actul ctitoricesc al legendarului Negru-Vodă, care a dăruit muntele Postăvarul pentru că-l deținea sau faptele ctitoricești adresate românilor din Schei de către Laiotă Basarab cel Bătrîn, Vlad Călugărul, Neagoe Basarab, Aron Vodă, Petru Cercel, ș.a., pentru ca în condițiile secolului al XVI-lea să constatăm aici epopeea începuturilor și biruinței scrisului în limba română prin editarea de către diaconul muntean Coresi a primelor cărți de circulație în limba română, urmată de realizarea primei cronici cu subiect românesc, a primei gramatici românești și a primului almanah științific. Sînt doar cîteva mărturii care prefațează și complementează simbolul permanentei noastre : unirea prezentă aici prin simbolurile rămase de la Mihai Viteazul, prin cele peste 80 de hrisoave domnești din Muntenia și Moldova dar și prin documentele anilor 1821, 1848 și 1877. Este destul să spunem că la 1821, în condițiile represaliilor de după revoluția Vladimirescului, la Brașov poposeau mai bine de 8 000 de munteni, pentru ca la 1848 revoluționarii de peste Carpați să plămădească soarta țării prin ideile disputate aici, la Brașov, unde Bolliac edita „Expatriatul" și de unde se lansează răsunetul monumentalului „Deșteaptă-te Române". Între aceștia, în mod predestinat se afla și Alexandru Ioan Cuza, care rămîne în amintirea localnicilor îmbrăcat în aureola idealului de unitate, care a împodobit în Scheii Brașovului și fapta viteazului Mihai cu mai bine de două veacuri în urmă.

UNIȚI ÎN CUGET ȘI SIMȚIRE

În crepusculara bucurie a Unirii Principatelor, trăită la Brașov cu speranța unirii celei mari, în lipsa posibilităților publicistice, strangulate de autorități, românii brașoveni își manifestă adeziunea lor unionistă înscriind în caiete folclorice pagini de înaltă trăire patriotică. Adeseori aceste creații, expresie a sentimentului fest trăit de omul din popor, circulau pe foi volante sau se transmiteau oral votînd legal în [illegible] care îi purta cursul prin[illegible] de piatră spre un singur [illegible] unire.

[illegible] istorică a Muzeului [illegible] din Scheii Brașovului [illegible] necatalogate [illegible] manuscrise folclorice [illegible] în perioada [illegible] 1848 și a Unirii Principatelor.

Primul [illegible] semnat de „Bratu Baiu" (1780—18[illegible]), cunoscut pentru activitatea cărturărească și didactică pe [illegible] meleaguri zîrnești[illegible] și de nepotul acestuia Bartolomeu Baiulescu (1831—1909), remarcabil cărturar brașovean, președinte al [illegible] populare, întemeietor al „Asociației meseriașilor români" din Brașov și a primei reviste muncitorești, „Meseriașul român".

Semnificativă este prezența în manuscris a înflăcărării [illegible] noastre naționale, fără [illegible] Mureșianu (dovada circulației sale [illegible] a poeziei „Ce e patria română", lansată de revoluționarul brănean Ion Cavaler de Pușcariu pe Cîmpia Blajului în viltoarea revoluției pașoptiste, al cărei final transmitea un mesaj unionist : „**Patria română care Se numește mare / Pînă unde tot răsună / Limba dulce și străbună / Limba care să trăiască / Limba românească / Pînă acolo-i frățioare / Patria română care / Se numește mare".**

Din această considerare a limbii ca factor de unitate națională a izvorit și poezia „Limba română" reprodusă în filele manuscrisului în foarte multe diferențe față de varianta publicată mai tîrziu de George Sion.

Pe de altă parte, strigăturile alăturate unor cîntece patriotice de cătănie, de dragoste, redau acea dorință unionistă a poporului : „**Sus odată-ntr-o unire / Toată lumea să se mire / Sus din pulbere cu toții / Ai lui Romulus nepoții / Și mai sus erou român / Să nu uiți tu pe dușman / Și așa și cînd vin norii Pentru patrie să mori".**

În acest context este explicabilă prezența versurilor destinate expres lui Al. I. Cuza. Alături de „Hora Unirii", în varianta publicată de Alecsandri în „Steaua Dunării" (9 iulie 1856), doar cu puține modificări, găsim „Imnu cîntat pe scena Teatrului de trupa română cu ocazia numirii de prinț al României Alexandru Ioan I", cu mențiunea „februarie 1859", deci la numai cîteva zile după ce Matei Millo (27 și 30 ianuarie 1859) l-a lansat în baza muzicii semnată de Ioan Wachman. Dovada culegerii sale orale și imediate, ca și în cazul altor texte ale manuscrisului, o formează mulțimea diferențelor de conținut față de creația lui Matei Millo : „**Doamne tu al României / ... îndurătoriu / Azi în contra anarhiei / Ne-ai fost scut apărător / Lăudat de trei ori fie / Al tău nume mare, sfînt / Căci ai scos pe Românie / Din sclavie, din mormînt / ... Doamne varsă-ți îndurarea / Peste scumpul domnitor / Și-l ferește de trădarea / curtezanului flator / Să domnească cu țăria / Unui prinț pe legi / bazat / Să păzască autonomia / Ce strămoșii ne-a lăsat / Să ne dea-n fine dreptatea / După care-am suspinat / Să ne-acorde libertatea / Pentru care am luptat / Ura ! Prințul Românici / Alexandru Ioan Întîi / Ura simbolul Unirei...".**

Imnul însoțit de un frumos desen a două mîini care se strîng, este urmat de o „Horă" închinată aceluiași Cuza, din care reținem profunde semnificații purtate de acesta pentru rapsodul transilvănean care o intitulează „Hora Prințului Românilor din 1859 Cuza Alexandru Ioan I" ; din care extragem : „**Trageți hora mare, mare / Cuza fărîmă hotară / ... Unde Cuza se ivește / Țara noastră pruncii crește / Poporul se înmulțește / Inima întinerește / CÎT VOM FI TOȚI ÎN UNIRE (s. n.) / Nu e frică de perire / Nici de arma ce dezbină / Nici de sabia străină / Nici de amara asuprire / Nici de lanțuri și hrăpire / Locul țării o dreptate / Simte pașii cei de frate / Și tresare în bucurie / Ca în timpi de vitejie / Fala iese din morminte / Și ne-aduce nouă aminte / Lupte mari strălucitoare / Nume pline de onoare / Fala veche și bătrînă / Trece-n inima română... / Trageți hora lată, lată / Că mi-e inima-necată / Și la glasul de Unire / Cură plîns de fericire... / Trageți hora, vîntul bate / Și-n tărîmuri depărtate (n. n. Ardeal) / Duce veste de unire / Duce veste de mărire / Căci a țărilor unire / Ne aduce la mărire".**

Nu poate fi lipsită de semnificații și parabola în versuri intitulată **„Plapoma de la gerul Bobotezei",** cu referire evidentă la ziua de 5 ianuarie a alegerii lui Cuza, prin care, asemeni lui Ion Creangă, cîntărețul anonim transilvănean își mărturisește neîncrederea în unii boieri care văd prin unire posibilitatea unei căpătuiri personale, „de a-și trage plapoma asupra lor" : **„În seara de bobotează / Tot Românul stă, veghează / În cer a să arăta / Ce destin el va avea / Și cere cu grăbire / Orice bine fericire / ...Și aștepta cu nerăbdare / Ca să ceară fiește-care / Unii rang, alții-avuție / Alții poate chiar domnie / Dar fiind un ger cam tare / Vro cîțiva falși poliți / Aveau o plapomă mare / Stînd**

Vasile Oltean

directorul Muzeului primei școli românești din Scheii Brașovului

Continuare în pag. a 6-a

SUB SEMNUL UNIRII

IAŞUL CELOR TREI UNIRI

...Iată-ne din nou pe colinele Iaşului. De aici se vede Iaşul aflat sub semnul innoirilor, care işi strigă adevărurile celor trei uniri reverberindu-le prin tradiţie şi actualitate...

La prima Universitate a naţiei (1860) am stat de vorbă cu profesorii-istorici: **GHEORGHE PLATON şi VASILE CRISTIAN.**

Unirea lui Mihai Viteazul

I.I.D. Ce este Iaşul ?

V.CR. Oraş al celor trei Uniri : 1600, 1859, 1918, astfel ar putea fi definit Iaşul raportat la ideea naţională. Oraş al celor trei Uniri, in acelaşi timp oraş unde spiritul unirii a fost permanent : incepînd din momentul Mihai Viteazul şi pină la Marea Unire din 1918. Începind de la Mihai Viteazul care tocmai aici la Iaşi a dat un document in care, pentru prima dată, se intitula : Domn al Ţării Româneşti, al Ardealului şi al Moldovei.

I.I.D. Iertaţi-mă că vă întrerup cu o precizare : „şi a toată ţara Moldovei..."

V.CR....Da. Aşa-i ; aşa stă scris. Dealtfel, Mihai Viteazul prin aceasta se transforma intr-un adevărat simbol al unităţii româneşti, numele său constituind o adevărată atirnare la infăptuirea idealului naţional ulterior.

I.I.D. O chemare din străfundurile istoriei noastre naţionale intruchipată in faptă politică de Mihai Vodă.

GH.P. Desigur. Este limpede faptul că Mihai nu a-nceput, ci a verificat existenţa unei conştiinţe, care, după Mihai, şi-a găsit expresie într-o manieră impresionantă. Iată, mă gindesc acum la un lucru : „Cartea românească de învăţătură" a lui Varlaam a fost găsită în sute de exemplare in Transilvania. Este unul din argumentele care ne probează astăzi, peste veacuri, cit de trainică a fost legătura aceasta. Şi, în ultimă instanţă, cit de puternic a influenţat momentul Mihai deschiderea aceasta spre unitate. Pentru că toată afirmarea aceea viguroasă a romanităţii in acest secol al XVII-lea, este străbătută de manifestări care nu-şi găsesc explicaţie decit in acest moment uriaş : Mihai Viteazul care exprimă atît de pregnant şi transmite în posteritate intreaga acumulare anterioară în direcţia unităţii.

V.CR. Neindoielnic. Iar sec. al XVII-lea reprezintă în acelaşi timp şi afirmarea explicită, tocmai de către cărturari, care sînt legaţi direct de oraşul Iaşi : un Grigore Ureche, un Miron Costin, apoi un Dimitrie Cantemir, a faptului că românii sint un neam unitar indiferent de locul in care trăiesc ei. Faptul acesta prezintă importanţă sub raportul dezvoltării spirituale, dar are şi-o importanţă practică pentru că nu [illegible] să uităm : sint oameni care s-au integrat in cultura [illegible], care au influenţat cultura [illegible], [illegible] lor au avut o circulaţie deo[illegible] ; am in vedere, de pildă, că la Blaj — [illegible] focar al ideii naţionale, s-a aflat printre [illegible] **Hronicul...** lui Dimitrie Cantemir, un [illegible] pe care cărturarii Şcolii ardelene l-au [illegible] in scrierile lor, imprumutindu-i şi dez[illegible]-i ideile.

GH.P. Se petrece acum un fenomen deosebit de important : această afirmare puternică a [illegible] de romanitate in sec. al XVII-lea scade [illegible]sitate, adică in putinţa de a se exprima [illegible] XVIII ca urmare a instituirii regimu[illegible] in principate... Însă, in condi[illegible] deosebite din Transilvania, ideea persistă [illegible] preluată şi amplificată ; se desfăşoară [illegible] deosebită in mişcarea Suplexului... şi [illegible]tatea Şcolii Ardelene care reia şi ridică [illegible] treaptă superioară ceea ce Moldova şi Ţara [Româ]nească produseseră în secolul anterior şi [illegible] apoi moştenirea intregii romanităţi in [illegible] XIX-lea.

V.CR. Dealtfel, in acest veac cu totul deosebit [illegible] noastre, care este veacul al XIX-lea, [illegible] mulţi cărturari transilvăneni au trecut [illegible] pentru a se stabili in principate ; mulţi [illegible] au venit la Iaşi. Printre aceştia erau [illegible] care se afirmaseră deja ca luptători ai [illegible]nale, ca oameni care dezvoltaseră [illegible] naţională, aşa cum au fost un Damaschin Bojincă, un Ioan Maiorescu, August Treboniu Laurian şi alţii, care au găsit un teren fertil de manifestare a acestei idei, intr-un moment [illegible] moldovean, un ieşean, Gheorghe Asachi, [illegible] cunoscuta afirmaţie, in 1829, de[illegible] deci pe Bălcescu, care a conferit [illegible] autoritate acestei afirmaţii, că „istoria [illegible] carte a unei naţii".

GH.P. Iar „Dacia literară", pe care o reprezintă [illegible] strălucire Kogălniceanu, este nu [illegible], este un program şi un simbol al [illegible] a sec. al XIX-lea şi in acelaşi timp şi o ştafetă pe care, s-o spunem, românii [illegible] o preia din trecut şi o transmite posterităţii. Dealtfel, este de-a dreptul impresionantă maniera in care, in perioada anterioară anului 1859, Moldova şi Iaşii manifestă tendinţa aceasta spre unitate. Contemporanii mărturisesc

forţa acestui sentiment căruia Kogălniceanu ii dă o expresie atit de inaltă in acea vestită prelegere pe care o rosteşte la Iaşi, la „Academia Mihăileană" la deschiderea cursului său de istorie naţională.

V.CR. Da, este, cred, unul din momentele cele mai importante pentru afirmarea acestei idei pe care am putea s-o subliniem suplimentar, la 24 noiembrie 1983 s-au implinit 140 de ani de la această lecţie de deschidere. Mihail Kogălniceanu a pornit de la simţăminte patriotice şi este interesant că-ntr-o, mai puţin cunoscută, adresă pe care o trimit Epitropiei şcolilor, cu puţin inainte de deschiderea cursurilor, o adresă care se păstrează in manuscris, el arată că : „acest curs socot că ar trebui să fie unul dintre cele neapărate intr-o academie naţională". După cum mi se pare insăşi revelator, pentru sublinierea [illegible] idei de unitate naţională, faptul că Mihail Kogălniceanu intrebuinţează in mod [illegible] denumirea de : istorie naţională : o denumire care subliniază dintr-odată elevaţia in care se ridică, pentru că el spune că priveşte [illegible] patria sa „toată acea intindere de loc unde se vorbeşte româneşte".

1859 — Unirea principatelor

GH.P. Şi de-altfel, Kogălniceanu nu face decit să [illegible] mai largă. [illegible] pe care [illegible]

V.CR.... [illegible] Bucureşti...

GH.P.... transilvănenii [illegible] la Bucureşti le inscrisese in [illegible], nu [illegible]tor, consacrase mai mult de [illegible] de pagini anului din 1600 al lui Mihai Viteazul. Este cit se poate de semnificativ.

Şi-acum, poate că ar trebui să trecem la cea de-a doua Unire, din 1859, şi se cuvine să relev un fapt : adeseori mi-am pus intrebarea, mi-o pun şi acum, şi-o [illegible] şi va trebui, poate, să o găsim chiar in [illegible] de [illegible] : De unde-a reieşit forţa cu care s-a manifestat acum ideea de unitate ? [illegible] că [illegible] s-ar fi străduit unioniştii [illegible] ar fi organizat popularizarea ideii de unire, maniera in care s-a desfăşurat [illegible] pentru unire şi unanimitatea cu care [illegible] s-au prezentat in favoarea unirii, nu [illegible] explicată numai prin măsurile luate in perioada imediat anterioară, pentru că sint foarte puţine precedentele in istorie cind o populaţie atit de numeroasă se pronunţa intr-o unanimitate atit de uimitoare : nu au fost clase, nu au fost categorii sociale care să se pronunţe impotrivă : au fost doar citeva nume, citeva corbi albi care se cunosc.

V.CR. Un istoric sovietic vorbea despre unionişti ca despre o pătură foarte subţire, fără rădăcină.

G.H.P. Şi atunci ? Iată, intrebîndu-mă, n-am găsit o explicaţie, o explicaţie pentru această inţelepciune pe care ţăranii români au manifestat-o acum ; adică aceşti ţărani despărţiţi de asupritorii lor, de boieri, prin această prăpastie adincă a intereselor de clasă care a fost expusă intr-o manieră atit de limpede in acest formidabil document care este : **cererea deputaţilor pontaşi** prezentată în Divanul Ad-Hoc al Moldovei. Şi, punindu-ţi această intrebare, nu poţi să nu răspunzi, tot eu am răspuns, deci sînt convins că veţi fi de acord cu mine, că : pentru a inţelege şi-a cunoaşte această forţă cu care ideea de unitate s-a manifestat acum, trebuie neapărat să mergem in adincurile istoriei ; adică să ne reamintim că toate moştenirea aceasta istorică in care unitatea a reprezentat elementul fundamental, şi-a spus acum cuvintul.

V.CR. Şi mergind în străfundurile istoriei, de fapt trebuie să revenim tot la ţărani fiindcă, după cum observa Nicolae Iorga la vremea sa : „sintem o naţiune de ţărani", fiindcă ţăranii sint aceia care-au păstrat ideea naţională ; există o deosebire intre aceştia şi categoriile suprapuse ; acestea din urmă : boierii au putut să vorbească citva timp slavoneşte, să vorbească apoi greceşte, să-şi impăneze limba cu turcisme, să apeleze ulterior la o franţuzească, o franţuzească mai stilcită, au putut să se imbrace cu costume orientale inainte de-a-imbrăca straie nemţeşti, ţăranul a rămas ataşat pămintului, a călcat desculţ infrăţindu-se aproape cu pămintul, a simţit româneşte pentru că a purtat portul străbun, pentru că a purtat şi-a vorbit aceeaşi limbă, limba străbună şi-n felul acesta : „poartă-te cum ţi-e portul şi vorbeşte cum ţi-e limba", trebuia să fie inainte de toate, să fii român prin simţire, prin apartenenţă, prin aderare, prin dăruire...

GH.P. Deci este limpede faptul că exista acum o puternică conştiinţă naţională, exista, însă, şi un instinct naţional, pentru că conştiinţa naţională este elementul de conştiinţă modernă care are în vedere in aceeaşi măsura ideea de unitate politică, nu totdeauna clară la ţărani, [illegible] instinctul acesta al existenţei tradiţionale, al păstrării şi [illegible], al continuităţii [illegible] şi Kogălniceanu a [illegible]. Iată, pentru românii de-atunci şi pentru noi toţi din toate timpurile : unirea nu este o chestie [illegible], o chestiune de viaţă. Şi cînd a spus asta a avut-o [illegible] in conştiinţa contemporanilor, intreaga istorie şi s-a referit la viitor pentru că viitorul nu se putea să fie altfel ! In condiţiile timpului său, şi avînd în vedere şi necesităţile dezvoltării moderne, dar şi pericolele dinafară, aceste imperative impuneau realizarea unităţii cu un fapt de care urma să depindă dezvoltarea in continuare, pe mai departe, a naţiunii.

V.CR. Consider că primul manifest pentru unire, pentru unirea concretă, politică, după momentul Mihai Viteazul ar putea fi o afirmaţie a lui Grigore Ureche că : **„Moldova a fost plasată în calea răutăţilor."** În fond, se porneşte şi trebuie să pornim intotdeauna de la ceea ce reprezintă suportul, faptul etnic interior, iar in acelaşi timp, insă, este vorba şi de un impuls care vine şi din împrejurările externe, căci această **plasare** a trebuit să dezvolte instinctul la care vă refereaţi în legătură cu necesitatea asigurării unui corp naţional puternic, prin care să supravieţuiască naţiunea întreagă.

GH.P. Fără-ndoială că cei care vor să studieze evoluţia ideii de unitate, trebuie să aibă-n vedere acest factor de geografie, nu ? de geografie-mediu natural dat ; influenţa pe care a avut-o asupra dezvoltării spiritului naţional, în ultimă instanţă, şi consecinţele pe care le-a avut acest **loc** pe care nu l-am părăsit niciodată, asupra destinului nostru istoric, situarea aceasta a românilor în spaţiul geografic european. Adică aşezarea noastră aici, aşa cum spunea iarăşi cronicarul în calea tuturor răutăţilor, in poarta invaziilor, nu ? cum a fost numit spaţiul acesta strîmt dintre curbura Carpaţilor şi Mare, prin care s-au scurs toate populaţiile in migraţie.

I.I.D. Oricum, locuitorii din Ţara Românească, a Moldovei, tindeau spre inima pămintului românesc, spre ţară. Am să-l citez, şi eu, tot pe Mihail Kogălniceanu, cum a relevat semnificaţia deosebită a actului din 5 ianuarie 1859, alegerea cu unanimitate de voturi a lui Alexandru Ioan Cuza ca domnitor al Moldovei : „Prin această alegere, Moldova a intrat în vechiul său drept..., s-a reinălţat însăşi naţionalitatea română..."

GH.P. Da. Este vorba de aderenţa românilor acestui colţ de ţară spre ţară, spre inima ei, spre centrul ei ; intensitatea acestei aderenţe trebuie să fie măsurată, s-o spunem, cu aceste dificultăţi, aceste greutăţi, aceste vicisitudini de care Moldova nu a fost niciodată cruţată. Este un factor care a impus românilor moldoveni în acţiunile lor politice acea cuminţenie, acea moderaţie pe care mulţi o condamnă, fără să o inţeleagă. Adică, judecind evenimentele istorice, nu în întregul lor. Trebuie să o spunem : această atitudine de completă dăruire faţă de interesele obştii naţionale pe care Moldova a manifestat-o acum, nu a rămas un moment izolat, ea s-a continuat in toate actele ulterioare unirii şi m-aş opri, poate foarte pe scurt, aici, la semnificaţia care a fost acordată creării Universităţii din Iaşi. Cum au inţeles slujitorii Universităţii din Iasi această creaţie a anului 1860, creaţie a Unirii, cum i-au înţeles ei mesajul. Au inţeles că această universitate nu se adresa numai Moldovei, ci se adresa şi celorlalte ţinuturi care se mai aflau încă sub stăpinirea străină.

V.CR. În momentul în care s-a înfiinţat universitatea, concepută ca o universitate naţională, nu intimplător este prima noastră universitate, ea a fost privită astfel de toţi cei care erau interesaţi de bunul mers al culturii româneşti. Şi poate că documentul cel mai interesant este o scrisoare a unui grup de studenţi ardeleni, imediat după crearea universităţii din Iaşi, în care aceştia subliniază rolul deosebit pe care universitatea il are pentru naţia întreagă. Un alt manifest al ideii unităţii naţionale este dat de Xenopol, distinsul profesor de la universitate, temporar rectorul acesteia, care pe baza cursurilor de istorie naţională pe care le-a ţinut, a realizat cunoscuta sa sinteză, prima de acest fel la noi „Istoria românilor din Dacia Traiană" ; în fond, era o invitaţie pe care istoria, prin pana profesorului ieşean, o adresa prezentului pentru realizarea unităţii naţionale, după cum acelaşi Xenopol, — faptul mi se pare deosebit de semnificativ, — în momentul în care se-ntorcea de la studii din străinătate, trece pe la Putna, în 1871, rosteşte acel discurs emoţionant la mormîntul lui Ştefan cel Mare, a cărui personalitate este considerată ca un îndemn, ca un imbold pentru contemporani şi, în acelaşi timp, ca o dovadă că românii pot şi trebuie să realizeze ceea ce le impune trecutul.

1 Decembrie 1918

GH.P. Este limpede. Şi exemplul acesta este edificator. Şi... am ajuns cu acestea la cea de-a treia mare unire : cea mai mare, şi destinul istoric a vrut ca Iaşul să joace şi in acest moment un rol important. Iaşul şi Moldova au fost acum centrul rezistenţei naţionale. Învinsă vremelnic in prima campanie, forţa de rezistenţă naţională s-a concentrat aici, la Iaşi. Şi a fost dat atunci oamenilor să trăiască momente cu adevărat înălţătoare. Poate — aş evoca unul dintre cele mai importante : marea adunare care s-a desfăşurat la Iaşi cu prilejul venirii voluntarilor transilvăneni. De aici, de la Iaşi, au pornit acţiunile politice şi au fost organizate toate manifestările care aveau, in cele din urmă, să sfirşească prin această mare demonstraţie care-a fost realizată in 1918 şi care repeta cu alte dimensiuni, cu alt ecou şi cu alte consecinţe fireşti Marea Adunare de la Blaj, din 1848, cînd ţăranii cereau unirea cu ţara. Acum, cerinţa a fost : dorim ţara aşa cum ea a fost, deci Dacia aşa cum ea a fost. Este un moment înălţător şi studiat, discutat, apreciat in valoarea istorică pe care am evocat-o noi aici, are dimensiuni şi perspective cu mult mai mari decit atunci cind este infăţişat intr-o manieră rece, fără suflet şi candoare.

V.CR. Problema aceasta nu poate fi infăţişată fără suflet, pentru că, in fond, ideea unităţii naţionale este ideea sufletului românesc. O idee a unui suflet care-a vibrat pretutindeni, dar care a vibrat deosebit de puternic in acest oraş al marilor uniri.

GH.P. Şi care există şi astăzi cu atita forţă, care se manifestă şi astăzi cu atita forţă, cu o forţă parcă mai mare, mai copleşitoare ca oricind.

Ioan Ion Diaconu

Pecetea Unirii

Din rădăcină cind lumina suie
Culorile de grai pe-a ţării carte
Cu munţi şi ape orizontul nu e
Decit întregul fruct ce nu se-mparte.

Din cele patru zări ne inconjoară
O viaţă pururea in moştenire
Un legămint cu flacăra-n afară
Ce vertical stă-n dreapta sa Unire ;

A dăinui e verbul care vine
Dinspre părinţi tot către inălţimi
Dintr-un adinc ce soarele ne ţine
Cu temelii statornice-n mulţimi :

Nimic nu s-a făcut la voia sorţii
Ci numai prin voinţa tuturor
Destinul aurind in stilpii porţii
Înmugureşte-n vastul tricolor

Proiectele de vis statornicite
Pe-o mişcătoare steamă de izvor
S-au intrupat prin palmele muncite
Scriind profilul patriei pe zbor

Eşti tot ce-nseamnă astăzi libertate
În adevărul vremii de priveşti
Mărită ţară, raza-ţi ne străbate
Urzind seninul vetrei româneşti

Pavel Pereş

Imn

Să vină viitorul cu paşii lui mai mari
şi să găsească ţara egală-n frumuseţe
bătătoriţi de soare cu inimi dulci şi mari
românii toţi din toate unitele judeţe.

purtind în palme ţara trofeu de-nţelepciune
şi-n leagănul de ape şi munţi bătătoriţi
de soare şi iubire românii să se-nchine
doar conştiinţei ţării şi fie fericiţi

Ţara noastră e-n miini bune
ţara noastră e la noi
preamăriţi iubirea noastră
peste timp peste nevoi
preamăriţi pe ţara noastră
preamăriţi-i pe eroi
ţara noastră e-n miini bune
ţara noastră e la noi
preamăriţi unirea noastră

Ion Nicolescu

Vis şi faptă

Unirea vis şi faptă e, deplină
ingemănare-ntr-un măreţ avint
Unirea e a patriei lumină
şi este cit va fi acest pămint
e visul lui Mihai Întregitorul
punind pecetea singelui de jar
ca să vegheze neclintit ogorul
dintr-un hotar la celălalt hotar.

Unirea e din jertă românească
rotundă-nfăptuire ca un scut
sub care, griul, mai bogat să crească
din lacrima pămintului născut
Unirea şi-a vărsat puterea toată
cum riuri de lumină s-au vărsat
cind trece dimineaţa imbrăcată
ca o mireasă-a soarelui prin sat...

Unirea-i adevărul vieţii noastre
el germinează-n fiecare verb
cum este zborul păsării măiastre
ce se răsfringe-n ochiul unui cerb
purtind tot ceru-ncrengurat pe creştet
e Pantheonul nostru de eroi
e arborele niciodată veşted
al veşniciei neamului din noi !

Priviţi-ne, uniţi pe veci, in faţă
sub ochii constelaţiei solemni
cei care au visat să fie demni
şi demnitatea de la noi o-nvaţă
Din România s-a-nălţat o torţă
solia noastră : „Pace nu război !"
căci numai pacea e suprema forţă
şi adevărul vremii noastre noi !

Unirea este cugetul, lucidul
temei de viaţă-al nostru, al tuturor
ingemănat cu patria, partidul
din flăcări l-a ţesut in Tricolor !...

Ion Potopin

Limba-i semnul de lumină pe o gură de copil

Limba-i singele ce curge intr-un neam
fără sfirşit
Şi e semnul de lumină pe o gură de copil
Noi in ea măreţe temple mioritice-am zidit
Clipocesc străvechi izvoare sunet dulce
şi subtil

Puritatea ei prin vreme in urmaş am veşnicit
Au lucrat asupra limbii şiruri lungi
de generaţii
Şi rostirea-i n-are scapăt n-are umbră
şi sfirşit
Născocind ca să uimească luminoasele oraţii

Noi prin limbă am fost una

Hăulind-o de pe dealuri luminaţi de-un
mare dor
N-a putut ca să o ducă din Carpaţi cu ea
furtuna
Am şoptit-o-ngindurati lingă vetre de-a fost
nor

Plăsmuit-am multe perle din cuvinte şi gindire
Dindu-i vamă fără pată arderea intregii vieţi
Pentru limbă mi-e iubirea
Cum e roua de curată pe obraz de dimineţi

Vasile Andronache

Viitor

Iată,
Vedem acum UNIREA
Îndătinatele
Hotare
Spre zări
Socialiste
Urcind
Spre viitor
Un gind
Curat şi luminos
De făurari
Ai unui brav popor.

Teodor Anastasiu

Urmare din pag. 1

Contribuţia istoricilor

[illegible] o serie de evenimente care i-au constrins pe „cănuni" să diminueze programul pe măsura [illegible] din jur, avind in vedere deocamdată un nucleu de stat românesc extracarpatic destul de puternic pentru a dăinui sub protecţia marilor puteri şi pentru a forma un „magnet" polarizant pentru intreaga românime. La edificarea acestui stat, istoricii şi-au dat obolul nu numai ca oameni ai cărţii, cum era firesc, dar şi ca făptuitori, după vechea deviză sallustiană : *et qui fecere et qui facta aliorum scripsere...* În adevăr, la realizarea Unirii din 1859, istoricii au avut o contribuţie eminentă, se ştie, in frunte cu „Mihail al luminii şi Mihail al săbiei", cum i s-a spus odată lui Kogălniceanu, spre a-i fixa cele două ipostaze esenţiale, de scriitor şi de făptuitor al istoriei. În prima ipostază, le dăduse o sinteză fragmentară a trecutului românesc, in care evoca cu predilecţie figura lui Mihai Viteazul, unificatorul de la 1600, apreciind că o creaţie statală ca aceea putea deveni un factor de seamă in echilibrul european. Dar n-a fost cu putinţă, ideea nefiind coaptă atunci pentru intrupare definitivă. „Ideile cresc şi se coc ca şi fructele", va spune acelaşi neobosit militant al cauzei naţionale, amintindu-le cititorilor că ideea Unirii era veche, desigur, însă ea nu putea deveni o realitate politică decit cu colaborarea timpului, aşadar in anumite condiţii pe care doar epoca postpaşoptistă părea să le ofere într-o măsură suficientă. Bălcescu, alt corifeu al unităţii româneşti, gindise la fel atunci cind scria că „unitatea naţională fu visarea iubită a voievozilor noştri cei viteji, a tuturor bărbaţilor noştri cei mari". Visul lor n-a putut deveni realitate fiindcă timpul nu era copt pentru aceasta. În felul său însă Mihai Viteazul a decis asupra viitorului, căci a arătat în faptă că Unirea era posibilă. Ceea ce a fost putea să mai fie. Reabilitind apoi demnitatea naţională, el a impus o conduită conformă şi posterităţii, a statornicit oarecum, după expresia lui Bălcescu, „drepturile noastre pentru viitorime". Modelul exista, un model croit prin forţa armelor şi nu mai puţin prin dorinţa de a găsi pentru români, într-o Europă indiferentă, acea formulă de putere susceptibilă să le asigure demnitatea şi neatirnarea. Modelul putea fi ajustat, fireşte. Un lucru era sigur, şi Bălcescu a ţinut să-l fixeze cu deplină rigoare, condiţionind fericirea de libertate, libertatea de putere, iar puterea de Unire. Unirea devenise, in secolul XIX, un imperativ şi in această parte a continentului, unul realizabil acum prin alte mijloace decit pe vremea Viteazului. Chiar şi Mihai nu putuse înfăptui decit pentru o clipă („ii trebuia vreme şi vremea ii fu de lipsă", observă Bălcescu) rămînea să se implinească acum cu sabia inteligenţei, pe contul unor imprejurări externe create in urma revoluţiei paşoptiste şi a războiului Crimeei. Citeva decenii de mişcare culturală, de fomentaţie a ideilor regenerative, schimbaseră în bună măsură atitudinea faţă de interesul general, solidarizind forţele progresiste şi pregătind terenul pentru marea operă de construcţie ce avea să vină. „Aceea ce conciştie [illegible] putut isprăvi, *frăţia* o va face", sousese Bălcescu scriind, in exil, *mersul revoluţiei* române. Iată noul *principiu* ce trebuia să inarmeze braţul poporului, făcindu-l apt pentru marea isprava. Dacă revoluţia de la 1821 fusese una *democratică*, iar cea de la 1848 *socială*, proxima revoluţie, de pe atunci previzibilă, trebuia să fie *naţională*, pentru a impune Unirea ca formă de răspuns durabil la provocările istoriei. Era firesc ca istoricii să cunoască cel mai bine aceste provocări şi să participe la găsirea soluţiei. S-a intimplat aşa nu doar la noi. În lumea slavă, ca şi in spaţiul de cultură germanic, in Italia nu mai puţin, istoricii au jucat un rol de seamă în desfăşurarea acelui *risorgimento* de pe urma căruia s-au infiripat noi organisme statale, întemeiate pe principiul naţionalităţii. În zona carpato-dunăreană, exemplul Şcolii ardelene, purificat intrucitva de exagerări, a rodit palingenetic, alimentind o istoriografie prin excelenţă militantă, căci pornea de la constatarea, exprimată de Kogălniceanu, că „trebuinţa istoriei patriei ni este neapărată chiar pentru ocrotirea drepturilor noastre împotriva naţiilor străine". Nu ne-a fost oare de atîtea ori contestat începutul, prefăcut numele, dispreţuită limba, sfi[illegible] dreptul ? În [illegible] specifică epocii, Florian Aaron a [illegible] cu destulă [illegible] unui popor persecutat de istorie, [illegible] şi cu [illegible] pentru a intre[illegible] pe măsura epocii. A. T. Laurian, I. Maiorescu, D. Bojincă, G. Bariţiu, S. [illegible], A. Papiu-Ilarian, V.A. Urechia sint doar citeva nume de istorici contemporani care au luat parte la pregătirea Unirii, contribuind la [illegible] de mentalitate caracteristică [illegible] prin date istorice platforma [illegible] naţional. Împreună cu Bălcescu şi Kogălniceanu, ei au lărgit temelia conştiinţei [illegible] naţionale astfel ca un întreg popor să se ridice, cum spunea A.D. Xenopol, la înălţimea unei mari idei, cea din care s-a născut România modernă. Este ideea a cărei împlinire întreagă s-a făcut doar citeva decenii mai tirziu, cu aportul larg al altei generaţii de istorici, in fruntea căreia se va situa, dominind-o şi sporindu-i prestigiul, N. Iorga. De la el, mai ales, istoriografia revendică ideea că viaţa culturală şi morală e singura putere autentică a unui popor, putere la sporirea căreia e chemată să-şi aducă mereu partea de contribuţie. Marea serie istorică a regenerării naţionale nu s-ar putea inchipui fără aportul masiv al istoricilor, fiindcă (observa T. Maiorescu) nu e de închipuit un popor care „uită miine ceea ce a făcut ieri", decit sub pedeapsa descalificării sale. Unirea săvirşită la 24 ianuarie 1859 este fără indoială unul din acele momente rare cind un popor işi regăseşte deplin suflul istoric şi înţelege a-şi asuma răspunderi cu efecte de lungă durată, dictind — după expresia lui Kogălniceanu — „legi generaţiilor viitoare".

24 IANUARIE 1859

24 IANUARIE 1984

Din trei ţinuturi mîndre

Din trei ţinuturi mîndre, curgind
spre-aceeaşi zare,
Aceleaşi ape limpezi visează-aceeaşi mare.
Şi-acelaşi cer de doină în vaduri
se răsfringe –
În trupul limbii noastre pulsează-acelaşi
singe !

De mii de ani unite-s trei Mume-Principate,
Chiar dacă vinturi oarbe le-au vrut
în străinătate

Pe-un unic dor de ţară, stăm neclintiţi aci
Uniţi de-acelaşi cintec, inalt, de ciocirlii.

Mănunchi din flori de aur iţi prinzi
la cingătoare –
Ţară cu riuri limpezi curgind spre-aceeaşi
mare.

Dim. Rachici

Unirea românilor

ZIUA UNIRII pe care bunii o visau,
cînd ţara inrobită în doine o cintau,
cînd peste truda dacă trecea şuvoi barbar,
cînd sta amarnic glia sub jugul milenar.

E ziua ţării care astăzi cîntă
şi-o muncă voiosul şi-l frămîntă.
E ziua măreaţă sfîntă
păstrată-n inimi şi cuvinte.

UNIREA pentru noi e o poruncă
e ca izvorul răsărit din stîncă,
e vrerea dacilor de foc
să-i facem ţării-n mai înalt loc.

Mihai Culman

Vodă Cuza către ţărani

Aidoma cinstiri din bătrini
se fac bănuţii mei de lacrimi
scăpaţi fărîme dintre gene
Cu apele de stele uşor trecute-n brazde
de fierul Vostru Doamne
prin bălării şi şoapte aspre
de nevedit ţăciunii de pe vatră.
Ce blind Măria Ta se profeţeşte clipa
simţind prin chin
şi junghieri de veacuri
cum fraţii îşi dau mîna
dintr-o tulpină retezînd hotare
călcate-adinc de al-ul citor mume
palmele seminţe-amestecînd ţărîne.
Mai sunt balauri de stîrpit
şi iazme vîrcolace
prin undele cleioase şi vinovat dudău
mai sunt cătuşe-n lume de venin
care-ameninţă cu umbre
bordei de mere busuioace
Şi-n cumpăna Unirii moş Ioane
arată-mi Amîndoi obrajii
să-i potopesc cu sărutări de fiu
ca-n veşnicie să trec puntea
Să mă alin la pieptul ierbii
cînd noaptea îţi astoaie fruntea.

Dan Sandu

Iarnă de ţară

În Unire şi pace ne creştem copiii
Ţărîna ne doare cînd după ploaie tînjeşte
Braţele ţăranului sînt stîlpii cîmpiei
Ce sprijină cerul solzuit ca un peşte

La masa bucuriei ulcioarele pîntecoase
Îşi varsă nădufal pămîntului mult
Ţăranul bate gongul pe pura unei case
Şi-n palma lui se [illegible] mit

Afară-i iarnă şi copacii plîng
După veşmîntul cald bradat de clorofilă
Îl recitesc pe Barbu cu meicul cel nătîng
Şi frigul poeziei se lasă greu în filă

Afară-i ianuarie cu marea lui Unire
Pe-o gură de ţărancă eu am citit un prunc
Ce-nalt e cerul cînd ţara e-o zidire
Cînd visurile noastre spre împlinire duc

Istoria ne cheamă la ceas de sărbătoare
Să ne cinstim străbunii cu cîntec şi cu pîine
În sufletele noastre să fie veşnic soare
Să fie libertate şi-adîncă pace-n lume

Chiriac Samoilă

Roua stejarilor

O inimă crescind în sud şi-n nord
acelaşi puls în pieptul mioritic,
un pămînt pentru-un singur stăpîn
îşi căutau numele lor deplin

Intîlnind hotare de venin
soarele bătea-n retragere,
creştea viscol de cotropitori
peste glasul ierbii neplecate

Dar bărbaţii cei mai temerari
de prin veacuri îşi vorbeau aproape
cum s-aduc temnicii stejari
să cunune-n albii sfinte ape

Şi pe-un crug de iarnă toţi stejarii
înălţară-n imn roua cîmpiei
şi respiră pururi slobodă
şi unită Ţara României !

Cristian M. Petre

Faptele Unirii

Muntenia şi Moldova – luminile aceloraşi
ochi,
Privind soarele in fiecare dimineaţă
Cu bucuria visului lor de unire !

Ţara e una – cu trunchi de Carpaţi
Şi frunte inaltă de nea !
Rămine doar fapta din ianuarie 1859,
Ca un curcubeu al tricolorului
Strălucind peste triumful inalt al zilei de 24 !

Rămine numai fapta ce-n 1918
Aduse Apusenii la inima Patriei Mume,
Bătind ritmul ce prin decenii
Implini România Socialistă de azi !

Rămine numai fapta
Ce peste timp,
Partidul Comunist mereu inalţă
Ca un arc de triumf al păcii !

Ion C. Ştefan

Împlinirea

Unire,
cuvint adinc românesc,
Soare prăvălit pe un
pămint ce mult suferit-a.
Viaţă pe un plai
de lumină primenit
in zboruri adinci de cocori.
Logodnă a cerului
cu sufletul românului.
(Ce mulţi au pierit
prin ani impiedicaţi
de forţe obscure.)
Şi inima românului
a putut striga de dincolo
şi de dincoace de Milcov :
– Vrem Unirea sub Cuza cel
Drept şi cel Frumos !
Iar Domnul a luat
imensul strigăt pe umerii săi.
Atunci, de pe trupul Ţării,
chiciura a inceput să se topească.
Atunci, pe obrazul de os
al lui Vodă – Mihai Viteazul,
Împlinirea căzu ca o lacrimă.

Radu Cange

Scrisoare la Hora Unirii

Ţara nu ar fi putut exista
fără de pui de lei –
ea nu ar fi existat niciodată ;
ea este Moş Ion Roată, Ioan Alexandru Cuza,
Bălcescu şi Eminescu –
pămintul ei e aceeaşi vatră de mime
toate au plecat la Milcov
limba – culorile curcubeului – leagănul
pruncului pe care noi il numim erou –

ţara nu ar fi existat in nici un hrisov
dacă nu ar fi fost ei, străbunii –
aceşti pui de lei cu nume de baladă
istoria ţării a venit odată cu aceştia
scrisoare pentru noi –
scrisă cu singe de mac la Hora Unirii ;

deci, uniţi să fim ca păsările cerului
şi frate să fim prin voinţă – şi soră –
nemurind vreodată izbinda neamului
astfel ţara există, obirşie a dacilor
liberi.

Ion Machidon

Ne-ntoarcem de-apururi

Ne-ntoarcem de-apururi spre poarta Unirii
Spre steaua izbinzii eterne.
De-apururi chemările firii
Hotarelor ţării lumini vor aşterne.

Ne-ntoarcem de-apururi spre singura ţintă
Spre freamătul munţilor vrerii
Spre piscul Unirii cu umbra lui sfintă
Spre Cuza, spre hronicul ţării.

Ne-ntoarcem de-apururi din vetre de lume
Spre cuibul cu vulturi romani
Coloana Traiană şi-a Daciei nume
Ne-or stringe Unirii mileniile-n ani.

Dionisie Dărău

Speranţa, aşteptat să apară peste puţin timp la Editura Eminescu, se inscrie în seria de romane din care fac parte Culorile singelui (1973), Adevărul retorului Lucaci (1977), Umbrele nopţii (1980), Marele cintec (1980), Călătoria spre zei (1982) **şi** Depărtarea şi timpul **(la care lucrez in prezent) menite să constituie laolaltă o amplă fenomenologie epică a spiritului românesc in dezvoltarea sa istorică.**

Speranţa se inspiră din evenimentele politice şi diplomatice care au premers marelui act istoric al Unirii Principatelor infăptuit in 1859. El este totodată un roman dedicat fenomenului romantic in general şi romantismului in special.

Fragmentul care urmează evocă epic pe doi dintre principalii militanţi politici pentru infăptuirea Unirii — cunoscutul revoluţionar paşoptist Costache Negri şi principele Grigore Alexandru Ghica al X-lea al Moldovei.

SPERANŢA

FRAGMENTE DE ROMAN DE

mihail diaconescu

Audienţa se petrecu in camera de lucru a principelui, la catul de sus al palatului, intr-o dimineaţă nefiresc de fierbinte. Slăbit mult cu ochii adinciţi in orbite, bolnav parcă din nou şi totuşi zimbitor, alteţa sa se purtă tot timpul cu o bunăvoinţă deosebită din care orice urmă de protocol oficial era lăsată inadins la o parte. Aşezaţi in fotolii, la o masă mică, plină de cheseie cu dulceţuri de fragi şi gutui, de farfurioare, linguriţe de argint şi cafele cu aburi plăcut mirositori, cei doi bărbaţi vorbeau in liniştea de parcă marile şi incilcitele chestiuni de politică românească şi europeană amintite de ei in clipele acelea erau doar nişte intimplări obişnuite, bune de spus la vizitele simandicoase prin familiile prietenilor. Inţelesul celor povestite in această intilnire era insă grav, amestecat cu neliniştite temeri, indoieli şi nădejdi pe care le presupune orice acţiune politică de copleşitoare răspundere.

Mai intii domnul ministru Negri informă pe principe despre faptul că soluţionarea chestiunilor internaţionale legate de hotărirea de secularizare a averilor deţinute de minăstirile româneşti inchinate marilor patriarhii răsăritene fusese amînată prin transferarea ei in timp şi spaţiu. Curtea otomană fusese silită anume de aliaţii săi să discute această chestiune la Paris, unde urma să se instituie un arbitraj al tuturor puterilor europene. Altfel spus, puterile europene chemate de insuşi alteţa sa principele Moldovei să apere şi să intărească in conferinţa de pace de la Paris drepturile istorice ale ţării doriseră să-şi spună neapărat cuvintul şi in chestiunile legate de decizia de secularizare

a averilor stăpinite de minăstirile româneşti inchinate. Fireşte, adăugă domnul Negri, autorităţile moldoveneşti trebuiau să rămină neinduplecate pe poziţie şi in noile condiţii. Mai ales, intări el, că aceste condiţii păreau a fi mult mai favorabile pentru cauza românească.

Principele il ascultă fără să-l intrerupă. Domnul Negri vorbea incet, metodic, urmărind cu cea mai mare luare aminte starea sufletească şi purtarea augustului său suveran. In anul in care trecuse de cind nu se mai văzuseră, alteţa sa se schimbase mult, in rău, de parcă ar fi fost cu totul alt om. Din trufia sa rece de altă dată nu mai rămăsese aproape nimic. Mai mult ca oricind părea un om chinuit, apăsat de dureri copleşitoare pe care numai cu mare greu izbutea să le indure. Altminteri insă, tot ceea ce arăta el acum despre starea politică a ţării era logic, bine gindit şi, mai ales, foarte desluşit spus. Ştiinţa politică şi juridică a alteţei sale, puterea de pătrundere in miezul unor chestiuni dificile prin insăşi natura lor, erau un fapt ce nu putea fi pus la indoială. Ascultindu-l, domnul Negri se gindi pe neaşteptate că devotamentul său plin de dragoste pentru acest om este una din cele mai alese mulţumiri pe care le trăise pină atunci. Sorbi incet din cafea. Se simţi deodată nespus de mişcat sufleteşte.

Intr-adevăr, intări principele, drept urmare a demersurilor oficiale foarte hotărite intreprinse de el insuşi ca domnitor al Moldovei, de către Partida naţională, liberală şi unionistă, aflată la putere in ministerele de la Iaşi precum şi de către emigraţia română din numeroase ţări ale continentului la care s-a adăugat ajutorul diplomatic fără rezerve al Franţei, statele europene intrunite la Paris in Congresul de pace de după războiul Crimeii au luat in dezbatere specială chestiunea statutului politic internaţional al Principatelor Dunărene. După numeroase şi foarte inverşunate tocmeli, zimbi alteţa sa cu subinţeles, in care ura s-a amestecat cu teama, egoismul feroce cu nevoia de prevedere şi chibzuinţa cu indemnul la raţiune practică, marea Conferinţă a prevăzut in tratatul de pace o seamă de articole speciale privitoare la Ţările Române. Tratatul menţiona astfel garanţia puterilor europene adică a Franţei, Angliei, Austriei, Turciei şi Regatului Sardiniei, pentru integritatea Principatelor, excluderea categorică a oricărei pretenţii de protecţie exclusivă din partea vreuneia din ele, a oricărui drept particular de ingerinţă, respectarea administraţiei lor naţionale şi independente, respectul pentru libertatea lor totală de decizie in privinţa legislaţiei, comerţului, navigaţiei, cultelor şi a altor afaceri interne. Toate ţările vor beneficia de libertatea navigaţiei pe fluviu şi de neutralitatea Mării Negre... Pe deasupra, la Galaţi, incepind din toamnă, cam de prin octombrie sau noiembrie urma să ia fiinţă o Comisie europeană a Dunării. In chip deosebit, adăugă principele, acelaşi Congres a hotărit că in caz de tulburare a liniştei prin răscoale şi vărsări de singe, puterile europene vor decide măsurile necesare ; o intervenţie armată neputind avea insă loc fără un acord prealabil al tuturor puterilor garante. Fusese prevăzută mai ales hotărirea de convocare a unor adunări ad-hoc in fiecare principat. Aceste adunări aveau misiunea de a se pronunţa asupra organizării viitoare a Principatelor potrivit dorinţei românilor, in primul rind prin revizuirea Regulamentelor organice de tristă amintire. Asta insemna practic că lupta românilor pentru unitate naţională căpăta o recunoaştere diplomatică şi de drept internaţional definitivă şi, bineinţeles, un nou cadru legal şi instituţional intern. In fine, armatele de ocupaţie trebuiau să evacueze Principatele in cel mai scurt timp cu putinţă după schimbarea instrumentelor de ratificare.

— Aşteptăm deci, zimbi principele, ca după ce am scăpat de trupele ţariste să ne uităm cum pleacă şi oştenii austrieci... S-ar putea chiar ca generalului Coronini-Kronberg să-i stringem mina la plecare şi să-i urăm drum bun ! Să-i dea, cumva, vreo cuconiţă din protipendadă şi un buchet, două de flori !...

Domnul Negri zimbi de asemenea. Apoi sorbi incă o dată din cafea. Ştia de unele din aceste hotăriri. De multe din amănuntele lor nu bănuise, totuşi, nimic. După citeva clipe de gindire zimbetul ii pieri insă şi rămase din nou grav.

— Hotăririle Congresului, băgă el de seamă, au destule lucruri bune in privinţa noastră. Din păcate insă, ele nu ne pot mulţumi pe deplin. E bine, de pildă, că pentru Principate au fost incheiate acte internaţionale speciale, separate de ale oricărei alte puteri. Ele inseamnă o nouă recunoaştere juridică, diplomatică şi internaţională a identităţii şi suveranităţii noastre de stat... E bine apoi că apar in ele mai multe puteri contractante care invederează că Principatele nu fac parte din nici un imperiu, că toate chestiunile noastre au fost tratate separat de ale Inaltei Porţi căreia insă, din păcate, ii vom plăti mai departe tribut, după vechile noastre tratate incheiate cu ea... Lucrul cel mai insemnat in acest tratat este insă faptul că el pune in faţă o idee decisivă pentru noi românii şi pentru toate neamurile Europei : principiul naţiunilor şi consultarea voinţei populare... Dorinţa noastră de unire intr-un singur stat a mai făcut un pas, şi incă unul deosebit de insemnat, către infăptuirea sa. Ne rămine nouă, aci, acasă la noi, să lucrăm mai departe, cu desăvirşită iscusinţă politică pentru o izbindă deplină.

— E vorba să fie consultată intreaga naţiune, il lămuri principele. Asta inseamnă impunerea voinţei noastre pe cale politică, paşnică, după ce ţara a singerat de la un capăt la altul... Mă simt uneori indemnat să spun şi eu că toţi cei ce au murit infruntindu-i pe oştenii ţarului, pe turci şi pe austrieci nu şi-au dat viaţa degeaba... Am aflat prin **monsieur** consulul Victor Place că după incheierea Congresului contele Walewski i-ar fi spus domnului Dumitru Brătianu : **„Nous voulons tout ce que vous voulez, mais tout maintenant depend de vous".**

Se lăsară citeva clipe de tăcere. Prin ferestrele deschise larg, vrăbiile ameţite de lumină şi căldură se vedeau repezindu-se năuce, undeva spre copacii uriaşi de dincolo de zidurile inalte ale minăstirii. Era linişte. Vipia pirjolea lumea intreagă.

— In imprejurările de acum, rosti limpede domnul Negri, stabilitatea domniei şi a autorităţii constituite in Moldova este mai trebuitoare ca oricind... Mărturisesc că am aflat cu durere de hotărirea alteţei voastre de a vă retrage de la domnie... Lupta pentru succesiunea la tron poate isca multe şi mari nenorociri... Turcia şi Austria nu vor sta cu miinile incrucişate... Vor incerca să-şi impună oamenii lor !

Principele nu se grăbi să-i răspundă. O tristeţe de necuprins i se citea pe faţa ingindurată, stoarsă parcă din pricina suferinţelor lui tainice.

— Am hotărit, rosti el anevoie, să-i las pe amicii dumitale politici să se ocupe de chestiunea succesiunii... E un gind mai vechi care mi-a devenit clar treptat... Fiilor mei le-am cerut să nu se amestece in nici un fel in această chestiune... Mi-au făgăduit că mă vor asculta !...

— Alteţă !...

— Am mai hotărit, îi reteză vorba principele, să părăsesc ţara cam peste o lună ! Am nevoie de linişte !... De multă linişte ! Nu mă simt prea bine ! Rămine ca pină la plecare să-mi fac datoria sacră de stăpin şi părinte al ţării aşa cum trebuie... Restul nu mai depinde de mine !

— Alteţă !...

— M-am gindit mult, îl mai intrerupse principele incă o dată, pină să iau această hotărire... Pentru mine e mai bine aşa... E mai demn... Putem pierde orice... Nu ne este ingăduit insă ca demnitatea noastră să fie umbrită nici măcar in treacăt !...

Urmară din nou nişte clipe de linişte incordată. Domnul Negri simţea că trebuie să spună ceva cu totul deosebit. Nu izbuti să ingaime decit nişte cuvinte şterse.

— Mie unuia, mărturisi el incet, imi pare nespus de rău !

Drept răspuns principele il privi deodată in ochi. Apoi zimbi pe neaşteptate.

— Această părere de rău, rosti el răspicat, te-a incercat cumva şi la intrunirile tainice cu amicii dumitale politici, cind aţi discutat chestiuni pe care n-am izbutit să le aflu niciodată ?

In ciuda căldurii nemiloase de afară domnul Negri se simţi străbătut de nişte ace subţiri, ca de gheaţă. Şi pe spinare il luă rău cu frig. Inţelegea foarte bine ce vrea să spună alteţa sa.

— Am datorii sfinte faţă de ei, răspunse el anevoie, intărite prin jurăminte. In ceea ce am lucrat ca ministru eu n-am pus totuşi niciodată voinţa lor impotriva augustei voinţe a principelui meu... M-am străduit mereu să-mi indeplinesc datoria cu prisosinţă...

— La Viena insă, ii aminti sec alteţa sa, cu toate că ţi-ai indeplinit pilduitor misiunea de onoare de a apăra autonomia şi dorinţa de unire a Principatelor, n-ai pomenit nimic despre intenţiile mele dinastice de atunci. De ce ?

— V-am mai spus acest lucru, se dezvinovăţi domnul Negri. Locul şi imprejurările nu erau cele mai potrivite... Conferinţa aceea a fost un eşec desăvirşit. Dacă ea n-ar fi discutat despre Unirea Principatelor Române şi despre acordul necondiţionat al Franţei la această Unire, ea n-ar fi insemnat nimic nici pentru noi... Domnul baron Bourguenai a făcut atunci un bun serviciu cauzei româneşti !...

— Să lăsăm Viena ! urmă principele la fel de răspicat. Am aflat insă că in tot timpul cit ai stat la Constantinopole ai discutat uneori cu marii demnitari de acolo unele chestiuni legate de succesiunea la tronul Moldovei. E adevărat ?

— Domnul Negri işi simţi gura uscată. In cli-

teatru

t

Brecht in interpretarea teatrului timişorean

Spectacolul Brecht, de curind intrat in repertoriul Naţionalului timişorean, este, după părerea noastră, un eveniment teatral. Ni se impune cu acest prilej un actor tinăr, Ion Haiduc, şi un regizor demult ştiut, Emil Reus, dar pe care il descoperim acum intr-o excelentă formă de lucru. Am participat la o lectură tulburătoare şi inedită a binecunoscutului text brechtenian, puternică parabolă politică in care se denunţă, cu o forţă caricaturizantă neobişnuită, mecanismul de funcţionare al unui sistem dictatorial bestial. Spectacolul are insă şi o mare deschidere către universal. Gindul regizoral este precis. Forţa de generalizare pe care o capătă opera scenică este copleşitoare, spectacolul fiind implicat avertizat şi inspăimintat nu numai de ceea ce s-a produs, dar mai ales de ceea ce in această clipă se intimplă in indepărtate colţuri ale Terrei şi ceea ce in orice moment poate invada lumea. Construită in tonuri sumbre, metafora scenică terifiază. Regizorul işi orchestrează spectacolul cu o grijă minuţioasă pentru detaliu şi cu o monumentală viziune a ansamblului. Nu există hiatusuri in sistemul de funcţionare, accentul schimbindu-se in mod determinant de pe un anume individ pe relaţiile in care se articulează, urmărindu-se şi devenirea acestor relaţii. Mişcarea grupurilor este precis manevrată, chiar şi cea a manechinelor introduse in scenă, neexistind personaje stinghere. Momentele laxe sint rare şi nu ţin de tehnica spectacolului, ci de intimplătoarele neglijenţe individuale. Coruperea conştiinţelor este practicată cu o ferocitate care inspăimintă. Se adaugă gindului regizoral in cristalizarea acestor nuanţe, un foarte inspirat şi adecvat cadru scenografic creat de Doina Almăşan Popa. Scara in spirală cu o aripă orizontală, umple spaţiul, iar personajele urcă, coboară, trec paralel cu scena, invadind-o şi apropiindu-se, uneori, masă compactă, ameninţătoare, de public. Spaţiile in care se mişcă indivizii se decupează echilibrat in ansamblul existent. Ascensiunea forţelor intunericului este subliniată şi de continua curgere a indivizilor pe spirala scării, de pe treptele căreia se rostesc frenetice declaraţii de un cinism absolut. Spectacolul are cursivitate filmică, deşi nu este construit după cunoscutele canoane brechtiene, „ecriteau"-rile lipsesc şi muzica originală nu a fost folosită. Trecind la interpreţi, trebuie să remarcăm sincronizarea atitudinii lor scenice. Prea mult uzitata formulă „spectacol de echipă" aici işi are inţelesul. Cu această convingere ne permitem deosebirea unor actori. Vladimir Jurăscu in Dogsborough este impresionant datorită măştii pe care şi-o creează, fineţii cu care işi nuanţează personajul. Alexandru Ternovici in bufonul feroce Giuseppe Givola, tensionat, fără să alunece in pitoresc — şi cit de uşor o putea face — foarte curajoasă, dar cu simţ; scenic figurina cabaliz gata să extermine. Ernesto Roma, in interpretarea lui Mircea Şoriigău, reliefat cu o economie de mijloace salutară este Crainicul lui Damian Oancea, iar Emanuele Giri propus de Sandu Simionică este deosebit de expresiv construit şi perfect cenzurat de actor. Intreaga distribuţie a spectacolului, formată din actori cunoscuţi ai teatrului şi frecvent remarcaţi de critică, reuşeşte să se impună in această deosebit de vie şi colorată reprezentaţie. Interpretul cheie al spectacolului rămine insă Ion Haiduc — Arturo Ui. In jurul lui şi influenţat de uluitoarea-i mobilitate se definesc toate celelalte caractere. Acest Ui este perfect dezgustător, ticălos absolut, fără limite canalie, de o perfidie paralizantă, creatură dementă cu o forţă de distrugere imprevizibilă. Toate mijloacele, toată capacitatea actorului sint aruncate in joc pentru implinirea acestui personaj : mers, gest, privire, toate dozate extraordinar. De la golanul Arturo Ui care se descalţă la intrarea in somptuosul palat al lui Dogsborough, pină la dictatorul paranoic, care işi permite rafinate distracţii este o cale lungă pe care actorul o străbate alunecind cu şerpuitoare abilitate. Interpretului nu i se poate reproşa nimic. Reuşeşte o performanţă atit pentru el cit şi pentru teatru.

Liana Cojocaru

Dramaturgie pentru copii

Poem filosofico-liric şi basm deopotrivă — sau, dacă vreţi, un fel de **paideia civică**, şoptită la ureche celor mici şi mari in dorinţa de a grăbi şi memoriza spaţiul marilor sentimente morale : dragostea, curajul, solidaritatea, lupta impotriva răului, a orgoliului şi nevolniciei — **Nică fără frică** emană, prin textul inspirat, muzica funcţională, dar strălucită, ca şi prin valoroasa inscenare, o autentică şi multilaterală exhortaţie clasică — pentru afirmarea umanismului, a Adevărului şi a Binelui. „Cum ai făcut să-nvingi in toate ?" — este intrebat oarecum auctorial eroul **fără frică** in finalul basmului inscenat — şi Nică răspunde ferm : **Prin dragoste şi Libertate**. Dar aceste cuvinte nu sint simpli stimuli pentru aplauze finale, ci fructul unor dovezi narative care cuprind **in nuce** o sumă intreagă de consilii, de sfaturi de comportare in imprejurări cruciale ale vieţii. Ingenioasa regie a lui **Ştefan Lenkisch** (asistat de Ana Vlădescu) cu auxiliarul preţios al unei scenografii nu numai funcţionale, dar foarte adecvată intenţiilor teatrului şi ale regizorului, a reuşit să transfere, coherent şi original, alfabetul secret al umorului genuin, ghiduş, intemeiat pe intimplări pilduitoare, insoţit aşadar de o undă permanentă de inţelepciune.

Rareori — doar că aşa ceva e un fel de a spune in cazul Teatrului Ţăndărică (laureat, cum se ştie, al valorosului premiu Erasm) — şi totuşi, rareori mi s-au părut atit de valoroase vocile care au „ascuns" marionetele. Ele au incărcat cu lirismul şoaptei raţionale şi precocităţii, personalitatea lui Nică (**Ion Caramitru**) sau timbrul prostiei şi violenţei (**Barbă-Coţii** au fost „recitaţi" de **Jorj Voicu, Mihai Prujinski, Gruia Mihai Sandu**), sau suavitatea Lunii (**Ana Vlădescu**), pentru a nu mai vorbi de bărbăţia infatuată a Corbului (**Ion Lucian**).

Cit priveşte agilitatea extraordinară a acestor păpuşi care i-au incintat atit de mult pe cei mici — inclusiv a unor marionete — comparsi precum Căţelul-Care-Bate-Capul (ca un metronom !) — trebuie să recunosc că uneori nici nu aveam impresia că, in dosul acestor „rotunde" bucăţi de fetru, pinză şi hirtie cu chip, se mişcă atitea... sfori. Iluzia este că ele mergeau sau că ar dănţui de la sine, cind, in fapt, erau minuite de cunoscuţii noştri păpuşari : **Ştefan Săndulescu, Ana Vlădescu, Melania Petrescu, Mihai Prujinski, Valeriu Simion** ş.a.

Excelent sunetul, excelent jocul de lumini şi umbre (in special in spaţiul submarin şi... sus, lingă Lună).

Dar muzica ? Un cuvint despre ea. Cunoscută de mult ca o compozitoare „autentică" — autoare indeosebi a numeroase piese pentru muzică de cameră — Nina Cassian a profitat aici din plin de resursele acestei experienţe, adecvind programatismul recitativelor, ariilor şi arietelor muzicale, acelor obligatorii centri narativi ai basmului. Dar nu a uitat că, pe lingă această necesitate derivată din text, compozitorul trebuie să-şi spună cuvintul — şi a făcut-o memorabil. Memorabil — fiindcă mai ales in momentele-cheie — zborul căluţului in spaţiul cosmic, lupta lui Nică sub apă, etc. — inflexiunilor uşor atonaliste, prefigurind misterul, sau curajul ascensional al personajelor, li s-a suprapus o nelipsită fluenţă şi cantabilitate. Şi nu e puţin lucru să sporeşti pe această cale claviatura purităţii şi a artei prudenţiale. (O menţiune specială, de merit : coloana textului muzical a fost susţinută de un grup de excelenţi instrumentişti conduşi de **Paul Urmuzescu**).

In totul, un succes — şi un succes firesc, mai ales cind aflăm că autoarea lui **Nică fără frică** a implinit... 30 de ani de activitate neintreruptă in slujba teatrului pentru copii. Aceasta nu mai e o simplă **declaraţie de dragoste**, ci un program.

Constantin Crişan

pa aceea înțelese că principele se informase tot timpul despre mersul tocmelilor de la Constantinopole nu numai din rapoartele scrise, trimise de el ci și prin alte mijloace. Prin spioni, de pildă. Sau prin cine știe ce alți informatori...

— Da, este adevărat ! rosti el hotărît.

— Cu cine ai discutat această chestiune ?

— Cu marele vizir Mehmed Emin Ali Pașa Kibrisli, care mi-a mărturisit de mai multe ori că mă stimează în chip cu totul deosebit... Și chiar cu majestatea sa sultanul Abdul Medjid I care a vorbit la întrevederea de despărțire despre simțămintele sale de înaltă prețuire față de persoana mea...

— Și ?

— Le-am spus hotărît că nu m-am gîndit niciodată la tronul Moldovei.

— La Iași însă și prin toată țara, îl înfruntă principele, umblă vorba că excelența sa Costache Negri, ministrul lucrărilor publice, va fi viitorul domnitor al Moldovei... Sau măcar caimacam... Pînă la noi hotărîri...

Domnul Negri încremeni cu mîna pe lingurița pentru dulceață. Nu numai gura ci și beregata și plămînii îi erau uscați. Uimirea lui era așa de mare că i se părea că nu înțelege bine.

— E o... E o minciună ! Cine își îngăduie ?

— Dacă zvonul pornește din cercurile amicilor dumitale politici, îl privi iarăși principele drept în ochi, înseamnă că ei pregătesc lumea pentru omul pe care îl sprijină... Asta — pe de o parte... Pe de alta, s-ar putea însă ca zvonul să arate și nemulțumirea acestor amici față de încrederea și prețuirea pe care ți le acordă sultanul și marele vizir... Mulți cred că vei lua tronul...

— Nu e adevărat ! se înverșună domnul Negri. Nu știu nimic ! Nu are nimeni nici un motiv să-mi atribuie o astfel de dorință !

— Se spune totuși, îi luă alteța sa din scurt, că între cei din Partida liberală și unionistă care se împotrivește ideii cu aducerea unui principe străin pe tronul României unite, domnia ta ești cel mai hotărît... De ce ?

— Pentru că eu nu cred în devotamentul străinilor față de țara aceasta și față de neamul românesc !

— Dacă același zvon însă, își duse principele judecata mai departe, pornește din tabăra opoziției conservatoare boierești, el ține să arate că oamenii mei de încredere nu sînt cu nimic mai buni decît ei !... Că și demnitarii liberali de care am izbutit să mă înconjor în ultimul timp se luptă cu mijloace necinstite pentru puterea lor personală.

— Este o infamie !

Tăcerea care urmă acum era atît de deasă că parcă aerul fierbinte de peste lume se făcuse de piatră. Domnul Negri își simți sîngele bătîndu-i cumplit în tîmple. Totuși nu îndrăzni nici să se miște și nici să spună ceva.

— Alteță, aș dori mult să credeți în sinceritatea mea, îngăimă el într-un tîrziu. Îndrăznesc să spun că v-am iubit totdeauna și că în ciuda atîtor împrejurări nefericite și a atîtor ticăloșii care ne înconjoară nimic nu poate umbri devotamentul meu față de augusta voastră persoană !

Principele își mută privirile pe albul pereților. Se posomorî iar. Arăta mai bolnav decît înainte. Se vedea că-i pare rău de tot ceea ce spusese.

— De fapt, adăugă el încet, niciodată nu m-am îndoit de asta. Înainte de a-mi fi ministru eu te-am socotit totdeauna amic... Singurul meu amic... Simt că nu mă poți înșela...

Și zicînd aceasta își puse mîna cu degete lungi pe pumnul încremenit al ministrului său. Totul se petrecea firesc. Domnul Negri nu se mișcă.

— Aș dori, alteță, îngăimă el sugrumat de emoție, să vă pot dovedi mai departe devotamentul meu...

Principele se ridică în picioare. Se duse să se reazime cu spatele de tocul de piatră al ferestrei.

— Îți mulțumesc pentru aceste cuvinte, rosti el la fel de liniștit ca la începutul întîlnirii. O poți face ! Pentru că eu părăsesc tronul și țara dar nu și lupta hotărîtă pentru Unirea în care cred tot atît de mult ca domnia ta și amicii dumitale politici... Starea mea de român îmi poruncește aceasta !... Demnitatea de care am vorbit !

Domnul Negri se ridică de asemenea.

— Ce doriți să întreprind ? întrebă el.

— Tocmai pentru că chestiunea succesiunii mele la tron este hotărîtoare în împrejurările de acum, am avut grijă să fac unele schimbări între miniștri. Pe domnul Petre Mavrogheni care este un unionist devotat l-am trecut de la finanțe la interne... El trebuie să aibă în mînă toată poliția !... Pe domnul Ralet l-am trecut de la culte la justiție... În fine pe domnul Vasile Sturdza care e rudă apropiată cu toți marii boieri ai Moldovei dar este și un foarte hotărît unionist l-am numit președinte al Înaltului divan domnesc... Prin țară, ca pîrcălabi de ținuturi am pus de asemenea numai unioniști !... Între ei se afla și bunul dumitale amic Alexandru Ioan Cuza... Îi voi da numirea peste cîteva zile... Îl voi trimite pîrcălab în orașul și portul Galați. Știu că domnul Cuza are o pilduitoare fermă de om cu totul devotat binelui obștesc...

— Ce legătură am eu cu aceste schimbări ?

— O legătură firească ! M-ai îndatora mult dacă m-ai însoți prin ținuturi, unde doresc să plec într-un turneu de propagandă... Voi vorbi în fața mulțimilor ca orice bărbat politic !... Nu știu dacă domnia ta vei ajunge sau nu pe tronul Moldovei sau al României unite... Dar dacă vei ajunge m-ar bucura mult să fim văzuți împreună...

Domnul Negri ridică nehotărît din umeri.

— Alteță, felul în care vorbiți despre mine, mă face din nou să doresc să nu plecați niciodată !

— Iubite amice, îl învăță binevoitor principele, cînd eram tînăr și mergeam împreună la Cafe Procope la Paris, am ascultat o învățătură pe care n-am mai uitat-o niciodată. Ea spune că e bine să cedezi înainte de a fi silit de împrejurări și cînd încă se mai poate face din asta un merit. E o învățătură foarte adîncă...

Apoi, pentru că nu dorea să se abată de la dorința de mai înainte, schimbă tonul și întrebă scurt :

— Ce zici ? Mă însoțești ? Vreau să fac propagandă pentru Unire dar și să-mi iau rămas bun de la țară... E ca un fel de testament politic. Răspunde-mi scurt : da sau nu !

— Da ! Din toată inima — da !

Principele se apropie iar. Fața lui slăbită și chinuită se mai însenină puțin.

— Îți mulțumesc ! rosti el limpede. Îți mulțumesc mult !

Apoi îi luă mîna și i-o strînse. Întrevederea se încheiase.

Ion Grigore : „Unirea cea Mare"

În lumina adevărului istoric

Urmare din pag. 1

ființa națională. În această parte a lumii el a fost un factor de progres și civilizație, și-a adus contribuția la mersul înainte, pe calea unei vieți mai bune. Iată de ce noi, comuniștii, cinstim pe cei care în trecut și-au dat viața pentru fericirea poporului, tragem din lupta lor învățăminte pentru prezentul pe care-l făurim și, totodată, pentru a pune bazele viitorului, educăm tineretul în spiritul dragostei și respectului față de munca și lupta înaintașilor."

Concepția tovarășului Nicolae Ceaușescu asupra istoriei a însemnat, prin postularea necesității cunoașterii ei, evitarea sentimentului lipsei de apartenență, de „orfani ai destinului", a avut semnificația redobîndirii dimensiunii istorice a ființării noastre, a deschis drumul folosirii pentru prezent și pentru planurile de viitor a tezaurului de învățăminte și înțelepciune al trecutului ; a trasat coordonatele unei înțelegeri profunde, materialist dialectice, a istoriei poporului nostru privită unitar, capabile a releva semnificațiile sale majore, de permanență.

Înțelegînd rolul cunoașterii istoriei de a fi „oglinda conștiinței de sine a unei națiuni", virtuțile ei de forță ideologică, socială și morală, începînd cu cărturarii și corifeii Școlii Ardelene, intelectualii români progresiști nu au ostenit în a pleda în favoarea ei. Profesorul lui Nicolae Bălcescu, Aaron Florian, scria, de pildă, că : „Nația fără istoria patriei este ca pierdută între celelalte nații, străină chiar în pămîntul său, neunoscătoare de drumul pe care a umblat înainte și rătăcită în calea pe care a apucat acum." Mihail Kogălniceanu, care numea istoria „cartea de căpătîi", scria că ea „este măsura sau metrul prin care se poate ști dacă poporul propășește sau dacă se înapoiază. Întrebați, dar, istoria și veți ști ce sîntem, de unde venim și unde mergem...", iar Nicolae Iorga afirma că în comparație cu știința istorică „nu există disciplină prin care să ne facem mai sociabili, mai altruiști, mai iubitori de om și de viață." Pe drept cuvînt, D. Onciul scria că „Interesul unui popor pentru istoria sa este măsura cea mai sigură pentru gradul său de cultură, pentru civilizația lui", iar Tudor Vianu estima istoria ca fiind „elementul fundamental al culturii". Este fără îndoială faptul că, așa cum au propovăduit cărturarii patrioți, cunoașterea istoriei a jucat un rol esențial în realizarea „unității în cugete și simțiri", care a angajat masele în lupta pentru progres, pentru independență și unitate națională.

În condițiile făuririi societății socialiste, cînd această unitate dobîndește temelii noi și trainice ale economiei unitare bazate pe proprietatea socialistă, ale structurii sociale formate din clase și pături sociale cu interese fundamentale convergente, ale unității politice și ideologice în jurul partidului conducător, ale unității morale și culturale, cunoașterea istoriei proprii se afirmă ca o necesitate a dezvoltării conștiinței de sine a poporului, ca un puternic mijloc de educare patriotică și revoluționară a maselor, de cimentare a sentimentelor de răspundere față de soarta națiunii noastre socialiste, a hotărîrii ferme a tuturor cetățenilor de a-și închina energia, elanul, puterea de muncă și chiar viața, dacă va fi necesar, înfloririi patriei, apărării suveranității ei, a integrității sale teritoriale și a cuceririlor revoluționare ale poporului.

Cu capacitatea de dăruire și eroism revoluționar pe care a dovedit-o de la vîrstă fragedă, cu nemărginită dragoste față de poporul al cărui strălucit fiu este, cu admirație și respect față de faptele glorioase ale înaintașilor, pornind de la principiul fundamental conform căruia contemporaneitatea unei națiuni reprezintă sinteza majoră a trecutului său, iar viitorul ei își are temeliile în înfăptuirile prezentului, tovarășul Nicolae Ceaușescu a legat realitățile vieții noastre de azi, realizările noastre, de rădăcinile lor istorice, lărgind astfel puterea de pătrundere a fenomenelor și limpezind idealurile de viitor. Conferind științei istorice o perspectivă creatoare, într-o viziune dialectică și totodată unitară, examinînd evenimentele trecutului în întreaga lor complexitate și multitudine de înfățișări, integrate în contextul condiționărilor generale, a demonstrat magistral adevărurile fundamentale ale acestei discipline.

Subliniind caracterul legic al procesualității istorice, a dovedit că toate evenimentele pe care le-a analizat nu au fost rezultatul unor împrejurări întîmplătoare sau al unor conjuncturi politice, nici darul generos al vreunei puteri din afară, ci au fost „o necesitate a mersului înainte al civilizației umane, un imperativ fundamental al istoriei". Relevînd că făuritoarele istoriei sînt masele, a arătat că acestea reprezintă „motorul progresului social" și că înfăptuirile istorice sînt „opera poporului muncitor, a forțelor revoluționare progresiste și patriotice, care au asigurat mersul înainte al societății noastre". Rolul avut de marile personalități l-a scos în lumină „în strînsă legătură cu clasa socială căreia îi aparține", remarcînd și adevărul fundamental că „nici un conducător oricît de proeminent, nu poate fi prezentat drept singur făuritor al evenimentelor istorice". O altă concluzie de principiu, cu deosebită valoare teoretică, extrasă din analiza derulării istoriei poporului nostru, este aceea că dominația străină, oricînd, de oricine și în orice formă s-ar exercita, prejudiciază în înalt grad interesele poporului dominat și că, totodată, dominația străină poate frîna și întîrzia dezvoltarea unui popor, dar „nu-l poate împiedica să-și realizeze aspirațiile de libertate, unitate și progres, nu poate anihila acțiunea legilor inexorabile ale dezvoltării sociale, dacă acest popor este hotărît să trăiască liber" și că „un popor hotărît să-și apere glia, libertatea și neatîrnarea, decis să nu precupețească nimic pentru a-și afirma drepturile inalienabile, pentru a-și cuceri un loc demn sub soare, nu poate fi înfrînt și îngenuncheat de nimeni și de nimic niciodată". Scoțînd în evidență raportul dialectic ce se afirmă în succesiunea evenimentelor istorice, demonstrează că unul îl determină pe celălalt, cel ce se succede în timp fiind superior antecedentului, astfel cum, fără Unirea Principatelor nu ar fi fost posibilă obținerea independenței, care a făcut posibilă realizarea statului național unitar, care, la rîndul ei, a asigurat dezvoltarea unitară a națiunii române și puternica ei afirmare în lume. De inestimabilă valoare teoretică este și teza că acest pămînt de naștere și viețuire neîntreruptă a unui popor unitar nu putea da naștere decît unei istorii unitare, îndrumînd specialiștii la o tratare, care să redea corespunzător fiecare etapă de dezvoltare economico-socială, fiecare perioadă istorică și luptele sociale, activitatea politică, să caracterizeze, în lumina adevărului bazat pe fapte și documente, atît rolul claselor sociale, al poporului, cît și al diverșilor conducători ai statului și personalități politice, științifice, culturale, implicînd și lupta clasei muncitoare, fiindcă „nu pot exista două istorii, una a poporului și una a partidului. Poporul nostru are o singură istorie, iar activitatea Partidului Comunist Român, ca și a altor partide în diferite perioade, constituie o parte inseparabilă a istoriei patriei".

Rod al unei gîndiri profunde, cu deosebită capacitate de pătrundere a esențelor, cu responsabilitate față de adevăr și riguroasă obiectivitate, aprecierile făcute de secretarul general al partidului nostru față de evenimentele cruciale ale istoriei reprezintă coloanele pe care se înalță edificiul măreț al adevăratei istorii a României.

CONDICA ÎN VERSURI de Ion Gheorghe

Omulețul de Voroneț

1\. – Omul cel din om este-un Omuleț
Zugrăvit pe-afara cea de zid
a bisericii de la Voroneț
Mai întîi se vede omul dintr-un alb
noroi
Dormind în biruința cea de-apoi ;
Este ca o crisalidă
De-a zburat-o fluturele cel hoinar,
Este ca un tipar,
Din care s-a răsturnat cărămidă,
Dar mai adevărat este-un țăran
că plînge prin somn
De-i iese pe gură al cocon-fecior
de domn ;
Însă numai unul, care-i mare, e și gol
Ca și-o oală, ca și-un ol,
Din care s-a vărsat cel Omuleț
Și plutește-n preajmă ca mireazma
de măr pădureț...

2\. – Deci Omulețul este damful omului mare,
Omulețul este-o boare
Cum se ridică tăria din boasca
strugurilor omoriți în tocitoare ;
Omulețul este-un fel de fum
Pe de-asupra celui brad ce-a ars
pin-acum –
Omulețul este-un copil de căldură
Care-i iese omului cel mare din gură ;
Dar mai este și-un urlet de cîntec
Și-un strigăt de cîntare
Nu din burtă, nici din pîntec –
Omulețul a fugit din peștera
dinlăuntrului cea zugrăvită cu fiare
În chip de oamenii-tipare...

3\. – Deci Omulețul este-o umbră
Carele pe om îl umblă
Omulețul este un ether și-o concentrare,
Merindea omului primită la plecare,
Însă merindea cum nu se află merinde ;
Nici se cumpără pe drum, nici
nu se vinde –
Pe-aceasta o poate omul pierde,
Cît încă-i este pomul verde ;
Omulețul este un foc viu
Ca un tată ce se bucură în fiu.
Omulețul este o putere a puterii
De care cîntă stelele prin cerul
a toți cerii,
Omulețul este-o bănuială prea
adeverită,
A omului că omul nu se trage din vită.

4\. – Altfel de ce-l așteaptă îngerul pe stîncă
Să iasă cu bine din bezna fiarei
cea adîncă ?
Dacă omul nu și-ar merita Omulețul
Ar mai fi el așteptat cu îndreptarea
și județul ?
L-ar mai răbda heruvimii
Cu măsura lungimii,
Cu stînjeni și cîntare,
Gata să-i prețuiască faptele
ca pulberea de aur cu multă căutare ?

5\. – Mă, oameni buni, apărați-vă
și-aridicați-vă prețul
Că-n tot omul se află Omulețul –
După cum ne-nvață cartea zugrăviei
de la Voronețul !

Oscar Han : „Triumf"

Graiul și Unirea

Urmare din pag. 1

neunire la Milcov și Carpați ! / Dar noi, pătrunși la suflet de sfînta libertate, / Jurăm că vom da mîna să fim pururea frați !"...

Niciodată nu pot să stea alături doi oameni care nu se aseamănă, cu atît mai mult niște entități naționale. Românii, însă, s-au căutat mereu cu trupul și sufletul. Mulți dintre ei străbăteau drumurile cu pasul și treceau dintr-o parte în alta, la rude sau la prieteni, aducînd sau ducînd cîte ceva, și mai ales o vorbă bună. O vorbă de alinare sau de-ncurajare. O vorbă de așteptare și de încredere. O vorbă, ca între frați, prin care se legau tot mai adînc voințele și simțirile.

Nu puține au fost ocaziile cînd cei din Moldova sau Ardeal au fost alături de cei din Țara Românească și invers, de multe ori oficial și de mai multe ori împotriva vrerii celor de la cîrmă. Manifestările culturale, mizînd pe cuvînt, treceau peste graniță cu intenții bine gîndite, la care cei puși să vegheze, de nenumărate dăți, nu prea observau. Astfel se simțea și se știa Unirea ; mai rămînea de zis o vorbă în auzul tuturora, mai rămînea pecetluirea în fața popoarelor. Dar nici ea n-a-ntîrziat să vină și-n ziua de 24 ianuarie 1859 poporul a ieșit la luptă, cu sufletul fluturînd ca un drapel, alegînd același domn în Moldova și-n Țara Românească, în persoana marelui Alexandru Ioan Cuza. În felul acesta, începuse odiseea rotundului din noi, ce România se cheamă.

În spiritul epocii

Urmare din pag. 1

scriitori, nevoia de carte fiind cunoscută și recunoscută. În aceste condiții, cum poate profita un scriitor (mai eficient, căci despre eficiență se discută azi în toate sectoarele) de bunele sale relații cu contemporanii ? În cuvîntarea de la Mangalia, tovarășul Nicolae Ceaușescu a readus în atenția creatorilor necesitatea eroului model, cu precizarea că acest erou există în realitatea noastră. Merită să revenim asupra acestei chestiuni de mare interes, dar și de mare gravitate, de răspundere, cu atît mai mult cu cît am avut impresia că în unele luări de poziție ce au urmat acestei cuvîntări s-a simțit doar o preferință pentru generalitate, lipsind tocmai încercările de a discuta la obiect. În interpretări simpliste, se ascundea și tendința de a pune semn de egalitate între eroul model și „pozitivul" de tristă amintire. De aici și pînă la discuții despre o tematică îngustă și la primatul tematicii — realizarea artistică urmînd a fi lăsată pentru „mai tîrziu" — discuții ce ar fi deschis calea către maculatură — n-ar mai fi fost decît un pas. Da, realitatea oferă eroi-model, iar perioada pe care o străbatem are nevoie de eroi literari-model. Nu mi se cere o concesie de ordin artistic, dimpotrivă, un efort de măiestrie, în revigorarea creației. Eroul model nu este și eroul ideal, deținător al tuturor virtuților posibile, de neatins în puritatea și grandoarea sa. El, în această etapă, are virtuți limitate, are și bune și rele, îl îndrăgim și îl mustrăm, îl felicităm și îi cerem mai mult, îi înțelegem satisfacțiile, necazurile, îl ascultăm sau doar îi bănuim întrebările și îl îndemnăm să lucreze cu încredere — are, acest erou, peste toate împlinirile și neîmplinirile, o formidabilă virtute : muncește, schimbă țara în bine, schimbă viața în bine, cît de greu i-ar fi — răzbate la un liman. Este o forță de care sîntem obligați să ținem seama. El nu poate avea alte dimensiuni decît dimensiunile epocii. Desigur, pentru scriitor rămîne mereu deschisă în discuție, problema transpunerii unei forțe din realitate în pagina de literatură. Aici trebuie să intervină și forța creatorului care sparge schemele, înlătură nesemnificativul, dă viață și autenticitate, re-creează lumea contemporană. Și iar ne întoarcem la punctul de pornire : care sînt datele realității, cum le interpretăm ?

Îmi revine în minte parcajul de uzină bucureșteană pentru că, așa cum și spuneam, el semnifică un salt : tinerii aceia care băteau mingea pe „maidanul pavat" au urcat la volan; aceiași tineri au învățat meserii, sînt acum specialiști, unii au terminat școli medii și facultăți, și-au construit case, au neveste și copii, citesc, merg la spectacole, se ocupă de invenții și inovații. O anchetă, cît de sumară, cu siguranță ar pune în evidență și un salt spiritual, un salt în gîndire, în felul de a concepe viața, în relațiile cu lumea. Fiecăruia în parte îi poți descoperi metehne „fețe umbrite, ascunse" însă toți la un loc sînt o forță, prin realizările lor pe plan material și spiritual, sînt un erou model. Am făcut, mai demult, o experiență : locuind în apropierea unui cartier în reconstrucție, mi-am propus să observ numai neajunsurile ; nimic de zis, am avut ce observa, lista neregulilor, a neajunsurilor crescînd de la o săptămînă la alta ; mi se părea că oamenii la multe țin, numai la meserie nu ; fluctuație de cadre, fluctuație de năravuri... E o grea încercare pentru un om, indiferent de meserie, să țină evidența a ceea ce nu este și nu trebuie să fie model pentru nimeni. În sfîrșit, după aproape trei ani — constructorii au plecat : a rămas doar noul cartier, cu mii de apartamente, cu zeci de mii de oameni în case noi. Atunci am socotit că e momentul să rup și să arunc lista cu nereguli, nu-mi mai folosea la nimic și nu mai interesa pe nimeni : interesa doar noul cartier, bine conceput, îmbinînd cum se spune, utilul cu frumosul, expresie a strădaniilor noastre de modernizare. Străbătînd, azi, cartierul îmi spun : aici au lucrat oameni-model, eroi-model. Neajunsurile din perioada de lucru, sesizate de mine, de alții, consemnate, analizate la vremea lor, se estompează, se retrag, nu mai au credibilitate — și răzbate forța regeneratoare ce sălășluiește în oamenii noștri de rînd, așa cum sînt ei, cu bune și rele, dar și cu milioanele. Ei duc lucrurile mai departe, cu forța de care dispun. În realitatea epocii pe care o construiesc, ei sînt și eroii-model ai epocii.

plastică

p

Mitic și modern

Pînzele expuse la Muzeul Literaturii și semnate de Mihai Olos se reclamă de la altă ordine decît cea a tablourilor, insistîndu-se în fresce ample, printr-o permanentă condiționare semantică. Venind dinspre sculptură spre pictură, artistul nu pare să facă concesii celei din urmă, rămînînd la fel de auster și cerebral. Monocromatismul exasperant, impresia de reluare continuă a aceleiași teme, viziunea multiplicată și supusă apoi unor rezecții spontane ori alchimizări formale dau, în mod paradoxal, tonul primei și ultimei impresii. Indisponibilitățile receptive nu pot recuza însă complexitatea universului plastic pe care-l proiectează Mihai Olos. Este vorba de un Eden antropologizant, Eden matrice a entităților umane. Pe această platformă mitică, se derulează un spectacol existențial în care protagoniști sînt Dyonisos Apollo sau Afrodita, fie ipostaze ale umanului demitizat. Simplitatea geometrică în construcția personajelor (recognoscibile într-o perspectivă Picasso) își are rațiunea în intenția de simbolizare și nu de re-prezentare a unor modele umane. Imaterialitatea croquis-urilor este însă compensată de complementaritatea spațiului ce pare să inunde formele sugerate ale personajelor. Acestea, la rîndul lor, prin mișcare, expresie, ritm dinamizează izomorfismul naturii, monotonia tonalității cromatice. Personajele par „decupate" dintr-un eveniment dramatic. Ele poartă reflexele beatitudinii, contorsiunilor lăuntrice, tremuratului ori destinderii, relevînd o bogată paletă de expresivitate dramatică. Raporturile de consecuție între natură și om sînt identificabile nu doar în planul mișcării și expresivității, ci și în planul atitudinii. Refugiul, expansiunea sau regresiunea fiind doar cîteva din ideile pe care le implică demersurile personajelor. Pentru a ilustra pregnant acest lucru, Mihai Olos procedează la disocierea planurilor, instituind coordonate segmențiale generatoare de contraste puternice atît între spațiile departajate cît și între personaje, în general și, înlăuntrul lor, în particular. Granițele impuse au o funcție psihodinamică în structura materială a naturii și a umanului. Transgresarea barierelor implică, fie raporturi de emancipare a ființei în raport cu ea însăși (o transcendere a condiției inițiale) fie neutralizarea opozițiilor dintre spații, asimilarea lor. Așadar figurarea a două idei pivot : complementaritatea și paralelismul funciarului cu existențialul, în sens antropologic. Relațiile dintre cele două entități se multiplică și se reverberează în toate celelalte pînze, sensurile multiple acumulîndu-se progresiv și coexistînd în cele din urmă, realizînd sensul global al enunțului plastic.

Dorin Măran

film

f

Dragostea și revoluția

Nu întîmplător, la puțină vreme după apariție, romanele lui Dinu Săraru au fost ecranizate — mai întîi **Clipa**, apoi **Niște țărani** după care Mircea Daneliuc a făcut **Vînătoarea de vulpi** și acum **Dragostea și revoluția** în regia lui Gheorghe Vitanidis, acelaș care începuse în **Clipa** istoria lui Dumitru Dumitru, eroul cu nume de anonim al lui Dinu Săraru. Nu e întîmplătoare graba cu care cinematografia a preluat romanele lui Dinu Săraru pentru că ele au, mai ales, putere de generalizare, capacitate de a surprinde nu numai omul, ci și epoca — o șansă pentru filmul nostru de a ieși din intimismul care marchează cele mai multe din filmele de actualitate.

Și în **Clipa**, dar mai ales acum, în **Dragostea și revoluția**, Gheorghe Vitanidis cade în extrema opusă intimismului ; fascinat de dimensiunea politică, de sugestiile etice ale romanului, de discuțiile principiale în jurul unor noțiuni vitale ale socialismului, regizorul crede că își poate susține filmul numai prin acest plan al dezbaterii de idei. Scenariul scris de el împreună cu Dinu Săraru este mai curînd un eseu politic, moral, filosofic pe care personajele îl susțin parcă încercînd să iasă din anonimat prin ideile pe care le susțin și mai puțin prin fapte. Filmul pare a fi doar o tribună improvizată pentru a da prilejul unor luări de cuvînt, iar faptele, cîte sînt, doar un prilej de discuții. Filmul, esență distilată a romanului, nu poate trăi de fapt fără acesta ; în roman personajele au o individualitate, au o istorie a lor și conflictul între idei emană dintr-o realitate concretă — realitate pe care, în film, individualitatea actorilor nu este suficientă pentru a o suplini.

Gheorghe Vitanidis se sprijină atît pe roman, cît și pe filmul anterior — **Clipa** —, în care se pun de fapt premisele dezbaterii de idei la care asistăm. Sîntem însă nevoiți să luăm filmul așa cum este — fără antecedente, fără argumente exterioare și, privit ca atare, de o viață a sa, proprie. Rigoarea regiei, a imaginii lui Nicu Stan, frumoasa muzică a lui George Grigoriu, prestanța actorilor între care amintim pe Gheorghe Cozorici, Valeria Seciu, Mircea Albulescu, nu sînt suficiente pentru a da viață unui film care se bazează numai pe cuvînt — pe cuvinte, pe raționamente, pe principii și atitudini care decurg numai din principii. Ca tot ceea ce este excesiv, filmul lui Gheorghe Vitanidis este neconvingător, rece și distant — un eseu, așa cum am mai spus, pe marginea condiției de revoluționar, a revoluției, a socialismului și mai puțin pe tema dragostei. Personajele sînt lipsite de o existență reală, sînt previzibile și consecvente — ceea ce poate fi o calitate umană, dar mai astfel, **Dragostea și revoluția** este lipsită puțin una cinematografică.

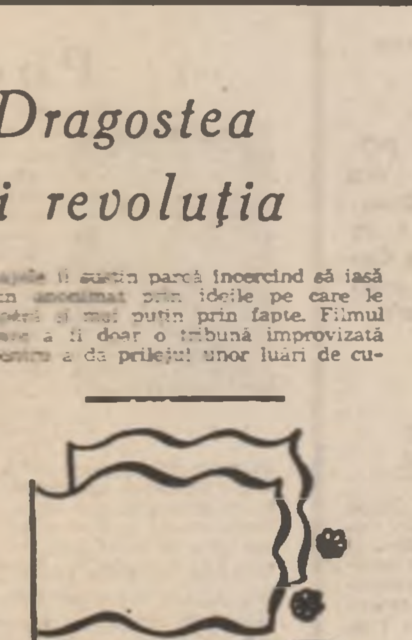

Desene de Raluca Grigorcea

Nicolae Mateescu

24 IANUARIE 1859

24 IANUARIE 1984

Poemul — hronic unic

„Rumânii, cîți se află lăcuitori în Țara Ungurească și la Ardeal și la Maramureș, de la un loc sîntu cu moldovenii și toți de la Rîm se trag" (Grigore Ureche); „...din ce izvor și seminție sîntu lăcuitorii țării noastre, Moldovei și Țării Muntenești și românii din țările ungurești (...) că toți un neam și odată discălecați sîntu" (Miron Costin); „Însă rumânii înțeleg nu numai cești de aici, ce și den Ardeal, carii încă mai neaoși sînt, și moldovenii, și toți cîți și într-o parte sau alta se află și au această limbă" (Stolnicul Cantacuzino); „Carii cu toții cu un nume de obște români să chiamă" (Dimitrie Cantemir); „În Dachia cea veche, în care împăratul Traian au așezat pre romani, mai mulți lăcuitori sînt români decît toate alte neamuri, ca în Țara Ardealului românii cu mulțimea întrec pre alte neamuri care sînt întru aceste pămînturi. Iară în Țara Românească și în Moldova mai cu seamă singuri românii sînt lăcuitorii" (Samuil Micul); „...tot de o viță și porodită sînt, adecă români de sînge, precum firea și virtutea îi mărturisește" (Gheorghe Șincai); „...ca văzînd românii din ce viță strălucită sînt prăsiți, toți să se îndemne strămoșilor săi întru omenie și bună cuviință a le urma" (Petru Maior). Risc cu bună știință [illegible] învinuire de a fi alunecat, cum se zice, în factologie și transcriu cu indescriptibilă emoție patriotică propozițiile și frazele de mai înainte. Mărturisesc deschis că, cînd frîu liber unei asemenea porniri, trăiesc realmente sentimentul că asist la tulburătorul proces de rescriere a **poemului-hronic unic**, în care, la treapta sintezei sui-generis, se enunță, cu un incomparabil patos al certitudinii multiseculare, ceea ce s-ar putea numi buchetul de concepte monadice în virtutea cărora ființează inalienabila conștiință a neîntrerupt-unitarei noastre dăinuiri, ca popor român, în timp și spațiu. În cadența lor de o masivă solemnitate propozițiile și frazele de mai sus recompun, așadar, cel dintîi **poem-hronic** al literaturii române. Este **poemul-hronic** ale cărui leit-motive fundamentale se așează la obîrșia-obîrșiilor atotcuprinzătorului nostru epos național.

Departe de a reprezenta o structură a zicerilor canonizante, refractare la statutul de idei și concepte mereu vii, dimpotrivă, acest **poem-hronic**, datorită intrinsecii lui realități uman-istorice, își vădește inalterabilul potențial de eternă actualitate, inculcată tuturor actelor noastre civic-patriotice, și, nu mai puțin, actului circumscris efortului de trecere în cuvîntul scris a gîndirii și simțirii noastre patriotice. Scrutînd faptele din cel din urmă punct de vedere, ajungem neabătut la sublima constatare că **viața** leit-motivelor fundamentale postulate în **poemul-hronic** scris de întîii mari cărturari români este fără sfîrșit. Ele, aceste leit-motive fundamentale, sînt însăși rațiunea de a fi a cuvîntului românesc scris, în cea mai de preț și mai de durată dintre manifestările lui. De fiecare dată avem a face cu adînc tulburătoare „transcrieri" al căror revelator coeficient de inedit rezidă tocmai în extraordinarul impact dintre vocea timpului istoric palpabil și valorile etern-actuale încorporate în „versetele" **poemului-hronic**.

Deschidem, prin urmare, marea carte a eposului nostru cult la o filă sau alta și ne este dat, întotdeauna, a ne întîlni cu alte și alte nemuritoare „transcrieri": „De unde-ți vine numele, pîriu fără putere / ce despărțirea neamului tu îndrăznești a cere?" (Iancu Văcărescu); „cînd armele române și căpitanul mare / ce-mpinsără paginii și liberară țara (...) / Și toți românii-ntr-una uniră sub un sceptru / O acvilă, o lege cum are ca să fie" (I. Heliade Radulescu); „În tăcutele morminte, Bogdan, Mircea se-ntîlniră, / Și-ntr-o lungă îmbrățișare pe români îi înfrățiră; / Împrejuru-le stau dese umbre de măreți eroii..." (Grigore Alexandrescu); „Dar noi, pătrunși la suflet de sînta libertate, / Jurăm că vom da mîna să fim pururea frați!" (Andrei Mureșanu); „Ori de cîte ori viitorul a surîs României, fiii ei nu au lipsit de a aspira către unire" (Ion Ghica); „țelul nostru este realizația dorinții ca românii să aibă o limbă și o literatură comună pentru toți" (M. Kogălniceanu); „Deviza ei va fi: dreptate, frăție, unitate. Ea va fi o revoluție națională. Aceasta este calea ce va lua revoluția română în viitor" (Nicolae Bălcescu); „Hai să dăm mînă cu mînă / Cei cu inima română" (Vasile Alecsandri); „Ce-ți doresc eu ție, dulce Românie / Țara mea de glorii, țara mea de dor?" (Mihai Eminescu); „Cuza înfățișa un simbol atît al aspirațiunilor de unire, cît și al unor fierbinți doruri de cinste și dreptate, după care poporul nostru a tînjit întotdeauna" (Mihail Sadoveanu); „Pisc cu pisc și rîu cu rîu, / O cunună, o brățară, / curcubeu culcat pe țară" (Tudor Arghezi); „Buzele pipăiau cîntecul, înfiorate / și Milcovul, apă firavă / Nu-l mai rupse în două" (Nichita Stănescu).

Poemul-hronic unic își continuă, cu dramatică și sublimă gravitate, cu inflexibila afirmare a conștiinței de sine, cîntarea-cîntărilor unității poporului român.

Nicolae Ciobanu

CENACLUL DE POEZIE NUMELE POETULUI. Vineri, 27 ianuarie a.c., ora 17,00, la sediul redacției revistei „Luceafărul", București, Piața Scînteii nr. 1, va avea loc cea de a XXII-a ședință a Cenaclului de poezie Numele Poetului condus de Cezar Ivănescu. Pot participa numai membrii titulari ai cenaclului.

REZULTATELE CONCURSULUI DE POEZIE AL EDITURII FACLA

● **La concursul de poezie al Editurii Facla s-au prezentat concurenți din județele Timiș, Caraș-Severin, Arad, Bihor, Hunedoara și Alba.**

În urma selecției finale, au fost acordate mențiuni volumelor prezentate de următorii concurenți: Iosif Băcilă, Iosif Caraiman, Maria Doandeș, Florin Tiberiu Giulvezan, Mircea M. Pop, Ecaterina M. Staicu.

Premiul I și premiul II nu s-au acordat.

Cele mai reușite poezii selectate din manuscrisele distinse cu mențiuni vor fi editate într-un volum colectiv.

Manuscrisele pentru următorul concurs de debut în poezie al Editurii Facla vor fi trimise pînă la data de 30 iunie 1984 pe adresa editurii: Timișoara, str. Pestalozzi, nr. 14.

Manuscrisele vor fi trimise într-un plic închis, purtînd un motto. Același motto trebuie să fie reprodus pe un alt plic ce va conține numele autorului, adresa, locul de muncă și cîteva date biografice.

Documente diplomatice engleze despre Unirea Principatelor

Informațiile din sursă engleză ilustrează foarte exact atitudinea echivocă față de Unire a Angliei, șicanată de dificultățile existente în Orientul îndepărtat și Statele Unite ale Americii, interesată în menținerea integrității Imperiului Otoman, obligată să păstreze alianța cu Franța, pentru a evita o apropiere între aceasta și Rusia, și, implicit, să aprobe politica ei în privința Principatelor. Așa se explică poziția binevoitoare față de cauza românilor a ministrului de externe britanic la Congresul de la Paris ca și a trimisului englez în 1858 la conferința din capitala Franței. Cu toate acestea, atitudinea ostilă a unora din reprezentanții diplomatici ai Marii Britanii, îndeosebi a consulului de la București, pentru o bună bucată de timp, și a lui Henri Bulwer, ambasadorul de la Constantinopol, față de evenimentele care aveau loc în Principate în perioada premergătoare Unirii, cît și după înfăptuirea ei, și înțelegerea eronată a transformărilor care se petreceau sub ochii lor este de o evidentă maximă. Deși diplomații amintiți s-au străduit să aducă la cunoștința celor aflați la Foreign Office, cu exactitate și într-un mod corect, tot ceea ce aflau, trebuie menționat că făceau acest lucru de pe poziția intereselor britanice în această zonă a Europei și, de asemenea, o altă chestiune care nu trebuie neglijată este sursa acestor informații, nu totdeauna de bună credință și favorabilă direcției spre care se îndreptau cele două principate, ba dimpotrivă. Un argument concludent la ceea ce afirmăm este raportul trimis, la 15 noiembrie 1858, de H. S. Ongley, consul la Iași, lui Henry Bulwer, avînd ca obiect situația politică din Moldova. Izvorul informațiilor sale, prezent din capul locului, este unul din membrii Căimăcamiei, antiunionistul St. Catargiu, care i-a făcut o vizită consulului pentru a-i aduce la cunoștință că ceilalți doi colegi ai săi, Anastasie Panu și V. Sturza, au procedat la schimbarea unor funcționari publici, au hotărît înlocuirea directorului Ministerului de Interne cu unionistul [illegible], au destituit prefecții ostili unirii, iar înlocuitorii lor se bucură de sprijinul jandarmeriei, în fruntea căreia se afla tot un unionist. Intenția lui Catargiu de a comunica aceste măsuri la Constantinopol s-a lovit, în mod justificat, de opoziția celor care trebuiau să execute ordinul caimacamului. În același raport Ongley susține că V. Panu a intrat în posesia unui sigiliu executat pentru Căimăcamie în care însemnele celor două principate sînt unite și deasupra lor scrie „Principatele Unite ale Moldovei și Valahiei". Aplicarea acestui sigiliu pe pașapoarte a iritat pe consulul Gödel Lannoy care a refuzat să le dea viză austriacă. În replică, Căimăcămia n-a mai acceptat eliberarea pașapoartelor supușilor austrieci. Intransigența unioniștilor față de adversari se manifestă și în tratamentul față de Hafif Bey, fost comisar, căruia nu i se mai acordă niciunul din privilegiile de care se bucura cînd își exercita funcția.

Un tablou destul de interesant al disputelor politice premergătoare alegerii lui Cuza în Țara Românească face, la 19 ianuarie 1859 (s.n.), consulul din București, Robert Colquhoun. Rezerva sa față de [illegible] de membrii partidei naționale merge pînă acolo încît le suspectează [illegible] declarațiilor. El [illegible] sub semnul întrebării veridicitatea afirmațiilor existente în memoriul înaintat de către aceștia contelui Derby, asupra abuzurilor care se fac în țară, și pune în seama [illegible] intenția de a crea titluri fictive atît pentru electori cît și pentru cei care l-au [illegible] eligibili, ca deputați și chiar ca pretendenți pentru domnie.

Nu-i mai puțin adevărat că pana consulului [illegible] cu multă satisfacție modul în care este administrată țara de o Căimăcămie ostilă Unirii. Dealtfel diplomatul britanic nu ezită să afirme că această Căimăcămie poate fi suspectată „de a fi favorabilă partidului conservator reprezentat prin foștii domnitori Bibescu și Știrbei". Nici felul în care s-au făcut alegerile, hotărîte de Conferința de la Paris, nu i-a plăcut lui Colquhoun care [illegible] elemente esențiale în viața politică românească. Dar să-i dăm cuvîntul consulului: „A apărut acum primul semn de [illegible] partid național, ridicîndu-se o opoziție complet organizată care [illegible]. De aici au emanat diferitele proteste care au fost adresate agenților străini, ambasadorului de la Constantinopol și [illegible] guvernelor Puterilor garante".

[illegible] din București, Colquhoun trimite lui Bulwer un scurt raport [illegible] alegerilor, cei mai mulți dintre deputații aleși „fiind membrii ai partidului național sau liberal", el manifestîndu-și regretul că mulți dintre membrii activi au fost excluși. Sînt menționate numele deputaților C. A. Rosetti, N. Golescu, V. Boerescu, Ion Cantacuzino și Ion Brătianu. Speranțele partidului conservator, crede consulul, erau în votanții din Oltenia. Se pare însă că a trebuit să-și schimbe foarte repede convingerea. Două scrisori

Gh. Petrașcu: „Unirea principatelor"

plecate din cancelaria Consulatului britanic, la 29 ianuarie și respectiv 1 februarie, prima către ministrul de externe și alta adresată lui Henry Bulwer, cuprind ample amănunte despre mișcarea țăranilor de sub conducerea lui M. Mălăieru, începută, crede Colquhoun, la sugestia reprezentanților partidei naționale.

Îngrijorarea autorităților și măsurile de precauție luate de Căimăcămie erau mai mult decît justificate, dar nici consulul și nici oficialitățile n-au bănuit cît de puternică va fi presiunea maselor. Cu toată dezaprobarea pe care Colquhoun o manifestă față de acțiunile întreprinse de liderii partidei naționale, el este nevoit să recunoască că aceștia au știut să conducă cu destulă măiestrie masele în vederea realizării scopului final, Unirea. „Camera este în întregime în mîinile a trei sau patru membri, scrie consulul, lideri sînt: prințul Dimitrie Ghica și I. Brătianu, aceștia au umplut galeria cu partizanii lor care aplaudă sau dezaprobă în modul cel mai indecent cînd se dă semnalul. Astfel porțile mari ale curții Mitropoliei — unde aveau loc dezbaterile — au fost în mod greșit lăsate deschise și curtea s-a umplut cu mii de oameni. Un semn stabilit de la fereastra galeriei a declanșat demonstrația de afară". Consulul admite pînă la urmă că „partidul național pare a avea [illegible] de izbîndă". Pentru a demonstra valabilitatea punctului său de vedere iată ce raportează lui Bulwer: „În ciuda încercărilor din partea puterii executive, de a împiedica numărul mare de țărani să se strîngă în oraș, ei au izbutit să intre și aseară tîrziu numeroase grupuri au fost văzute pe [illegible] grup cu conducătorii lui, care le vorbeau, informîndu-i că puterile europene le-au garantat libertatea de a-și alege domnitorul, dar că boierii se opun, fapt pentru care li se cere să se strîngă la Adunare și să-l proclame pe Golescu sau Brătianu. Am fost informat [illegible] un grup mare de țărani, au dezarmat garda de la una din barierele orașului și au forțat intrarea în oraș". Colquhoun, în încheiere, se vede obligat să [illegible] că situația în Țara Românească este alarmantă și dificilă.

Concluzia consulului e logic justificată dacă avem în vedere că într-un raport al său anterior, din 19 ianuarie 1859, adresat contelui Malmesbury, el a luat în considerație, într-un mod foarte serios, șansele partidei naționale de a alege ca domnitor pe unul din reprezentanții ei.

Fire mult mai receptivă decît colegul său din București, Henry Churchill, consul britanic la Iași, a dovedit mai multă înțelegere față de aspirațiile naționale ale poporului român exprimate prin alegerea lui Alexandru Ioan Cuza. Într-un raport al său din 6 ianuarie 1859, referindu-se la alegerile din Moldova, îi comunica lui Bulwer că partidul unionist a dat dovadă de multă unitate și fermitate iar „participarea poporului a fost mare". Cuza, despre care consulul scria că a fost ales în unanimitate, are calități ce îl plasau „deasupra oricărui alt candidat de pe listă, bucurîndu-se de reputația unui om onest și drept". O primă întîlnire cu domnitorul îl face pe Henry Churchill să mărturisească că e încîntat de „prietenia și atitudinea deschisă cu care a fost primit". Spre deosebire de el, corespondentul său din București, cu sentimente declarate potrivnice Unirii, își va schimba cu timpul atitudinea după ce, mai tîrziu, va stabili cu A.I. Cuza mai multe contacte. Nu-i putem însă contesta interesul viu cu care a urmărit problema Principatelor și eforturile sale pentru a desluși consecințele și evoluția ulterioară în cadrul sistemului politic european. La 28 februarie 1859 el telegrafia contelui Malmesbury că noul domn este „înzestrat cu multă judecată și prudență, iar după cît se pare își înțelege pe deplin situația". Telegrama era rezultatul primei întrevederi pe care reprezentantul Angliei la București l-a avut cu alesul românilor, la 26 februarie 1859 (s.n.) Cu același prilej el trimite lui Bulwer o deosebit de interesantă informare care merită atenție, cu atît mai mult cu cît și acest document, ca și celelalte date de pînă acum, din sursa engleză, este deloc sau prea puțin cunoscut.

Revenind la raportul lui Colquhoun credem că nu întîmplător consulul își începe și își termină informarea cu cîte o părere la adresa lui Cuza; asta poate și din dorința de a-și avertiza superiorul de la Constantinopol că persoana cu care s-a întîlnit este un om cu reale calități și care, ajuns în această postură, va ști să le etaleze: „M-a impresionat — spune la începutul informării sale — ceea ce domnitorul a declarat în materie de politică internă și administrație". Chestiunea cea mai delicată a convorbirii între cei doi a fost problema alegerii lui Cuza în fruntea celor două țări, domnitorul lăsînd, destul de clar, să se înțeleagă că este vorba de un act temporar și că el se va retrage „dacă Europa garantează dorințele națiunii" prin aducerea unui prinț străin, prin asta înțelegîndu-se, de fapt, cîștigarea independenței complete. Pentru moment Cuza era ferm hotărît să păstreze autonomia Principatelor și să nu accepte niciun fel de ingerințe în treburile lor interne. „Dar domnule Colquhoun trebuie să vă atrag atenția că, dacă Turcia **își pierde vremea** (s.a.) să vină cu forță armată în Muntenia — i-a spus Cuza consulului — pentru a ne împiedica să ne manifestăm, nu ezit a vă spune că mă voi plasa în fruntea **poporului** (s.a) meu și dacă va trebui să cădem, eu voi fi primul care îmi voi oferi pieptul, dar va curge sînge". „Citez cuvintele lui, — spune Colquhoun — pentru că, spre surpriza mea, le-a repetat în **trei** (s.a.) perioade diferite în decursul convorbirii. A adăugat că are 20 000 oameni în Muntenia și 10 000 în Moldova și cu aceștia ar putea ține piept Turciei". Nedumerirea manifestată de consul nu se termină nici în finalul raportului, unde, în ultimele rînduri, îi mărturisește lui Bulwer că domnitorul „nu se pronunțase în fața lor (a celorlalți consuli), cu privire la Turcia așa cum a făcut-o cu mine". Indiscutabil alesul națiunii române voia să transmită avertismentul său celor potrivnici Unirii; că nu era dispus să abdice niciun moment de la misiunea pe care națiunea i-o încredințase. Mai mult, pe parcursul discuției, Cuza îi face cunoscut reprezentantului britanic că are de gînd să trimită în Țara Românească puternice unități militare moldave. Satisfacția, încîntarea, entuziasmul manifestate de consulii Rusiei, Prusiei, Belgiei și Franței la București, după întîlnirea cu Al. Cuza, exprimate în fața lui Colquhoun, se observă și la persoana sa după întîlnirea cu domnitorul încît, în finalul raportului, conchide că „e evident că posedă multe calități care pot fi dezvoltate datorită poziției sale".

Modul independent al lui Cuza de a face politică este ilustrat de o altă mărturie documentară în strînsă legătură cu precedenta, dar inedită. La 10 ianuarie 1861 (s.n.), a doua zi după întîlnirea relatată mai înainte, consulul s-a prezentat la Cuza pentru a-i citi raportul adresat ministrului său de externe. După ce l-a ascultat, Cuza i-a atras atenția lui Churchill că sînt înregistrate unele amănunte fără importanță, iar tonul din raport pare de iritare din partea sa. Sentimentele de nemulțumire ale lui Cuza se datorau, se explică el, faptului că guvernul britanic nu ajunsese să înțeleagă că țara sa trebuie întărită și nu slăbită, pentru a constitui o barieră între Turcia și Rusia, cu atît mai mult cu cît situația sa, în fața concetățenilor, nu e deloc de invidiat, nereușind să îmbunătățească prea mult poziția Principatelor în Europa. Că situația Principatelor trebuia schimbată în sensul formulărilor lui Cuza se convinsese și consulul Green, ale cărui sentimente, exprimate în raportul din 11 noiembrie 1859, ne-ar fi îndreptățit să-l credem român și unionist, dacă nu i-am fi văzut semnătura și dacă el însuși nu și-ar fi luat măsuri de precauție ca simpatia manifestată pentru cauza Unirii să nu fie înțeleasă rău de superiorii săi. „Năzuința pentru Unirea completă a Principatelor — scria el — predomină evident în sînul tuturor claselor din Valahia și acest sentiment, așa de pronunțat, nu și-a pierdut din putere în urma evenimentelor din ultimii doi ani... Șuvoiul unionist nu a prezentat nici cel mai slab indiciu de reflux, încă de la începuturile sale, atrăgînd în curentul său tot mai multe izvoare, fără să poată fi oprit de vreun obstacol, cîștigînd tot mai multă putere și amploare în desfășurarea lui. Judecînd viitorul în această problemă prin prisma trecutului, se poate prevedea că odată hotărîtă de Adunare, **Unirea Principatelor se va înfăptui, indiferent de dorințele altora,** sau de consecințele ce le-ar avea pentru ei, și tocmai această situație, consider eu, trebuie să stea în centrul atenției noastre".

Consulul intuise exact că atitudinea întregii națiuni române, a statului român, care-și apăra cu dîrzenie interesele, nu putea fi neglijată. Atenția cabinetelor europene și a opiniei publice acordată noului stat, care dorea să-și facă singur propria istorie, era pe deplin justificată dacă avem în vedere că domnitorul Cuza, principalul exponent al politicii externe românești, cît și colaboratorii săi, au impus Europei, în dese rînduri, politica faptului împlinit. Acest lucru era obligat să-l recunoască, la 28 aprilie 1864, ambasadorul Turciei la Londra, Musurus, într-o conversație cu John Russell, prilej cu care primul a afirmat că Al. Cuza „de la numirea sa nu a făcut altceva decît să înfrunte autoritatea suzerană".

Într-o scrisoare adresată lui Napoleon al III-lea, spre sfîrșitul anului 1865, Cuza, enumerînd realizările domniei sale, făcea, în primul rînd următoarea afirmație: „Eu sînt fericit că am realizat Unirea, visul secolor al românilor, eu am făcut dintr-un milion de clăcași un milion de proprietari și de cetățeni". Dragostea domnitorului față de aceștia din urmă străbate și din rîndurile scrise de diplomații străini. Robert Colquhoun consemnează în raportul său către ministrul de externe, la 23 februarie 1859, că la București, cu prilejul sosirii prințului, din fiecare județ au fost invitați cîte doi delegați, proprietari și țărani, pentru a-l felicita pe Cuza, ales acum și domn al Munteniei. „El i-a primit ieri, scrie consulul, cu calm și demnitate. De la început le-a cerut proprietarilor să-i respecte pe țărani care constituie sursa principală a proprietății lor".

Părerile diplomaților britanici, chiar încărcate de o anumită doză de subiectivism, prezintă un real interes. Anglia a acceptat mai greu existența unui stat român de sine stătător, datorită intereselor ei economice și politice în această zonă a continentului, însă din toate documentele emanate din cancelariile ei diplomatice se constată atenția permanentă de care s-a bucurat Cuza atît în timpul domniei, cît și ulterior. Este sugestiv în acest sens ce credea, în 1873, St. John, vice consul la Iași, despre fostul domnitor, cu ocazia înmormîntării sale la Ruginoasa. După ce face o succintă prezentare a ceremoniei St. John afirmă că „numeroase personalități de seamă, ca de exemplu dl. Kogălniceanu și dl. Ionescu, au profitat de această ocazie pentru a elogia guvernarea fostului domnitor, scoțînd în evidență schimbările care avuseseră loc în timpul domniei sale. Au existat temeri că ar putea surveni tulburări de natură revoluționară, dar ni s-a dat a înțelege că mai multor persoane, a căror intenție fusese de a ține discursuri violente la adresa guvernării prințului Carol, li s-a interzis să participe la ceremonie. Prințul Cuza fiind originar din Moldova, fusese aici puternic susținut de numeroase rude și prieteni și aproape de toți cei care se opun prezenței dinastii, astfel încît în eventualitatea abdicării sau expulzării prințului Carol, adepții prințului Cuza, din timpul vieții sale, nutriseră speranța că acesta ar putea fi reales într-o zi".

D. Ivănescu

Theodor Aman: „Proclamarea Unirii"

Unirea înainte de unire

Urmare din pag. a 2-a

supt dînsa învăliți / Unul zice: Știi ce, frate? / Oi să cer a fi dreptate / Sînt sătul de strîmbătate / Însă asta cînd spunea / Plapoma spre el trăgea / Altul iar voia să ceară / România să pîospară / Dar pustiia plopomioară / Tot spre dînsul o sucea / Unii boieri ca să ceară / A fi aleși și chemați / Bine ca să facă-n țară / Măcar de n-au fost pățați / Și pe cînd se discutau / Plapoma la ei trăgeau / Alții ziceau: Aide frate / În Unire a striga / Prinț român și cu dreptate / Providența a ne da / Dar plapoma cam pe spate / Numai el voia s-o ia...".

O predestinată alegere a lui Cuza ca domn al Unirii este văzută folcloric în paginile manuscrisului prin „Cîntecul vrăjitoarei", prin care se realizează o evidentă portretizare a viitorului domn, care venind la vrăjitoare (precum Harap Alb altădată) îi cere sfatul cu cuvintele: **„Dar spune-mi vrăjitoare / Ce s-arată-n drumul meu?"**, la care primește un răspuns semnificativ: **„O furtună trecătoare / Și apoi un curcubeu / Vestitor de fericire / Care va încununa / Pe români cînd în Unire / Neatîrnarea-și va serba ... Ține-ți drumul fătul neu...".**

N-ar fi exclus ca și jurămîntul următor să i se adreseze tot lui Cuza: **„Veniți copii cu toții / Cu un cuget curat / Jurămînt să facem / Supt scaun înalt / A prințului nostru domn / Și prea slăvit / Care pentru a noastră slavă / S-au ivit / Și supt a lui steaguri / Fie ce voinic / Sîngele să-și verse / Pînă la cel mai mic / Iată frați că ceriul s-a milostivit / Strămoșească slavă că s-au prea-noit".**

Cel de-al doilea manuscris i-a aparținut dascălului scheian Oprea Dumitru Brașoveanul, a cărui biografie încă nu a putut fi reconstituită din lipsă de documente. Singurele date biografice le deducem în baza însemnărilor marginale ale acestui manuscris, în care se semnează de mai multe ori ca dascăl, cantor, croitor în Schei, precum și anii înscrierii cîntecelor: 1842—1860, fiind deci unul din cele mai vechi manuscrise folclorice. În calitate de dascăl este firesc să transcrie ca prim cîntec **„Marșul școlastic de primăvară"**, preluat după aproape o jumătate de secol în **„Culegerea de cîntece poporale naționale"**, Editura Ciurcu, Brașov, 1891. Tematic volumul este dominat de prezența cîntecelor patriotice, redînd în mod deosebit sentimentul dorului de țară trăit de transilvăneanul plecat de acasă: **„Dar eu m-oi face mai rău / Că nu-s fete-n portul tău"**, replica flăcăul fetei nemîngîiate de plecarea la oaste peste granițele Transilvaniei. Imaginea ardeleanului ajuns deja pe meleaguri străine o aflăm într-un alt cîntec al manuscrisului, care redă dialogul său cu „porumbița întristată", mult mai avantajată fața de flăcău: **„Însă tu ai aripioare / Poți te-ntoarce cînd vei vrea / Iar eu gem la închisoare / După dulce țara mea".**

Motivul întîlnit în poezia lui Bolintineanu, „Muma lui Ștefan cel Mare" este prezent în cîntul 6 al manuscrisului, care reproduce balada voinicului căruia iubita îi oferă un inel fermecat. Ajuns la bătălie și privind **„prin darîa cea lată / La fiii lui Traian"**, zărește de pe înălțimea muntelui „crunta bătălie" și la îndemnul iubitei (**„Dar mergi în bătălie / De vrei să fii al meu"**) se luptă eroic fără a lăsa din mînă „sabia cea tare". Tema luptei pentru libertate națională continuă prin cîntecul „Românul către tătar" (preluat probabil din Alecsandri — 1843) prin care se redă eroismul lipsit de emfază al românului în lupta pentru păstrarea integrității naționale. Aceste versuri, cît și multe altele pe care nu le menționăm din considerente de spațiu, preluate, fără menționarea sursei, din Alecsandri, Bolintineanu sau A. Mureșianu, formau un suport moral în marea epopee a unirii. Ele completează agitatoric ideea unirii prin „Ce e patria română" a lui Ioan Cavaler de Pușcariu (prezentă și în primul manuscris, urmat de „Versul național în privirea împreunării Principatelor" semnat în volum Oprea Dumitru, 1859, reproducînd de fapt cunoscuta „Horă a Unirii" a lui Alecsandri cu numeroase modificări (dovada culegerii orale și nu din „Steaua Dunării", unde fusese publicată) precum și cu o strofă adăugată de Dumitru Oprea prin care redă bucuria împlinirii din 1859: **„Cum joacă și să-nvîrtește / Și pe dușmani mi-i gonește / Vivat bravilor români / Vivat și fericiți ani".**

Sînt gînduri și sentimente care explică răsunetul evenimentelor de la 1859 la Brașov.

Poezie și prozodie

De la debutul editorial, cu volumul **Cercuri la Elsinore** (1972), distins cu Premiul Asociației Scriitorilor din București, și pînă la acest al cincilea volum, **Miinile uitate pe cer** (Editura Cartea Românească, 1983), George Virgil Stoenescu, poet exigent cu sine, dacă ne orientăm după intervalele de timp la care își face „ieșirea în public" nu și-a modificat, sensibil, nici temele poetice, nici mijloacele expresive. Vreau să spun prin aceasta că el a rămas același ermetic ponderat celebrînd (acesta e cuvîntul) cu egală disponibilitate bucuriile și tristețile ființei, geometrizate în forma riguroasă a sonetului, sau exaltate în vers liber. Poetul stăpînește cu virtuozitate prozodia clasică, consecință, poate, a marcatei propensiuni către meditația filosofică. Ceva din disperarea bacoviană în fața universului bolnav și, oricum, elemente din recuzita poetului **Plumbului** se regăsesc în sonetele din primul ciclu al volumului, intitulat **Echinocții** și conținînd poeme în care obsesia căderii (prezentă începînd din titlurile poeziilor și pînă la nivelul lexical) domină autoritar viziunea. Durerea nu este însă, cum ne-am aștepta, cotropitoare, ci „stilizată", distilată prin livresc și „disciplinată" în chingile sonetului: „Cad frrunzele închipuirii mele / Cum arse catedrale în alint / cad frunze în coșmar de labirint / Cavou în clipa scursă dintre stele // O toamnă umple craniul de argint / În care metafizic bat rebele / Cu degete de veșnicie grele / Atîtea timpuri — fără nume mint. / Un vis mai tainic vuietul coboară / Pe talgere de fiere și de scrum // O altă taină ochiul impresoară, // Cad frunze luminînd eternul drum / În vulnerabilul cuvînt ce zboară / Mai arbore, mai viață, mai acum". **(Căderea frunzelor).** În chip ciudat, în pofida conținutului semantic, tonul este madrigalesc și nu elegiac. La George Virgil Stoenescu, pe de altă parte, elementele de pastel își schimbă brusc destinația, configurînd un spațiu care codifică o imagine contorsionată lăuntric, dar epurată la naștere, din discreție, de semnele zbuciumului. Astfel, o **Ascensiune** din ciclul **Solstiții** transleazǎ incertitudinea individuală în motivul literar al zădărniciei: „Cuvintele — atîtea mor în mine / Uitate sorți pe-al mării catafalc / Pe valurile vorbei nu mai calc / Cuvintele — atîtea mor în mine. // Uitate sorți pe-al mării catafalc / Pe valurile vorbei nu mai calc / Cuvintele — atîtea mor în mine. // În umilire verbul pe al rimei calc / Ascunde îndoiala străvezie. / Mă liniștesc și timpul întîrzie... / În umilire verbul pe al rimei calc. // Un aer luminat aprinde clipa / Ard sulițe în toropeala lor / La început și-a scuturat aripa // Cuvîntul ridicat în aprig zbor / Adoarme-n străji adînc clipind risipa / Al înălțării var biruitor..." **(Ascensiunea XII: Înălțarea înălțării).** Prozodia disimulează aici o anume prețiozitate, iscată din stilizarea extremă a afectelor.

Într-un poem care dă și titlul cărții, așezat ca un ax median între **Echinocții** și **Solstiții** (simetriile compoziționale sînt numeroase în acest volum, dezvăluind un spirit atent la sugestiile ansamblului), poetul părăsește forma fixă a sonetului (dar nu rima și ritmul de metronom) oferindu-ne o meditație asupra condiției umane, ca ecouri discrete din **Glossa** lui Eminescu: „Și acum în seara hărăzită trec / Hohotind de gînduri, însetat de chin / Nemișcat în forma zeului petrec / Îmbătat de rană în etern suspin... / Rănile sînt toate numai pentru el / Nu există vrajbă, nu există zbor / Doar o nemurire calmă, fără zel / Totul e durere, totu-i trecător" **(Miinile uitate pe cer).** A doua parte a volumului **(Cartea a doua — Anatomia melancoliei)** conține trei cicluri, **Anatomia melancoliei, Sixta napolitană, Scrisori,** dintre care primele două nu diferă, semnificativ, de aceea ce am citit înainte. Totuși, referințele culturale se îndesesc (George Virgil Stoenescu este un poet livresc, dar, oare, se mai poate altfel?) ermetismul cedează în fața transparenței imaginilor, tonul se colorează melancolic. Ultimul ciclu, **Scrisori,** cuprinde poezii de dragoste, deopotrivă senzuale și contemplative: „Iubita mea, minunea rugii tale / Va întregi coroana de zăpezi / Pierdute clipe și fumegătoare, / Piroane de durere și corvezi. // Credința ta în dreapta mea mînie / E chezășie vremii ce-a apus / Iubita mea nu-i altă izbăvire / Decît cuvîntul în altare spus // (...) Voi cerceta veșmintele curate / Rămase azi în urma ta de fum / Iubita mea e-atîta frig și moarte, / Albastre păsări zac, culcate-n drum". **(Simonie I.).**

Poet de factură clasică (clasicizant) George Virgil Stoenescu își continuă drumul egal al poeziei sale, nespectaculos, dar ferm trasat.

Valentin F. Mihăescu

CRONICA EDIȚIILOR

Kogălniceanu — oratorie unionistă

O ediție de-a dreptul științifică și de care — recunoaștem — nu ne-am prea ocupat în cadrele cronicii noastre este seria de OPERE din Mihail Kogălniceanu. Au apărut pînă acuma șapte masive tomuri sub îngrijirea profesorului Dan Simonescu. Numerotarea volumelor pe genuri și-n cadrul fiecărui gen pe părți este, oarecum, greoaie pentru viziunea de astăzi, dar nu neștiințifică. Profesorul Dan Simonescu și-a ales pentru ducerea la bună desăvîrșire a acestei ctitorii kogălnicene cîțiva colaboratori de netăgăduit credit profesional. Astfel încă tînărul dar savant cercetător de la Iași, Al. Zub, Georgeta Penelea și Vladimir Diculescu. Primul volum din serie, cuprinzînd **Beletristica, studii literare, culturale și sociale** este întocmit de însuși profesorul Dan Simonescu și modul de organizare al acestui tom este urmat și de cele șase consecutive și de cele care se vor mai tipări. Sîntem, fără de nici o îndoială, în fața unei zidiri editoriale de anvergură.

Mihail Kogălniceanu este omul politic al secolului trecut cu „cea mai fecundă activitate, parlamentară", cum îl caracterizează Vladimir Diculescu în **Notă asupra ediției**. Din păcate, activitatea lui din acest domeniu a fost doar fragmentar cunoscută pînă acum. Ediția de față suplinește tocmai această lacună. Editorii au împărțit oratoria lui Kogălniceanu în trei volume, fiecare dintre ele în mai multe părți în funcție de materialul respectiv: volumul I, din 1856 pînă la lovitura de stat din 2 mai 1864; volumul al II-lea, din toamna anului 1864 pînă la închiderea sesiunii parlamentare din vara anului 1878 și volumul al III-lea, din 1878 pînă în anul 1891.

La sfîrșitul anului trecut a apărut partea întîi din seria **Oratoria**, conținînd activitatea parlamentară a lui Mihail Kogălniceanu ca deputat în Divanul ad-hoc al Moldovei, ca deputat în Adunarea electivă a Moldovei, ca membru în Comisia centrală de la Focșani, precum și ca deputat în Adunarea legislativă a Moldovei. Sînt documente de o valoare deosebită care dau seama nu numai despre marea implicație a lui Kogălniceanu la faptele istorice respective ci și, prin **notele și comentariile editorului**, de însăși măreția acestor evenimente în istoria modernă a României.

Nefiind nici istoric, nici diplomat, nu-mi pot îngădui o analiză de specialitate a conținutului acestui volum de oratorie kogălniceană. Dealtfel, cititorii cărții (și i-aș dori printre aceștia și pe criticii literari!) găsesc în studiul introductiv al lui Dan Berindei un avizat cicerone care le înlesnește o bună orientare în evenimentele acelor ani, precum și rolul de frunte jucat de Mihail Kogălniceanu în lupta pentru unirea celor două principate și apoi pentru desăvîrșirea Unirii din 1859. Însă și profanul are a se împărtăși de atîtea și atîtea învățăminte, plonjează oarecum în frămîntul viu al faptelor și iese din lectură cu o mai dreaptă înțelegere a rosturilor activității politice și diplomatice. E uimitor să constați cîtă energie s-a cheltuit pentru triumful unei idei atît de scumpe românilor, unirea lor într-un singur stat, ce tactici și strategii au fost puse la bătaie, cîtă abnegație și cîte sacrificii au fost necesare. În această perioadă Mihail Kogălniceanu lucra 18 ore din 24, documentîndu-se asupra celor mai diverse chestiuni, unele dintre ele, în aparență de mai mică importanță, dar care în angrenajul statului se dovedesc pînă la urmă cu toatele ca avînd rostul lor. „Nu a fost nici o problemă importantă — zice editorul — la care Kogălniceanu să nu-și spună punctul de vedere și să nu vină cu propuneri și amendamente de o competență absolută. Orizontul său intelectual i-a permis să se pronunțe într-o gamă foarte largă de chestiuni: administrative, școlare, de organizare militară, juridică, bisericească etc". Iar Dan Berindei, în **studiu introductiv**, zice la rîndul său: „Opera parlamentară a lui Kogălniceanu este vie mai ales prin aceea că ea nu reflectă o oratorie spumoasă și fără conținut, ci ne dezvăluie nu numai rarele sale însușiri, aria sa largă de preocupări, soluțiile ingenioase pe care le propune unei societăți moderne în curs de constituire, talentul strălucit, ci și însăși problematica majoră a epocii sale. Pe firul activității sale parlamentare poate fi reconstituit procesul formării și consolidării statului roman modern".

În acest volum avem scurtul dar atît de impresionantul discurs rostit în ședința din 5 ianuarie 1859 la alegerea domnitorului Alexandru Ioan Cuza: „...Alegîndu-te pre tine domn în țara noastră, noi am vroit să arătăm lumei aceea ce toată țara dorește: la legi nouă om nou.

O doamne! mare și frumoasă îți este misia: Constituția din 7(19) august ne însemnează o epohă nouă și Măria-Ta ești chemat să o deschizi! Fii, dar, omul epohei: fă ca legea să înlocuiască arbitrariul: fă ca legea să fie tare, iară tu Măria-Ta, ca domn, fii bun, fii blînd, fii bun mai ales pentru acei pentru care mai toți domnii trecuți au fost nepăsători sau răi...".

Cum spuneam, nu ne-am propus o analiză a tuturor aspectelor pe care le implică marea varietate de probleme care fac obiectul acestui volum. Nu putem însă să trecem cu vederea „Apărarea ministerului din 30 aprilie 1860 înaintea Adunării elective din Iași, discurs ținut în ședințele din 15 și 17 februarie 1861". E un discurs de 50 de pagini mari! Cititorul găsește toate datele lămuritoare privind demisia lui Kogălniceanu de la minister în notele lui Vladimir Diculescu. Magistrala „apărare" a lui Kogălniceanu ne aduce aminte de „apărarea lui Socrate" prin ton și calmul discursului nu însă și prin... aparatul argumentativ. Kogălniceanu lucrează cu probe palpabile, acte oficiale, cifre, fapte și nu cu... paradoxuri. Dar discursul lui are și o organizare „oratorică". Dincolo de gravitatea faptelor ca atare pe care le aduce în discuție și prin care spulberă acuzațiile rivalului său — Grigori Balș, exponentul încremenirii la vechile stări de lucruri — și prin „captația" artistică a auditoriului. Dacă, bunăoară, Maiorescu în polemica lui cu Gherea, ne cucerește doar la nivelul artistic al pamfletului său și mai puțin la acela ideatic, Kogălniceanu ne cucerește pe amîndouă laturile: și prin justețea cauzei susținute și prin arta oratorică pe care o pune la bătaie. Mobilul acesteia din urmă se dezvoltă din următoarele trei propoziții: „Domnilor, nu sînt muzicant! Dar știu că în muzică este o specialitate ce se cheamă **variații**. Această specialitate constă în felurite chipuri și prin felurite variații a împodobi o arie frumoasă, aceea ce se cheamă **tema**". Plecînd de la această simplă constatare, Kogălniceanu demonstrează cu cifre și fapte, cum spuneam, că Grigori Balș nu s-a ocupat în discursul său acuzator de fondul problemei, de **tema** ca atare, ci a făcut numai **variații** cu scopul, dealtfel prea puțin mascat, de a împiedica punerea în practică a marilor reforme propuse de ministeriatul lui Kogălniceanu: „Așadară, sînt în tot dreptul de a sprijini că nu actele noastre ministeriale, nu circularele mele sînt vinovate, ci opiniile noastre în chestia socială. Aceste opinii, eu nu le-am ascuns niciodată; dimpotrivă, eu le-am esprimat în mai multe ocazii sus și tare. Frica cea mare a acuzatorilor mei era că fiind ministru, în timpul ce se va trata această chestie, eu aș pute să mă servesc de înfluința guvernului pentru a eserția o presie asupra dislegării chestiei și a face să prevaleze opiniile mele. De aice otărîrea de a se găsi rău, de a să osîndi sistematic toate faptele ministeriului, pentru a ne da jos înainte de a veni chestia țăranilor pe tapet!". Peste cîțiva ani „chestia țăranilor" va veni pe tapet și Kogălniceanu cu domnitorul Cuza o vor și rezolva!...

Încheind aceste cîteva sumare însemnări pe marginea acestui volum de oratorie kogălniceană, trebuie să ne arătăm încă o dată recunoștința noastră față de munca și competența profesorului Dan Simonescu și a colaboratorilor săi întru edificarea acestei ediții cu adevărat monumentale. Numai cu astfel de documente la îndemînă ne putem scrie istoria așa cum a fost ea — măreață și biruitoare.

Gheorghe Suciu

Geta Mermeze: „Victorie"

O SOCIETATE STUDENȚEASCĂ

acum un deceniu a luat ființă, din inițiativa U.A.S.C.R., Societatea Studenților Folcloriști, formă de coordonare a activității cercurilor științifice studențești de folclor din centrele universitare importante ale țării, care se înscrie, prin cercetările întreprinse și prin rezultatele obținute, în valoroasa tradiție a cercetării instituționalizate a culturii populare din țara noastră.

În 1975, s-a hotărît schimbarea numelui societății în **Societatea Studențească de Etnografie și Folclor**, relevîndu-se că aceasta corespunde mai exact activității desfășurate precum și scopului societății. Formele suport ale societății sînt reprezentate de actualele cercuri integrate de etnologie și folclor. Un loc aparte, între acestea, îl ocupă cercul științific al Facultății de Filologie din Timișoara, cercul de folclor de la Facultatea de Filologie din Baia Mare, care s-au remarcat prin realizarea unor filme etnologice, documente de maximă valoare pentru antologie și științele înrudite; cel al Facultății de Filologie din Iași, care s-a distins prin organizarea unei arhive cu materiale folclorice din zonă și cercul de folclor de la Facultatea de limba și literatura română din București, care a realizat o arhivă de folclor din principalele zone etnofolclorice ale Munteniei și Olteniei și editînd și o colecție Folclor din Dîmbovița, zonă insuficient cercetată. Destinată să ilustreze nu numai literatura orală din această zonă, ci și stadiul actual al evoluției prozei populare, colecția reprezintă o noutate, fiind una din primele lucrări realizate în cadrul activităților de integrare a învățămîntului cu cercetarea și producția. Societatea studențească de etnografie și folclor numără în prezent peste 300 de studenți și cadre didactice.

Cu accent pe interdisciplinaritate, în programul de activitate al societății figurează teme care să contribuie la cultivarea dragostei pentru tezaurul folcloric național, la înțelegerea, aprofundarea și valorificarea culturii noastre populare, generatoare de creație înaltă, originală, autentică. Societatea a contribuit, de asemenea, la stimularea și așezarea pe baze științifice, a repertoriului formațiilor și ansamblurilor folclorice studențești care s-au remarcat în Festivalul național Cîntarea României. Societatea are merite deosebite în potențarea activității de cercetare științifică din facultăți, prin organizarea **Colocviilor naționale studențești de folclor**, manifestări științifice de prestigiu, care au durat multe talente aflate astăzi în universități, în institute de cercetare, în școli și în licee, în activitatea de îndrumare a mișcării artistice de amatori, unde continuă, pe o altă treaptă, investigarea creației folclorice românești începută în cercurile științifice.

Societatea a inițiat, în 1982, prima acțiune de anvergură de la Suceava, continuată, în 1983, la Baia Mare, în zone etnofolclorice de mare bogăție și diversitate, preconizîndu-se utilizarea științelor etnologice în vederea investigării culturii populare cu toate mutațiile care s-au produs în viața spirituală a colectivităților rurale. În planul de cercetare au fost trecute trei mari obiective: familiarizarea studenților din cercurile de etnologie și folclor cu metoda cercetării concrete (în special pentru studenții din primii ani de studii), strîngerea de materiale folclorice care să constituie subiecte de studiu în cercuri, teme pentru lucrările de diplomă și, în final, valorificarea acestor cercetări prin publicarea lor în **Buletinul științific al Societății studențești de etnografie și folclor** (ajuns la al III-lea volum). Împlinirea unui deceniu de activitate va fi marcată de o sesiune științifică publică — cel de-al XV-lea Colocviu național de comunicări științifice al Societății studențești de etnografie și folclor care va avea loc, la Craiova, în zilele de 9—10 decembrie, închinată celor două mari evenimente care încheie anul — 65 de ani de la Unirea Transilvaniei cu România și 36 de ani de la proclamarea Republicii. Prin tot ceea ce a realizat pînă acum și prin ceea ce și-a propus pentru etapele următoare, Societatea Studențească de Etnografie și Folclor a devenit o școală a patriotismului autentic, un model de urmat pentru studenții din alte cercuri științifice.

Octav Păun

Simbol al unității naționale

Urmare din pag. 1

sas, Andreas Wellmann sprijinindu-și convingerile pe evenimentele care îl înconjurau. Și iată că acest viitor frumos și mare a venit. Poporul român și-l construiește astăzi, cînd spațiul așternut între Marile noastre Uniri și prezentul țării socialiste este suficient de încăpător pentru ca să putem citi lămurit că desăvîrșirea unității naționale este o prefacere care continuă, că ea înseamnă acum fericire și pace, împlinire spirituală și abnegație patriotică; legate, toate, de prefacerile socialiste și, mai ales, de prezența la conducerea patriei a unui om a cărui personalitate face parte din neprețuitele daruri cu care istoria împodobește, uneori, popoarele.

Născut în anotimpul aniversării Marilor noastre Uniri, tovarășul Nicolae Ceaușescu este astăzi expresia vie a chiar unității noastre naționale, pe care nu obosește să o edifice între hotarele țării și să o apere la toate tribunele democrației și păcii, înălțate în apele atît de învolburate și tulburi ale secolului în care trăim. În înalta sa gîndire istorică, unitatea națională este, înainte de toate, conștiința de sine a poporului nostru, conștiința valorii și a puterii noastre de a edifica în lumea de astăzi „patria mult visată" pentru care înaintașii noștri n-au ezitat să sufere sau să piară și care n-a fost niciodată mai mare decît puterea lor de a o iubi. În neobosita activitate de zi cu zi a secretarului general al partidului, unitatea națională înseamnă cadrul material, tiparul, temelia solidă pe care aspirația noastră comună poate și trebuie să devină o realitate, chipul de astăzi al țării, structura patriei noastre socialiste, care oferă posibilități nebănuite de afirmare și propășire pentru omul muncitor. În profunda trăire patriotică a președintelui țării, unitatea națională înseamnă drepturi egale de muncă și fericire pentru toți locuitorii țării, indiferent de limba pe care o vorbesc. Gîndită, rostită, aplicată cu fermitate de tovarășul Nicolae Ceaușescu, unitatea națională a devenit un program patriotic, un program de dezvoltare socială, politică, culturală, care să ducă poporul român la adevărata unire — unirea într-o viață completă, comună, într-o viață în care în deplină libertate să-și poată desfășura întreagă puterea sufletului și aspirației sale, îndeplinindu-și, astfel, misiunea istorică.

„De cînd este suflet de român pe fața pămîntului, românul a fost mîndru de a fi român și chiar atunci cînd lumea îl privea cu dispreț el își cînta doina și, în conștiința puterilor pe care le purta în sine, privea mîndru împrejurul său. Sămînța din care a răsărit acest popor e nobilă și poporul nu va pieri decît atunci cînd românii vor uita noblețea seminției lor". Preamărim cu slovele magice ale lui Mihai Eminescu făptura de astăzi a țării și, mai ales, fapta minunată a conducătorului țării, care pretutindeni noblețea obîrșiei noastre a știut să transforme renumele în realitate, dezlănțuind geniul creator al poporului în înfăptuiri vrednice de paginile istoriei: tovarășul Nicolae Ceaușescu, pe care acum, în preajma sărbătorii zilei sale de naștere, îl înconjurăm cu stima, dragostea și recunoștința pe care românii n-au pregetat niciodată să le dăruiască cu înfiorare celor ce-au știut să întruchipeze prin fapta și prin viața lor idealul național.

REVISTA STRĂINĂ

● **UNA DINTRE CELE MAI INTERESANTE PERSONALITĂȚI** ale prozei din Africa este prezentata într-un amplu eseu al lui Samuel Omo Asein. Este vorba de scriitorul sud-african Alex La Guma, interzis de autoritățile rasiste în țara sa, din cauza ideilor de stînga și a faptului că a exprimat tragedia apartheid-ului. Alex La Guma a publicat mai multe romane în exil, **O plimbare în noapte, Țara de piatră, În ceața sfîrșitului de anotimp** și altele, precum și un număr de strălucite povestiri, contribuind de fapt la impunerea acestui gen major în literatura întregului continent negru. Nadine Gordimer, o scriitoare albă din Africa de Sud, simpatizantă a luptei de emancipare a poporului negru scria: „În țara mea, caracterul limitat al industriei tipăriturilor, precum și numărul mic de cititori și gustul lor redus fac imposibilă orice supraviețuire a scriitorului din munca sa. Cu toate acestea — atît de mari sînt încrederea de sine și obstinația scriitorilor de proză scurtă — încît putem spune că cea mai interesantă literatura scrisă de africanii locali (nu și de scriitorii albi) este în formă de povestire". Prozele scurte ale lui La Guma evocă mai ales viața imposibilă a negrilor sub regimul de opresiune, decăderea lor economică și morală, violența autorităților și tragedia oricăror aspirații spre puritate și spre o viață normală. Samuel Omo Asein pregătește o monografie intitulată **Arta și personalitatea lui Alex La Guma** în care va încerca să definească acea „ritmică densă", cum îi spunea cineva, acea pulsație autentică a vieții din cărțile marelui scriitor negru.

● **UN FRUMOS** text publică Chinghiz Aitmatov în revista **Lotus**, salutînd apariția unor cărți fundamentale în ceea ce privește vechile culturi din Asia Centrală. Articolul său, **Semnificația faptului că aparții unei familii unite**, ar putea să poarte ca motto cuvintele pe care le citează din opera poetului Muhtar Auezov: „Sînt mîndru că nu sînt numai fiul unui kazah, dar și fiul unui om". Chinghiz Aitmatov se referă la publicarea unui dicționar al vechii limbi turce, o operă care a fost elaborată în peste o sută de ani de eforturi academice, consacrate colecționării și descifrării vechilor documente și texte turcești. Dicționarul se adaugă unor traduceri ale textelor buddhiste, maniheene și creștine, analizelor unor influențele zoroastriene, chineze și persane, precum și publicării primului poem scris în limba turcă, **Kutadgu bilig** al lui Yusuf din Balasagun, precum și reeditării științifice a primului dicționar al limbii turce, compilat în secolul al XI-lea de Mahmud din Kashgar. De asemenea a fost publicată epopeea poporului Kirkiz, **Manas**, mare ca un ocean de înțelepciune, cum spune Aitmatov. Cea de a doua lucrare fundamentală pe care o evidențiază poetul este **Enciclopedia kirkiză sovietică**, a cărei elaborare a durat aproape cincisprezece ani.

● **ULTIMUL ROMAN** al marelui scriitor danez, Klaus Rifbjerg, **Anna. Anna**, a atras atenția criticii, care nu și-a precupețit laudele. Aflăm dintr-o recenzie semnată de scriitoarea și eseista americană Liza Alther că este vorba de genul „road novel", avînd deci o poveste care se întîmplă **pe drum**. Personajul lui Rifbjerg dorește să evadeze din viața confortabilă și mic burgheză a unei familii tipice, încercînd o confruntare cu sine și cu traumele reale ale existenței. Lisa Alther se referă cu admirație la scriitura acestui poet, căruia îi găsește mari calități de constructor al intrigii și de artizan al stilului. Iată concluzia articolului său: „Ca orice roman care te satisface cu adevărat, el te lasă cu dorința de a avea mai mult, știind că ești lacom tocmai pentru că ți s-a dat atît de multă scriitură de bună calitate". Din punctul de vedere al unei societăți rigoriste, romanul înseamnă și un strigăt de libertate, un protest, împotriva vieții sufocante și a idealurilor mărunte.

● **UN NUME** proeminent al poeziei scandinave de astăzi este Poul Borum, tradus în mai multe limbi, între care și româna, colaborator al celebrei **Poetry**, revista din Chicago, și participant la toate marile manifestări ale artiștilor radicali din lume. Atras de experimente artistice și de trăiri la limita normalului, promotor al unui limbaj rafinat și exploziv în același timp, Poul Borum a scris zeci de cărți de poezie, dînd curs unei imaginații luxuriante. De curînd **Revista daneză de literatură** i-a publicat în limba engleză două poeme de o mare acuratețe, atestînd inspirația nesecată a unui artist de clasă. Citām din poezia **Desenul unui copil**: „Acesta este un chip / acesta este un trup / acesta este un desen copilăros / desenul unei vieți / care se va sfîrși odată // Aceasta este un eu / eu sînt de tot singur / și iată fondul / unei păduri omenești / cu crengi înflorite // Priviți-l pe acest om / și haloul de soare / Fiecare emoție este un abis / fiecare gînd este un sfîrșit / fiecare pas este un dans".

● **MILAN NENADIĆ** a pus în fruntea ultimului său volum de poeme un motto din Kafka: „Ne trebuie cărți care să ne afecteze tot atît de tare ca nefericirea". Titlul volumului apărut la Belgrad este **Masca răzbunătoare**. Sub asemenea auspicii se ascunde cartea unui mare devotament față de orașul său, descris în tonuri calde și mai puțin „răzbunătoare", sau amenințătoare ca nenorocirea. Srba Ignjatović se referă pe larg la humorul poetului și la nota localistă a volumului, care nu alunecă nici o clipă în provincialism, ci constituie un fel de „culoare locală" lirică. De altfel, cronica la care ne-am referit se intitulează: **Abile combinații poetice**. Ceea ce spune totul!

CUMPĂNĂ

Din aventurile poetului

Un micro-roman liric cu trei personaje (Guillaume, Poetul și Administratorul) publică poetul Virgil Mazilescu (Ed. C.R. 1983). Titlul cărții sună chiar așa: „Guillaume, poetul și administratorul). Bineînțeles că cele trei personaje sînt, în realitatea textului, ipostazele autorului însuși. Dintre contemporani, M. Ivănescu a practicat un asemenea gen de poezie unde lirismul, prin personaje precum Mopete etc., mimează epica pe spații restrînse. Supriza sintactică, cultivată cu ironie frenetică și nonșalantă, îl apropie de Gellu Naum. Mazilescu s-a exersat îndelung în deprinderea unei tactici savante de învăluire a miezului poemului cu argumente metaforice aparent disjuncte: „chiar printre colții lupului albastrul vreunei lungi și fastuoase dimineți / de mult trecute, chiar lîngă lac un mic peste mort: biban sau plătică". Dacă materia discursului la acest poet este în special derizoriul, nu înseamnă că poezia rezultată ar fi cu necesitate derizorie. Pe Virgil Mazilescu îl interesează „transportul unui dulap vechi din sufragerie pe terasă" (pag. 8). Peste puținele date ale lumii lui răsare la orizont uitătura crucișă a lui Urmuz: „guillaume a început ușor ușor să înflorească: a întîlnit-o pe margareta / sărutînd pierdut labele margaretei". Autorul are șansa de a introduce în poezia română contemporană motivul gîndacului: „gîndăcel cu piciorușele în aer — cu pîntecul liber / ce faci tu aici în țara ta". Nu este disprețuit ticul stilistic: „și mai ce? și mai ce?", „hai plîngi, hai smulge-ți părul", „aș! iepurele a murit fără să mă anunțe...", „ay osișoarele tale dragi ay ciinele tău credincios". Virgil Mazilescu izgonește programatic retorica din textele sale dar acestea cîștigă în relevanță tocmai printr-o anume robustețe retorică atent strunită — versul devine mai energic prin polemica surprinsă între poezie și restul refractar care trebuie exprimat. Opțiunea mea merge către poemul care știe să-și limiteze organic discontinuitățile pentru a-și putea păstra citimea de substanță captată. Iată, în acest sens, o nostalgie grecească: „cu cal și cu panaș în adîncul mării — ce cauți aici să întrebe / împăratul peștilor îmi caut iubita preabunule / carnea ei albă are zău aproape toate virtuțile // apoi ridicîndu-se și pierind în văzduh ca un fum de jertfă / sufletul meu ar papoși pentru totdeauna / la celălalt țărm la grecii gălăgioși".

George Alboiu

● **OPERELE ALESE** ale lui Miodrag Pavlović au apărut de curînd la Belgrad în patru volume, sub îngrijirea lui Vuk Karadzić. Este vorba de o selecție operată de însuși autorul poemelor și eseurilor din aceste patru tomuri, compunînd o imagine convingătoare și pregnantă chiar și pentru un cititor puțin avizat. Iată ce spune criticul Bogdan A. Popović: „Atît în domeniul poeziei, cît și în acela al criticii, Miodrag Pavlović a adus o contribuție decisivă la rezolvarea marilor sarcini ce confruntă poezia sîrbă și critica de poezie. Este o sarcină a cărei rezolvare a durat de fapt prea mult. Referindu-se la înțelesul și funcțiile poeziei, Pavlović a produs una dintre cele mai rafinate și semnificative cugetări: poemul intră după el în formula generală pe care o construiește omul în legătură cu timpul, indiferent dacă el acceptă poezia sau o ignoră. Îi schimbă la urma-urmei această formulă, indiferent dacă el vrea sau nu... Aplicînd acest principiu la contribuția poetică și critică a lui Pavlović, putem spune cu convingere că lucrările sale au intrat în formula timpului nostru, creînd un element indispensabil al spiritului literar și cultural al epocii contemporane".

REVISTA REVISTELOR

„Astra", nr. 1, 1984

● Pe linia certei ținute valorice cu care ne-a obișnuit de o bună bucată de vreme, revista „Astra", cu întîiul număr pe anul acesta, își întîmpină cititorii propunînd un sumar pe cît de bogat și de divers tot pe atît de substanțial. Definitoriu este și acum spiritul analitic ce traversează, suplu și eficient, cvasimajoritatea textelor repartizate judicios pe rubrici care, grație caracterului lor permanent, conferă publicației necesare, mult rîvnita fizionomie aparte. **Logica poartă pecetea dialectului**, dialog realizat de Aurel Ion Brumaru cu logicianul Alexandru Suru, **Horea, rex Daciae**, studiu de Ion Nicoară, cronica literară a lui A.I. Brumaru, la **Istorii**, vol. IV de Mircea Ciobanu, **teama de libertate**, eseu de Alexandru Mușina, **Flash asupra stării de grație**, comentariu la poezia lui Ion Pillat de Adrian Retezatu, **Funcțiile educative ale modelului de umanitate**, studiu socio-cultural semnat de Dumitru Borțun, iată o parte din textele remarcabile ce confirmă aprecierea de mai înainte. Operativ și la obiect, sectorul de recenzii și comentarii consacrate producției editoriale curente ori diverselor evenimente din viața cultural-artistică. Un cuvînt de laudă se cuvine rubricii **Poemul comentat**, susținută, cu vivacitate, de Laurențiu Ulici, care pentru ediția a XIII-a a concursului de receptare critică a poeziei moderne propune poemul **Trei pereți de Mume** de Ion Gheorghe, apărut, anul trecut, într-unul din numerele revistei „Luceafărul". Spirituale și la obiect — ca de obicei — comentariile pe teme sportive semnate de D.D. Rujan.

„Orizont" arădean, nr. 1, 1984

● Ca supliment al revistei „Orizont", publicația grupului de talentați scriitori și publiciști arădeni oferă o imagine concludentă a potențialului creator existent în acest important centru cultural-artistic al țării. Horia Truță, vicepreședinte al Comitetului județean Arad pentru cultură și educație socialistă, în tableta **O imagine literară a Aradului**, face dovada incontestabilă a unei asemenea stări de lucruri. Ne reîntîlnim, în paginile suplimentului, judicios întocmite, cu nume deja cunoscute în cîmpul prozei, al poeziei și al publicisticii literare: Florin Bănescu, Mihai Traianu, Dumitru Siniteanu, Gheorghe Schwartz, Alexandru Ruja, Vasile Dan, Ilie Mănduța, Iulian Negrilă, Lizica Mihuț, Horia Medeleanu, Dumitru Toma. Colectivul de redactare a suplimentului este condus de prozatorul Florin Bănescu, președintele cenaclului din Arad al Uniunii Scriitorilor.

Cronicar

Diplomația unui poet

Urmare din pag. a 2-a

mentul organic prin care se prevedea Unirea, **articol** eliminat, după cum îi observă Kiseleff, mai tîrziu, dar prin care, zice poetul, mereu grațios, s-a făcut mult pentru Unire. Plin de o curtenie remarcabilă, poetul știe să cîștige pe toți diplomații pe care-i întîlnește, exceptînd pe cel austriac.

A doua convorbire cu Napoleon, care validează marile promisiuni din prima, are în vedere viitoarea vizită la Turin, unde Alecsandri nu merge numai ca diplomat al lui Cuza, ci și ca observator al lui Napoleon al III-lea. Starea de spirit antiaustriacă a italienilor îl interesa pe ultimul împărat al Franței îndeaproape. Scriind la nici zece ani de la aceste întîmplări, fostul diplomat Alecsandri nu dă toate detaliile, dar este evident că misia lui la Turin în întîlnirea cu contele de Cavur și regele Victor Emanuel nu este aceea a unui simplu solicitant ci a unui egal și a unui mijlocitor.

La mijloc era vorba de o insurecție transilvăneană cu concurs româno-maghiar care să-i imobilizeze pe austrieci în timpul viitorului război italo-austriac, combinație de culise asupra căreia cercetările ulterioare, au vorbit mai mult decît poetul la 1877. A treia vizită la Napoleon al III-lea privește mai ales starea de spirit a italienilor, care, fiind războinică și antiaustriacă, satisface pe împărat și-l întărește în gîndul de a sprijini pe români. Temele militare sînt dominante de altfel în convorbirile pe care Alecsandri le-a avut cu împăratul Franței. Poetul n-a mai revenit asupra acestor episoade, dar evenimentele și cercetările ulterioare au probat, dacă mai era nevoie, veracitatea acestei mărturii. Astfel se face că într-unul din cele mai importante momente diplomatice ale Europei moderne, unul din țesătorii la marea urzeală politică a cabinetelor de externe europene este scriitorul Vasile Alecsandri. Iar faptele petrecute merită a fi scoase de sub mormanul de vorbe care le copleșește și care le uzează pentru a fi, dacă nu restituite, indicate drept gesturi reper ale scriitorimii și politicii românești la un ceas important al istoriei.

Triumful eroului

Urmare din pag. 1

dabilă atîta vreme cît aceasta împiedică viața însăși să înainteze. Un „model" trăit integral e o viață consumată inutil și canonic.

Cu toate acestea, nu se poate face abstracție de însemnătatea artei față de existență. Aici datele sînt cum nu se poate mai clare și cine are o viziune pedagogică asupra literaturii (valabilă, neîndoios, atîta vreme cît arta există prin colectivități) știe că „modelul" nu poate fi interpretat mecanic în chipul unui raport de la magistru la elev. Imaginea eroului care îndeamnă pe cititor să se comporte obligatoriu ca și el nu este, prin urmare, de salutat. Față de realitate modelul canonic e o purificare retorică, o corecție adusă umanității, o utopie, și asemenea întreprinderi nici nu au esteticește cine știe ce durabilitate. Cine mai citește astăzi pe „Werther" fără un surîs superior pe buze?

Ideologia lui „fă ca mine" s-a stins înlocuită de aceea, mai solidă, a eroului complex, „mai uman", apropiat prin aceasta de realitate. Parsifal e un sofism simpatic și atît, omul viu, recrutat din viață și din istorie, e un **model problematic** a cărui funcțiune pare mai degrabă aceea de a îndemna la meditație proprie și la opțiune liberă. **„Canonicul" a căzut, substituit de „problematic".**

A vedea în model trăsăturile nu reci și apriorice ale tezei ci febrilitatea completă a realității, iată o idee teoretică de însemnătate capitală; examenul teoretic, înfăptuit de președintele Nicolae Ceaușescu la Consfătuirea de la Mangalia, e în această privință magistral. Dar în definitiv aceasta e și condiția valorii, aceea adică de a da lumii literaturii materia nu seacă a gîndului steril ci adevărul vieții noastre. În afara adevărului realității valoarea nu poate exista. O literatură fără model viu, problematic, e însă și o literatură fără erou. A descrie universul fără oameni, făcînd din umanitate o simplă colecție de mecanisme și din realitate — un film mort e a rămîne în afara literaturii care înseamnează în primul rînd emoție cu finalitate pozitivă. Mitologia eroului disolut, a, cum se zice, anti-eroului nu poate fi luată practic în considerare. Ceea ce aduce o literatură întemeiată pe **model realist**, așa cum ne îndeamnă președintele Republicii, tovarășul Nicolae Ceaușescu, e, în ultimă analiză, o perspectivă durabilă asupra viitorului literaturii, e o formă de coagulare morală a unei lumi libere al cărei orizont e încă de pe acum închipuit prin model. În definitiv, eroul literaturii nu moare atîta vreme cît adevărul lui e adevărul vieții: triumful eroului e, în literatură, triumful realității.

SPORT

Tremurul vîntului din sarturi

Sub crivățul mihnit că i s-au topit picioarele și cu vești de iarbă crudă dinspre Ciulibia de baltă, locul unde-mi place, vara, să mă scaid și unde prigoriile mănîncă lăcuste dulci, trec azi să răspund unor oameni care mă citesc, mă apreciază sau mă mustră. Celor ce folosesc înjurătura neaoșă n-am cum le răspunde pe măsură, întrucît litera tipărită, spre deosebire, vorba lui Nicolae Velea, de greșelile de mînă, are obrazul de măr și și-l respectă. S-o luăm, deci cu partea Brăilei.

Ion Mustață. „Ce faci, nea Fane, cum te simți în noul an și ce vor face băieții noștri, fotbaliștii, în '84?"

Dragă Ioane, fiindcă ne cunoaștem de vreo douăzeci și ceva de ani, trebuie să-ți spun că în clipa de față, scormonind după cuvinte, mă uit pe fereastră și văd un stol de porumbei dîndu-se huța pe crengile teiului din fața casei. Sîntem pe la **sfințitul** soarelui, cum se zice la noi și mă gîndesc că poate vor țîșni în curînd mîțișorii de salcie. Ce crezi, o fi bine? Băieții noștri, fotbaliștii, deocamdată, se prăjesc la soare, prin țările calde și în iunie vor juca finala Euro, la Paris, iar eu voi tremura în tribună. Trei lucruri mă îndeamnă să cred asta și ele, cum vei vedea, țin toate de domeniul nevinovăției sau al pictorilor de duminică. 1) Ieri a fost la noi femeia de serviciu (vine o dată pe săptămînă) aducînd cu ea și un copil de un an, care a dormit în patul meu. Toată noaptea a mirosit în cameră a copil și eu am visat cascadele de trandafiri de pe străzile Brăilei. Nu e ăsta un semn de aur alb? 2) A doua zi, dimineața, un bun prieten mi-a povestit, la telefon, că o rudă de-a lui, femeie în vîrstă, din Ardeal, își începea ziua, adresîndu-i sotului următoarele cuvinte: tulai, Doamne, cum îmi minci tu viața, noaptea pe la trii, cînd aud cum curge pălinca-n porție... Nu-i și ăsta un semn de aur bălțat? 3) Ducîndu-mă la Teatrul național, să văd **Zbor pe deasupra unui cuib de cuci**, am fost martor, în final, la o scenă care s-ar putea adăuga spectacolului, spre a-i încorona triumful, în fiecare seară. Emoționată de creația, cu adevărat de zile mari, a lui Costel Constantin, în timp ce lumea aplauda furtunos, ea s-a urcat pe scenă cu un buchet de flori. (Între noi fie spus i-ar fi stat bine și cu o cofiță cu coarne roșii). Costel Constantin, apărînd dintre culise, a întins brațele, dar ea, zănatică, l-a ocolit, făcîndu-ne să ne scuturăm înfiorați și s-a retras la arlechin, așteptîndu-l pe Florin Piersic, căci el era idolul ei. (Florin a reparat gafa adolescentei, cu farmecul ce-i stă în ființă). Nu e și ăsta un semn că florile pregătite pentru francezi sau nemți le va primi în cele din urmă Ilie Balaci?

I. Iliescu, Constanța: „frumos mai scrii nea Fane (...), dar, ca să-l strîngi la piept pe Emil Brumaru, un suav poet, dai pe la Hamburg, iei în piept „Sant Paoli" (cum zici dta), însă la Hamburg nu există un „Sant Paoli", acolo e faimosul Sankt Pauli, cîntat cu nostalgie de cutreierătorii mărilor lumii:

Unter der Laterne von Sankt-Pauli
Da sang zum Abschied der Wind bis' sein Lied
Haj-o-o, -haj-o-o

Ai ascultat cîntecul acesta acolo? (Da răspund eu, chiar sub un felinar!) Melodia lui este cîntecul vîntului în sarturi. Dumneata, nea Fane, ai ceva cu ei. Te văd totuși des pe la nemți. Au ei ceva, nea Fane, care te atrage. Poate pecețile puse pe butelci în podgoriile Spațiului mioritic..."

Mă opresc la marginea mustrării, fiindcă greșelile de corectură sînt mana cerească-a autorilor. O iau, oricum, pe umerii mei, căci eu am semnat articolul. Dar un lucru trebuie să-l punem la punct: eu sînt capabil să bat drumuri și mai lungi pentru o sticlă de vin bun românesc. Ce să fac dacă nu găsesc așa ceva nici la București, nici la Constanța, nici la Cotești!? Mă lepăd însă de ideea c-aș avea ceva cu nemții. Din tot ce-am făcut pînă acum, bun sau rău, sper că s-a înțeles că n-am nimic împotriva nemților și în general n-am nimic cu nici-un popor. Așa că nu-i bine să vindem pene de dumbrăveancă, fiindcă pasărea asta a fost declarată monument al naturii.

Vespasian Hoștiuc, Bacău: ...„Țin să vă spun că urmăresc cu regularitate cronica sportivă din Luceafărul (...) și sînt de acord cu conținutul ei. Rezervele ce le păstrez nu sînt în legătură cu stilul (...) ci mai degrabă cu felul dvs. nonșalant de a lăuda și proslăvi în toate ocaziile fotbalul românesc. Știu, veți spune că, dimpotrivă, de multe ori aduceți critici aspre lui Lucescu et co., însă, drept să vă spun, eu nu le văd decît ca pe niște dulci ironii — probabil ați auzit pe undeva de expresia «ironie tandră» și v-ați însușit-o..."

Da, e adevărat, am auzit de expresia asta și mi-am însușit-o, ba chiar am căutat să o îmbogățesc. Dar „dulcele mele ironii" m-au dus pînă pe coridoarele tribunalelor. Mai mult decît ce le-am spus eu, pe drept — și nu rareori pe nedrept — antrenorilor, jucătorilor și factorilor de decizie din fotbalul românesc cred că nici nu trebuie încercat. Altminteri cum ar zice prietenul din Constanța, de pe strada Cișmelei (unde sînt frumoasele amurguri de la cișmea cu fetele de tătar?) am ajunge să-ngrășăm avocații. Haj-o-o -hai-o-o... și n-ar fi bine.

Fănuș Neagu

24 IANUARIE 1859

24 IANUARIE 1984

Noi, cei de o ființă

poem de george chirilă

I. (Venim de departe)

— Venim de departe, ziceau, de mult
mai departe de unde se-ngînă ziua
cu noaptea. Din cețuri se desprind
munții cei veșnici.

Aveau brațele sîngerate,
încălțările rupte din iarbă și ferigi.
Pe frunțile lor amiaza turnase
invizibile tămăduitoare cununi.

— Venim de departe, ziceau, așezîndu-se
pe lespezile roase la marginea rîului
odinioară hotar, plăsmuire bizară și vamă.
Apoi au tăcut. Apoi chi-
purile lor s-au acoperit cu paloare
lunară. Apoi s-au privit. Și-au strîns
miinile mari, noduroase, de culoarea
țarinii.
— Să mergem, a șoptit cineva.
— Să mergem, au aprobat și ceilalți.

Purtau cămăși de cînepă și in
țesute cu fir de sudoare. La porți
femeile îi așteptau cu pîine neagră
și sare. Își amăgeau foamea din mers.
Nu-și îngăduiau să întîrzie.

Trebuiau să ajungă Acolo.

II. (Cîntec pentru Craiul Munților)

— Doamne Iancule, tu domn,
Doamne cel fără de somn,
apără-ne și ne spune
vorbe ca aluna, bune.

Codrii noștri iar te plîng,
moții laolalt se strîng
și te cheamă și te vor
Domn al munților și-al lor.

Iată, se așterne zi,
mai rămîi și nu muri,
noi sîntem pentru că ești
peste viscol și primejdi,
peste neguri și ursite,
— Doamne Iancule, mărite !

III. (Foc pe locul martiriului)

Și ei crescut-au foc sălbatec
pe locul martiriului. Și-au
îmbrăcat cojoacele învechite,
și-au tras pe cap cușmele de oaie
și au strigat : — Gata !
În rîndurile lor se găseau
străbunicul și bunicul și tata.

Din jeratec și orz și azur
brîul bunicului
fulgera peste cumpene...
În apropiere, un om săpa o
fîntînă. De un secol și mai bine
săpa. Aducea pietre de sub munte
cu brațele sale le aducea
spre a rotunji lucrarea.

— Ce faci, omule, îl iscodi oarecine,
de ce nu te-ai culcat ?
— Aștept să treacă pe aici
Voievodul tuturor românilor, o fi tare
însetat. Mă grăbesc să-mi
închei lucrarea !...
De un secol și mai bine
omul săpa și săpa și săpa.

IV. (Numai pe ai tăi te poți sprijini)

Cel dintîi s-a arătat bunicul
trecuse prin mai multe tranșee
îmbătrînise peste noapte (deși
nu era prea bătrîn la vremea aceea)
cunoștea gustul prafului de pușcă,
al noroiului și al disperării, al dis-
prețului și al pribegiei, dulceața
servită „celui fără de țară".

Deprinsese primitiv și naiv-înțelept
de la natură că numai pe ai tăi te poți
sprijini la nevoie, poți muri odată cu ei
și învia de o mie de ori.

De Acolo răzbăteau frînturi de cîntec
— „Dar cînd te-am pierde, Doino,
ai cui am rămînea ?..."

El și ai lui știau din fluier să zică
din păpădie și frunză de iasomie,
ziceri de jale, de neîndurare,
de chin mocnit, de luptă amînată,
de nesupunere la năvăliri și uzurpări,
de durere trecută-n revoltă, de nădejde
și credință în Luceafărul de Ziuă,
de iarbă crudă, de-un singur dor,
de o durere și-o alinare
în fapt de seară.

Cel dintîi s-a arătat bunicul.

V. (Stîlpii de la Hobița și de la Ieud)

Corăbiile noastre trag în același port
ca păsările la vechiul lor cuib,
întoarcerea noastră pe caznă este clădită,
mărturie : stîlpii de la Hobița și de la
Ieud, izvoarele de la Năruja și Codrii
Cosminului, pădurile de la Valea Albă
și Rîul Doamnei.

Grămezi de oase și de cranii la răspînt
precum dealurile ies — semn că aici
a fost ce-a fost. Nu noi ne-am dus,
ci alții au venit. Ci-am stat în
priveghere, din cînd în cînd am și
murit.

La Dorna și la Lupșa și la Mărășești
copiii noștri din cămașă
făcutu-și-au prin vreme steag...

VI. (Prielnic, destinul)

Suind scările de lemn și de piatră
acești bărbați iau aminte la viața și
suferințele lor, la viața și suferin-
țele celorlalți abia acum dezlegîndu-și
enigmele,
vămile.

Pe ei se văd, se recunosc, se aud, se ascultă
cu înțelegere, cu iubire nemărturisită,
cu acea venerație datorată fratelui
către frate, fiului către părinte
și celorlalți de mai nainte
și tot așa pînă acolo
unde începe șirul neamului.

Prielnic, destinul
la Iași, la București, la Craiova
și la Alba încunună
pasărea-lyră.
Și astfel respiră aerul de acasă
copilul care se naște
(Poetul de mai tîrziu și dintot-
deauna) sugînd lapte direct
de la ugerul acelei capre sălbatice
hrănită cu iarbă dulce
de munții noștri...

VII. (Arătatu-ne-am lumii)

Logodiți
cu durerea și cazna
am prins puteri
chiar din aceste mizerii
ale unei vieți
sfîșiată de cămile
între mai multe imperii.

Și, astfel, tîrziu
arătatu-ne-am lumii
așa cum sîntem
din tată în fiu
cel care știe să vadă
ce este de văzut
vede

Desigur,
trecusem probele toate
cu ce preț numai noi
știm
cîte ștreanguri ne-au
atîrnat peste creștete
cîte roți cu piroane
ne-au jinduit trupurile
cîte ziduri de temniță

ne-au jinduit captivi
cîți regi și împărați
ne-au vrut decapitați

Știind că puteam muri
de atîtea ori,
am preferat o singură moarte :
dar aceea — eroică !

VIII. (Bătrîne, bătrîne...)

— Bătrîne, bătrîne,
mai cheamă-ți și-un cîine,
să latre la lună
să urle să spună
prin cîte-a trecut
acest sat de lut,
acest neam sărac
de ieri pînă-n veac.

Bătrîne române,
mai vino și spune
de cîte ne leagă
vecia întreagă,
de cîte ne-au fost
mormînt, adăpost...

Și focul și souza
grăiesc peste vreme
cînd, Domn, noi pe Cuza-l
unirăm în steme,
bătrîne, bătrîne,
din rouă și grîne...

A fost să ne fie
izvor de tărie
o singură vrere
la vis mîngîiere
cum că doar prin noi
răzbi-vom nevoi
scriptura rămîne,
bătrîne, bătrîne...

IX. (Știam că vom ajunge)

— Venim de departe, ziceau, de mult mai
departe. Nu ne-au spăimîntat greutățile
drumului, ceața și norii deșirînd capete
de șerpi și balauri. Venim de foarte de-
parte trecîndu-ne rînd pe rînd unii altora
poverile, întîmplările, însemnul și legea
de taină care ne leagă.

Știam aveam tăria să credem
că va bate într-o zi și pentru noi ceasul
istoriei. Genunchii — striviți, dar n-am
îngenunchiat, călcîiele — roase de-atîtea praguri

și pietre și miriști, dar n-am dat bir
cu fugiții.

Știam aveam vlagă pentru încă o mie
de ani cumpănire din suferință culeasă,
înțelepciune
din prea desele izbiri cu tîmpla de zidurile reci
ale cancelariilor unde stăteau încuiați mai marii
dregători ai imperiilor.

Știam că vom ajunge AICI,
nici un cod cu legiuiri potrivnice nu ne mai
putea opri, nici o barieră nici o vamă nici un
gard de sîrmă ghimpată nici un zid nici o
poruncă
azvîrlită nouă de-aiurea.

Știam că vom răzbate peste viscolirile
toate peste durerile toate peste așteptările toate
Pe ce ne-am sprijinit ?
— Pe frunza verde, pe gîndul curat,
pe bobul de orz și de grîu, pe lespedea din
fața casei, pe numele mirelui și al miresei,
pe fluiera din doină, pe harul cîntecelor.

X. (De la Moldova mai departe)

De la Moldova mai departe
satele nu dorm — tropote de cai —
larma mulțimii,
foșnete de arme și straie.

Bucinme și trompete vestese
geneza noastră
ochii mei trimit zărilor
mirabila faptă

Zăpezile flutură flamuri
în brazda cea nouă
germinează gîndul
nostru cel mare

La ferestrele caselor,
din Ipotești
la Argeș copiii
rostesc Doina
cea fără de stingere...

Georgeta Năpăruș : „Hora Unirii"

XI. (Acasă)

Atît de aproape de cer —
ne scriem încă o dată istoria
prin secol de așteptare sever.

Ceea ce trebuia să fie este
ceea ce trebuia să se întîmple s-a întîmplat
imperii se prăbușesc asemeni castelelor
din cărți de joc,
sufletul meu e astăzi împărat.

Atît de aproape de cer,
ne scriem încă o dată istoria
prin secol de așteptare sever.

Nu doarme Oltul, nici Murășul nu doarme,
nu doarme Tisa, Prutul este treaz,
poporul meu se-ntoarce dintre arme
la el acasă, teafăr și viteaz.

XII. (Prin foșnetul de grîne...)

Vara, prin foșnetul de grîne,
toamna, prin foșnetul de ape,
iarna-n zvîcniri de soare-n brazde
auzim aproape, mai aproape,
„Deșteaptă-te române" și „Oltul" —
cîntarea pătimirii noastre.

Și codru-ntreg cu noi mai cîntă
un cîntec de trezie și izbîndă,
din toamnă pînă-n primăvară
același cîntec sacru ne-mpresoară !

XIII. (O roată de pămînt)

Deopotrivă în simțire și vis
deopotrivă în iubire și suferință
deopotrivă în trecere și petrecere
alcătuim aceeași Unică Ființă.

Destinul ne rămîne, iată, fast,
povara veacurilor înfruntînd —
sub orizontul gîndurilor vast
noi rotunjim o roată de pămînt !

Deopotrivă în vis și simțire
deopotrivă în graiul și omenia
pentru care am plătit atîtea vămi
există, da, există ROMÂNIA !

XIV. (Cămăși scăldate în rouă)

Cămăși scăldate în rouă
mîini care n-au atins aurul
păsări rîvnind azurul
frunți care au asudat gîndindu-te
se adună, iată, se împreună
pe o cîmpie numită
a Spiritului Liber
a Cugetului Rector
a Întemeierii de Țară.

Seara coboară discret
Sîntem obosiți, puțin obosiți,
de atîta cale, de atîta caznă,
dar nu mai simțim oboseala.
Unii au venit pe jos,
alții călări
alții în care
aceleași care cu care au transportat grîu și mere
ciubere
cărți învechite
cu scrisul mărunt și îndesat
de înțelesuri, alte nenumite hrisoave,
benedictina știință a îndurării și
a nădăjduirii

Și mult mai de jos
cu încă o piatră
cu încă o piatră
cu încă o piatră
de acolo de unde se arată
țara : — temeiul și îndreptarea legii
truda și desăvîrșirea ei cea grea.

XV. (Venit-a ceasul)

Focuri înalte se aprind pe vetre
și torțe nalte se aprind la porți
în toate ale noastre așezări
ca fluvii subterane legînd
munte de munte...
Venit-a Vremea,
Sunat-a Ceasul ;
sus, la Suceava, glas de corn
răspunde,
întreg poporul își rostește astăzi glasul.
Și ninge, Doamne, cum ninge,
ninsoare grea peste coline
ca voal de biruință întru toate !

XVI. (Inima, cum bate)

Mulțimi se tot-adună în Cetate :
țărani cu fețe arse de-așteptări
drumeți cu mîini însîngerate mult
țărani cu ochii vii și sclipitori
și cărturari pe care îi ascult
spunînd de cîte toate la-ntrebări
și cerul tot se-ncinge-n Trei Culori.

Și parcă însuși Cel Viteaz se-arată,
o clipă-a tresărit suflarea toată,
o veste bună trece-n omenire
și-un singur glas răsună în cetate
dar ascultați-mi inima cum bate :

— De astăzi vom trăi într-o Unire,
cum au rîvnit ai noștri din bătrîni !
— Poftiți acasă, voi feciori români,
voi ce pe Cuza l-ați primit la scări,
intrați în Alba Iulia, călări,
poftiți cu caii voștri și pe jos
din toate ale noastre înfrățite țări !

Și luna e pe cer acum rotundă
și seara peste largi zăpezi se lasă
și-o bucurie fără margini ne inundă !
Sîntem cu toții, sîntem din nou ACASĂ,
și pîinea e rotundă iar pe masă
cum e rotundă HORA ce-o horim
de două mii de ani venind, venind...

Victoria principiului naționalităților

După Congresul de la Viena, părea că ordinea de fier a unui echilibru între marile puteri avea să domine Europa secolului al XIX-lea. Cu toate acestea, în decursul unei singure generații valul aspirațiilor naționale a zdruncinat precarul echilibru al lumii vechi, făcînd loc unor formațiuni statale noi, organice, ale căror interese urmau să configureze harta politică a veacului următor și chiar să contribuie, atunci cînd s-a încercat ignorarea lor, la crearea unor tensiuni și conflicte de proporții catastrofice. Lucrarea marelui istoric G. I. Brătianu, **Napoléon III et les nationalites**, analizează tendințele care dominau în cancelariile diplomatice ale epocii, cu deosebire în cea franceză, precum și configurația principalelor interese ale tinerelor națiuni. Europa de după mișcările de la 1848 semăna cu un **turbillon**, nici o forță din lume nu mai putea să împiedice unitatea românilor, a italienilor, emanciparea polonezilor și ungurilor. Este sigur că aceste fenomene nu au izvorît din acțiunea nici unei personalități singulare, oricîtă pondere în afacerile europene ar fi putut să cîștige, de pildă, un împărat cu intuiții excepționale și cu o armată acoperită de glorie în primele trei campanii ale domniei sale. Europa națiunilor devenise o realitate de fapt, prin acțiunea unor factori mai adînci. În primul rînd este de remarcat că „inteligenția" naționalităților dovedise de-a lungul întregului secol care a urmat perioadei „luminilor" o responsabilitate excepțională, fiind în cvasi-totalitatea ei un factor de coagulare a energiilor și de afirmare a lor pe scena mare a continentului. În Italia, în Principatele Române, în Ungaria și Polonia, intelectualitatea juca un rol de prim plan în promovarea spiritului epocii. Toți scriitorii erau apostolii idealului național, iar Kogălniceanu, Ion Ghica, Alecsandri, Bolintineanu și alții au fost în același timp oameni de acțiune diplomatică, susținuți de strălucirea personalității lor, cu acces în cancelarii și în societatea influentă a marilor puteri europene, negociatori și factori de persuasiune. Într-un cuvînt, ei aduceau în fața lumii chipul adevărat și convingător al națiunii române moderne. Napoleon al III-lea înțelese într-o oarecare măsură aceste tendințe, cu toate că sprijinul pe care l-a acordat factorilor „revoluționari" și naționali din Europa Orientală a fost adeseori ezitant : „Pare că înțelesese mult mai puțin problemele unității naționale decît cele ale eliberării ; unitatea italiană și cea germană au depășit în mod vizibil scopurile sale, iar uniunea principatelor române, pe care a protejat-o și a ajutat-o cu toate mijloacele, nu era încă decît o uniune personală". Împăratul își construise o teorie a „jocului de cuburi", cum îi spusese istoricul Pierre de la Gorce, pe care îl citează Gheorghe Brătianu, avînd în vedere o Europă a marilor aglomerări de națiuni, însă majoritatea comentatorilor acestei perioade sînt de acord că era mai puțin înclinat la o realizare imediată a acestei viziuni. Chiar dacă „le secret de l'Empereur", în dezacord de multe ori cu activitatea cancelariei oficiale, consta într-o politică de emancipare a naționalităților, această atitudine a fost susținută cu atîtea șovăieli și cu atîta incoerență, încît sprijinul singurei mari puteri europene complezente a lipsit și el, uneori, tinerelor națiuni, obligîndu-le să practice politica faptului împlinit. Rămîne însă un moment de glorie, în politica externă a Franței, această perioadă care poate fi sintetizată prin trei mari principii : suveranitatea poporului, frontiere naturale și respectul naționalităților. Nu întîmplător, Gheorghe Brătianu înregistrează opinia gînditorilor legitimiști, de tot critică față de o asemenea linie de conduită în activitatea externă a Franței. Originea ideilor de emancipare era descoperită în faza revoluționară a celui dintîi Napoléon, cu ecouri în **Memorialul de la Sfînta Elena**, unde era prefigurată o politică europeană foarte favorabilă eliberării naționale. Jacques Bainville întrebuințează pentru această idei napoléoniene chiar atributul infamant : „revoluționare". Cu privire la nepotul său, același autor citat de G. I. Brătianu scrie : „Ideea capitală a domniei lui Napoléon al III-lea, cea care o caracterizează și care a adus toate dezastrele care copleșesc astăzi Franța, schimbîndu-i destinul și umbrindu-i viitorul, constă în principiul naționalităților". Cît de puțină dreptate avea pesimistul Bainville ! Principiul naționalităților avea de fapt să-i aducă Franței solidarizarea majorității națiunilor tinere în primul război mondial și victoria, culminînd cu Tratatul de la Versailles. Mai mult, istoricul român atrage atenția asupra faptului că este exagerat să acordăm o importanță capitală unui singur aspect al politicii napoleoniene : „Dacă acest principiu ar fi fost aplicat în orice circumstanță și dacă ar fi fost urmărit pînă la ultimele sale consecințe, reproșul adresat împăratului ar fi fost justificat. Dar nu este cazul. Marea greșeală a acestui împărat, căruia îi putem distinge atît de greu luminile și umbrele, este tocmai de a nu fi urmărit o direcție precisă în politica sa, de a fi ezitat prea mult timp între simpatiile sale pentru ideea naționalităților și necesitatea asigurării unui echilibru al puterilor". Soarta popoarelor mici era la urma-urmei în mîinile lor, și nici o forță din lume nu mai putea împiedeca emanciparea și unitatea națională. Dacă se producea un conflict de interese între ideea de naționalitate și politica sugerată de marile puteri, chiar prietene, opțiunea era limpede : „Prințul Cuza, care luase el însuși parte activă la mișcarea revoluționară de la 1848, trebuia să înțeleagă obiecțiile și rezervele partizanilor ideii naționale. Principiul naționalităților, căruia îi datora tronul și Unirea Principatelor, ridica între el și generalul Klapka un obstacol de netrecut : chestiunea românilor din Transilvania...". Iar atunci cînd poetul Alecsandri, ministru de externe al lui Cuza în Moldova, este primit de Napoléon al III-lea, cuvintele pe care i le adresează, arătîndu-i pe hartă teritoriul Transilvaniei, al Banatului și altele, locuite de români, sînt următoarele : „Voyez Sire, quelle est l'étendue de la véritable Roumanie et quel royaume important elle pourrait constituer avec ses neuf million de Roumains, si la Providence voulait réaliser leurs rêves et leurs aspirations". Problema compatrioților noștri de sub alte stăpîniri a constituit în permanență tema centrală a activității diplomatice a românilor, pe care au adus-o în fața Europei cu toate prilejurile, mobilizînd opinia publică și coalizînd întreaga intelectualitate a continentului pentru apărarea intereselor noastre.

Puține sînt ideile care au determinat mai mult istoria umanității în perioada modernă decît aceea de naționalitate. Cu toată strălucirea formulărilor sale, în scrierile ideologilor din perioada romantică, este drept să recunoaștem că trăsătura ei cea mai frapantă este caracterul de masă al trăirilor pe care le determină. Marile evenimente naționale scapă în general controlului cancelariilor și factorilor combinatorii, în general de nuanță conservatoare. Poate că niciodată nu este mai potrivită caracterizarea de „evenimente revoluționare", decît în cazul celor ce implică ideea națională. Revoluțiile sînt naționale. Tendința de a căuta rezolvarea problemelor în congrese și conferințe, precum și atribuirea de rezultate decisive unor asemenea reuniuni este interesată, cînd nu avem de-a face pur și simplu cu ignorarea factorilor determinanți în istorie. Acest tip de activități multilaterale traduc în general voința de stagnare a marilor puteri care împart harta lumii, iar apoi tind să legifereze statu-quo-ul. Napoléon al III-lea a căutat și el să convoace un asemenea conclav continental, provocînd următoarele aprecieri ale lui Guizot, de asemenea citate de G. I. Brătianu, și pe care nu ne putem împiedeca să le reproducem : „Congresele internaționale sînt bune pentru a reglementa rezultatele trecutului, iar nu pentru a determina viitorul. Cînd avem de-a face cu o problemă ce privește viitorul și cu linia de conduită a unuia sau altuia dintre parteneri într-o situație nesigură și în funcție de un interes suprem, ele sînt vane și nu servesc decît să învenineze cauzele dezordinilor și luptelor". În acest spirit, înțelegem valul de adevărate mișcări revoluționare din secolul al XIX-lea, imposibil de zăgăzuit. Istoricul român se referă la ghemul de interese contrarii emancipării naționale din Europa Orientală, la activitatea ostilă a cancelariilor celor două mari imperii din zonă, precum și la sacrificiile făcute de popoarele mici pentru a-și impune cauza națională. Unirea Principatelor și interesul național al românilor a fost în mod constant un factor de emulație pentru aspirațiile tuturor naționalităților, după cum factorul românesc a trebuit să fie studiat cu multă grijă în toate ecuațiile politice de mai tîrziu. O Europă a naționalităților nu mai poate fi concepută fără existența României suverane, fără statul național al românilor de la Dunăre și Carpați. Prelungind analiza sa într-un scurt eseu de politică externă, cu referințe la situația dintre cele două războaie mondiale, G. I. Brătianu se referă la realitatea tratatelor de pace, cu observații foarte juste . „Tratatele de la Versailles, de la St. Germain și de la Trianon au stabilit în Europa Centrală și de Est regimul principiului naționalităților. Pe această bază au fost divizate monarhii care durau de secole și s-au împărțit teritoriile lor între noile state care le-au succedat : aceste state, constituite între limite pe care tratatele le-au recunoscut, reprezintă majorități naționale reunite prin expresia liberă a voinței lor, după armistițiu și după căderea imperiilor. În acest sens, atît timp cît ideea națională va trăi în dreptul internațional și în opinia lumii, se poate spune și despre aceste tratate că ele „există pentru totdeauna". Statele naționale ce configurează harta Europei sînt expresia rațională a victoriei principiului naționalităților singura formă de conviețuire între aceste popoare, pe care omul de astăzi o poate accepta, are în vedere caracterul inalienabil al realităților de teritoriu și unitate statală izvorîte din victoria principiului național. Europa de azi și de mîine nu poate fi decît o lume a păcii între popoarele care sînt conștiente că destinul lor în epoca modernă a fost comun, stînd sub semnul victoriei ideii de naționalitate, care la 1859 a avut o formulare românească, hotărîtoare pentru întregul continent.

Aurel-Dragoș Munteanu

Luceafărul
Revistă editată de
UNIUNEA SCRIITORILOR
din REPUBLICA SOCIALISTĂ
ROMÂNIA

Redactor șef :
Nicolae Dan Fruntelată,
Mihai Ungheanu (redactor șef adjunct)

REDACȚIA : București, Piața Scînteii nr. 1, tel. 17 32 09
ADMINISTRAȚIA : Calea Victoriei nr. 115, tel. 50 74 95
Tiparul executat la :
COMBINATUL POLIGRAFIC
CASA SCÎNTEII